

«تہوارات 16 - قسم»

«نہ ہہ میا»

© مۇقەددەس كىتاب 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«ئۇيغۇرچە كالام تەرجىمىسى»

تەۋرات 16-قىسىم

«نەھەمىيا»

كىرىش سۆز

ئارقا كۆرۈنۈشى

مەزكۇر كىتاب «ئەزرا» دېگەن كىتاب بىلەن ئوخشاش دەۋرگە باغلانغان بولۇپ، «ئەزرا»دىكى «كىرىش سۆز» مۇشۇ كىتابقا كىرىش سۆز بولالايدۇ. «ئەزرا»نىڭ كىرىش سۆزىدە دېيىلگىنىگە ئوخشاش، تەۋراتنىڭ «نەھەمىيا» دېگەن قىسمىمۇ قىسقا بىر مەزگىللىك تارىخ توغرىلىق يېزىلغان. بۇ ۋاقىت تەخمىنەن مىلادىيەدىن ئىلگىرىكى 430-445 يىللار ئىدى؛ سۈرگۈنلۈككە ئېلىپ كېتىلگەن ئىسرائىللارنىڭ ئەۋلادلىرىدىن بىرنەچچە مىڭى بابلدىكى بىرقەدەر راھەتلىك تۇرمۇشنى تاشلاپ، پەلەستىندە جاپا-مۇشەققەتلىك يېڭى تۇرمۇشنى باشلاشقا يېرۇسالېمغا قايتىپ كەلگەنىدى. ئاز دېگەندىمۇ ئىككى مىليون يەھۇدىي خەلقى بابل ۋە پارىستىغا قايتىپ بىلەن، قايتقانلارنىڭ سانى ئاز ئىدى. «قايتىش»لار ئۈچ قېتىم بولغان بولۇپ، ئۇلار تۆۋەندىكىدەك: -

1-قايتىش: - مىلادىيەدىن ئىلگىرى 537-يىلى، زەرۇبابەل يېتەكلىگەن، تەخمىنەن 50000 ئادەم

2-قايتىش: - مىلادىيەدىن ئىلگىرى 458-يىلى، ئەزرا يېتەكلىگەن، تەخمىنەن 1800 ئادەم

3-قايتىش: - مىلادىيەدىن ئىلگىرى 445-444-يىلى، نەھەمىيا يېتەكلىگەن؛ پەقەت بىرنەچچە ھۈنەرۋەنلەرلا ئىدى.

«نەھەميا» دېگەن كىتاب ئۈچىنچى «قايتىش» جەريانى ۋە ئۇنىڭ يېتەكچىسى بولغان نەھەميا توغرىلىق خاتىرىدۇر. كىتابتا يەنە ئىلگىرىكى «قايتىش» لار توغرىلىق بىرنەچچە تەپسىلاتلار تىلغا ئېلىندۇ.

نەھەميا ئۆز كىتابىنىڭ بېشىدا (11:1) بىزگە «مەن پادىشاھنىڭ ساقىيىسى ئىدىم» دەيدۇ. ئىمپېراتور (پادىشاھ) ئارتاخاشتا (ياكى «ئارتاكسەركىس») بولسا، ئەستەر خانىشنىڭ ئۆگەي ئوغلى ئىدى ۋە شۈبھىسىزكى، ئۇ شۇ ئىخلاسەن ۋە ئۇلۇغ ئۆگەي ئانىسىدىن تەسىرلەنگەنىدى (ئەستەر ئارتاخاشتانىڭ ئاتىسى كسەركىسنىڭ كېيىنكى خانىشى ئىدى). نەھەميا ئەستەرنىڭ تەسىرى بىلەن شۇ ياخشى خىزمەتنى تاپقان بولۇشى مۇمكىن. ئوقۇرمەنلەرگە مەلۇمكى، «ساقىي» نىڭ خىزمىتى پەقەت پادىشاھقا شاراب تۇتۇپ بېرىپلا قالماي، بەلكى شۇ شاراب زەھەرلەنمىگەنلىكىنى تەستىقلاش ئۈچۈن ئاۋۋال ئۇنى تېتىپ بېقىشتىن ئىبارەت ئىدى. بۇنداق مەسئۇلىيەت بىلەن ھەركۈننىڭ كۆپ ۋاقىتلىرىدا پادىشاھنىڭ يېنىدا تۇرۇشى كېرەك ئىدى؛ شۇڭا ساقىيلار قابىلىيەتلىك ئادەم بولسا، دائىم پادىشاھلارنىڭ مۇھىم مەسلىھەتچىلىرىنىڭ بىرى بولۇپ قالاتتى. ئارتاخاشتا ئىنتايىن باي پادىشاھ بولۇپ، نەھەميامۇ پادىشاھنىڭ يېنىدا خىزمەتتە بولغاچقا، شۈبھىسىزكى ئۇمۇ باي بولۇپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن.

مەزكۇر كىتابتىن بىز نەھەميانىڭ ھەم خۇشخۇي ھەم دۇئاغا بېرىلگەن ئادەم ئىكەنلىكىنى تېزلا بايقايمىز. نەھەميانىڭ كۆڭلى ئېغىرلاشقاندا پادىشاھ بۇ ھالىتىنى دەرھال بايقىدى (1:2). ئۇ شاد-خۇراملىقنىڭ مەنبەسى ۋە سىرىنى ئۇ بىزگە كېيىن ئايان قىلدۇ: «پەرۋەردىگارنىڭ شاد-خۇراملىقى سىلەرنىڭ كۈچۈڭلاردۇر» (10:8).

مۇشۇ قېتىمقى قاغۇسنىڭ سەۋەبى ئۆزىگە: «سۈرگۈنلۈكتىن قۇتۇلغان خەلقنىڭ قالدسى يەھۇدىيە ئۆلكىسىدە قاتتىق جاپا-مۇشەققەت تارتتى، ئاھانەت ئىچىدە قالدى. يېرۇسالېمنىڭ سېپىلى بولسا ئۆرۈۋېتىلدى، قوۋۇقلىرىمۇ كۆيدۈرۈۋېتىلدى» دەپ يەتكۈزۈلگەن خەۋەر ئىدى. شۇنى ئاڭلاپ ئۇ ئۆز خەلقى ئۈچۈن روزا تۇتۇپ دۇئا-تەلەۋەتلەرگە بېرىلدى. بۇ دەۋردىكى تارىخلاردا (مەسىلەن، «ئەستەر»، «ئەزرا» ۋە «نەھەميا» دا) بىر ئالاھىدىلىك شۇكى، كۆرۈنەرلىك مۆجىزىلەر (مەسىلەن، ئىسرائىل مىسىردىن

چىققاندا دېڭىز ئۇلارنىڭ ئالدىدا بۆلۈنگەندەك يوق دېيەرلىك ئىدى. ھالبۇكى، شۇنىڭ بىلەن تەڭ بىز روشەنكى، خۇدانىڭ داۋراڭسىز ئىش كۆرگەنلىكىنى، بولۇپمۇ ئۆز خەلقىنىڭ قەلبلىرىدە ھەم ھەتتا ئۆزىنى تونۇمايدىغانلارنىڭ قەلبلىرىدىمۇ ئۇنىسىز ھەم ئاجايىب ھالدا ئىشلەيدىغانلىقىنى بايقايمىز. ئارتاخاشتا پادىشاھ (بۇتپەرەسلىككە ئەگەشكەن پادىشاھ بولۇشى مۇمكىن ئىدى) نەھەميانىڭ قاينۇسىنى كۆرۈپ سەۋەبىنى ئۇققاندىن كېيىن نەھەميادىن: «نېمە تەلپىڭ بار» دەپ سورىغانلىقىغا ئىنتايىن ھەيران قاليمىز. تېخىمۇ ھەيران قالارلىقى شۇكى، ئۇ نەھەميانىڭ تەلپىنى تولۇق ئىجابەت قىلىپ، ئۇنىڭغا ئانا يۇرتىغا قايتىپ، ئاڭلىغان شۇ كۈلپەتنى تۈگىتىشكە كېرەك بولغان مەبلەغ ۋە ھوقۇقنى بەردى. نەھەميا كېيىن ئۆزىنى «ۋالىي» دەپ كۆرسىتىدۇ؛ (65:7) شۇڭا روشەنكى، پادىشاھ ئەسلىدە ئۇنى شۇ مەنەسپكە بېكىتىپ قايتۇرغانىدى. نەھەميانىڭ بىزگە شۇ خەۋەرنى بىۋاسىتە ئېيتىمغانلىقىنىڭ ئۆزى ئۇنىڭ كەمتەرلىكىنىڭ ئېنىق بىر ئىپادىسىدۇر.

شۇنىڭ بىلەن شۇ ئىخلاسمەن ۋە مۇنەۋۋەر كىشىنىڭ يېتەكچىلىكىدە يېرۇسالېمنىڭ سېپىلىنىڭ قايتىدىن قۇرۇلۇش ئىشى باشلاندى ۋە دۈشمەنلەرنىڭ كۈچلۈك قارشىلىقى ۋە ئەتراپىدىكى بۇتپەرەس ئەللەرنىڭ قەستلىشىگە قارىماي پەقەت 52 كۈن ئىچىدە تۈگىتىلدى. «سېپىللارنىڭ يېڭىۋاشتىن قۇرۇلۇشى»نىڭ مۇھىملىقى توغرىلىق بىز يەنە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە ئازراق توختىلىمىز.

«نەھەميا» دېگەن ئىسىمنىڭ مەنىسى «پەرۋەردىگارنىڭ تەسەللىسى»دۇر. نەھەميانىڭ ئۆز خەلقىگە بەرگەن تەسەللىسى سېپىل قۇرۇلۇشى بىلەن توختىغان ئەمەس. خۇددى ئۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋالىي بولغان ئەزادەك، ئۇنىڭ چوڭقۇر ئارزۇسى شۇ ئىدىكى، خەلقنىڭ خۇدا بىلەن يېقىن، دۇرۇس ئالاقىدە ياشىشى، مۇشۇ ئارقىلىق خەلقنىڭ بەخت-بەرىكەتتىن مۇيەسسەر بولۇشى ھەم خۇدانىڭ شان-شەرىپى بۇ ئىشلاردا ئايان بولۇشىدىن ئىبارەت ئىدى. ئەزانىڭ ياردىمى بىلەن ئۇ خەلقنى بىر ئىبادەت سورۇنىغا يىغدۇرىدۇ ۋە تەۋرات مۇقەددەس قانۇنىنى ئۇلارنىڭ ئالدىدا ئوقۇتىدۇ. شۇنىڭ بىلەن پۈتكۈل جامائەت ھەقىقىي ۋە چوڭقۇر توۋاغا كىرىشىدۇ (8-10-باب).

شۇنىڭ بىلەن نەھەمىيا خۇدانىڭ قورالى بولۇپ، يەھۇدىي خەلقىنى، شۇنداقلا پۈتكۈل دۇنيانى پۈتكۈل تارىخنىڭ مەركىزى بولغان مەسىھنىڭ دۇنياغا كېلىشىگە تەييار بولۇشقا بىر قەدەم يېقىنلاشتۇردى. شۇ ئىشتا ئۇ ئەزادەك ئىدى (بۇ جەريان توغرىلۇق بىز «ئەزرا»دىكى «كىرىش سۆز» ۋە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختىلىمىز).

«نەھەمىيا» دېگەن قىسمىنى كىم يازغان؟

«ئەزرا»دىكى «كىرىش سۆز» ۋە «قوشۇمچە سۆز»ىمىزدە توختالغىنىمىزدەك، «ئەزرا» ۋە «نەھەمىيا»نىڭ مۇئەللىپى ئەزرا نىڭ ئۆزى ئىدى. ھالبۇكى، «نەھەمىيا»نىڭ نۇرغۇن يەرلىرىدە نەھەمىيانىڭ دۇئالىرى ياكى ئۆزىنىڭ ھېسسىياتلىرى ستىخىيلىك ھالدا ئۇرغۇپ چىققان بولغاچقا، نەھەمىيا ئۆزى مەزكۇر كىتابنىڭ كۆپ قىسىملىرىنى يازغان، ئاندىن ئەزرا ئورگىنالىنى كۆرۈپ، تەھرىرلەپ مۇھەررىر رولىدا تۈزەتكەن، دەپ قارايمىز.

مەزمۇن: -

1-2-باب: - سۈرگۈنلۈكتىن ئۈچىنچى «قايتىش»

قاينغۇلۇق خەۋەر (1-باب)

مەخپىي چارلاپ تەكشۈرۈش (2-باب)

3-7-باب: - يېڭىۋاشتىن قۇرۇلۇش

مۇداپىئە قۇرۇش (3-باب)

جاپا-مۈشەققەتكە دۇچ كېلىش (4-6-باب)

سىرتقى قارشىلىق

ئىچكى زۇلۇم

«قايتقان» باتۇرلارنىڭ تىزىملىكى (7-باب)

8-10-باب: - يېڭىلىنىش، توۋا قىلىش

تەۋراتنىڭ ئېچىلىشى (8-باب)

گۇناھلارنى تونۇپ يېتىش (9-باب)

قەسەم ئېيتىش، قايتىدىن ئەھدىگە باغلىنىش (10-باب)

11-13-باب: - ئىسلاھات

يېرۇسالېمدا تۇرۇشقا ئۆزلىرىنى پىدا قىلغانلار (11-باب)

خەلق ئۆزلىرىنى، سېپىلنى خۇداغا ئاتا پېغىشلاش (12-باب)

روھىي تۈزىتىشلەر (13-باب)

(ئا) ناتوغرا نىكاھلار بىلەن بۇلغىنىش - ئىسلاھات

(ئە) ئىئانە-ئۆشرە قىلماسلىق - ئىسلاھات

(پ) شابات كۈنىنى بۇلغاش - ئىسلاھات

(ب) ۋەزىپىلەردىن ۋاز كېچىش - ئىسلاھات

«نە ھە ميا»

يېرۇسالېمنىڭ ئېچىنىشلىق، خارابىلىق ھالىتى

1

¹ ھاقالىيانىڭ ئوغلى نە ھە ميا شۇنداق بايان قىلدىكى: – يىگىرمىنچى يىلى⁽¹⁾ كىسلەۋ ئېيىدا، مەن شۇشان قەلئەسىدە تۇراتتىم،² ئۆز قېرىنداشلىرىمدىن بىرى بولغان ھانانى بىلەن بىرنەچچە كىشى يەھۇدىيەدىن چىقىپ كەلدى؛ مەن ئۇلاردىن سۈرگۈنلۈكتىن قۇتۇلۇپ قالغان يەھۇdalار ۋە يېرۇسالېم توغرىسىدا سورىدىم.³ ئۇلار ماڭا: – سۈرگۈنلۈكتىن قۇتۇلغان خەلقنىڭ قالدسى يەھۇدىيە ئۆلكىسىدە قاتتىق جاپا-مۇشەققەت ئاستىدا ۋە ئاھانەت ئىچىدە قالدى. يېرۇسالېمنىڭ سېپىلى بولسا ئۇرۇۋېتىلدى، قۇۋۇقلىرىمۇ كۆيدۈرۈۋېتىلدى، دەپ ئېيتىپ بەردى.

نە ھە ميانىڭ يېرۇسالېم ئۈچۈن روزا تۇتۇپ دۇئا قىلىشى

⁴ مەن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ئولتۇرۇپ يىغلاپ كەتتىم، بىرنەچچە كۈنگىچە نالە-پەرياد كۆتۈرۈپ، ئاسمانلاردىكى خۇدا ئالدىدا روزا تۇتۇپ، دۇئا قىلىپ ⁵ مۇنداق دېدىم: – «ئى ئاسماندىكى خۇدا پەرۋەردىگار، ئۆزىنى سۆيۈپ، ئەمىرلىرىنى تۇتقانلارغا ئۆزگەرمەس مېھىر كۆرسىتىپ ئەھدىسىدە تۇرغۇچى ئۇلۇغ ۋە دەھشەتلىك تەڭرى،⁶ ئەمدى سېنىڭ ئالدىڭدا مۇشۇ پەيتتە قۇللىرىڭ ئىسرائىللار ئۈچۈن پېقىر قۇلۇڭنىڭ كېچە-كۈندۈز قىلىۋاتقان بۇ دۇئاسىغا قۇلىقىڭ سېلىنماي، كۆزۈڭ ئوچۇق بولماي! مەن بىز ئىسرائىللارنىڭ سېنىڭ ئالدىڭدا سادىر قىلغان گۇناھلىرىمىزنى ئېتىراپ قىلىمەن؛ مەنمۇ، ئاتامنىڭ جەمەتىمۇ گۇناھ قىلدۇق!⁷ بىز سېنىڭ يولۇڭغا تەتۈر ئىش قىلىپ، سەن قۇلۇڭ مۇساغا تاپىلغان ئەمىرلىرىڭ، بەلگىلىمىلىرىڭ ۋە ھۆكۈملىرىڭنى ھېچ

¹ «يىگىرمىنچى يىلى» پارس پادىشاھى ئارتاخشاھنىڭ يىگىرمىنچى يىلىنى كۆرسىتىدۇ (2:1نى كۆرۈڭ).

تۇتمىدۇق. ⁸⁻⁹ سېنىڭ ئۆز قۇلۇڭ مۇساغا تاپىلاپ: «ئەگەر سىلەر ۋاپاسزلىق قىلساڭلار، سىلەرنى پۈتۈن تائىپىلەرنىڭ ئارىسىغا تارقىتىۋېتىمەن؛ لېكىن ماڭا يېنىپ كېلىپ، مېنىڭ ئەمىرلىرىمنى تۇتۇپ ئەمەل قىلساڭلار، گەرچە ئاراڭلاردىن ھەتتا ئاسمانلارنىڭ ئەڭ چېتىگە قوغلىۋېتىلگەنلەر بولسىمۇ، مەن ئۇلارنى شۇ يەردىن يىغىپ، مېنىڭ نامىمنى تىكلەشكە تاللىغان جايدا ئېلىپ كېلىمەن» دېگەن سۆزۈڭنى ياد قىلغايىسەن، دەپ ئۆتۈنمەن. ¹⁰ بۇلارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ قۇللىرىڭ ۋە سېنىڭ خەلقىڭ، ئۆزۈڭنىڭ زور قۇدرىتىڭ ۋە كۈچلۈك قۇلۇڭ بىلەن ھۆرلۈككە قۇتقۇزدۇڭ. ¹¹ ئى رەببىم، قۇلۇڭنىڭ دۇئاسىغا ھەم سېنىڭ نامىڭدىن ئەيمىنىشتىن سۆيۈنگەن قۇللىرىڭنىڭمۇ دۇئاسىنى قۇلىقنىڭ تىڭشىغاي؛ بۈگۈن قۇلۇڭنىڭ ئىشلىرىنى ئوڭۇشلۇق قىلغايىسەن، ئۇنى شۇ كىشىنىڭ ئالدىدا ئىلتىپاتقا ئېرىشتۈرگەيسەن».

شۇ ۋاقىتتا مەن پادىشاھنىڭ ساقىيسى ئىدىم.

پادىشاھنىڭ نەھەمىيانىڭ يېرۇسالېمنى، جۇملىدىن سېپىلنى قايتا ئوڭشاپ چىقىشىغا رۇخسەت قىلىشى

2

¹ ۋە شۇنداق بولدىكى، پادىشاھ ئارتاخشاشتاننىڭ يىگىرمىنچى يىلى نىسان ئېيى، پادىشاھنىڭ ئالدىغا شاراب كەلتۈرۈلگەندى؛ مەن شارابنى ئېلىپ پادىشاھقا سۇندۇم. بۇنىڭدىن ئىلگىرى مەن پادىشاھنىڭ ئالدىدا ھېچقاچان غەمكىن كۆرۈنگەن ئەمەس ئىدىم. ² شۇنىڭ بىلەن پادىشاھ مېنىڭدىن: – بىرەر كېسىلنىڭ بولمىسا، چىرايىڭ نېمىشقا شۇنچە غەمكىن كۆرۈنىدۇ؟ كۆڭلۈڭدە چوقۇم بىر دەرد بار، دېۋىدى، مەن ئىنتايىن قورقۇپ كەتتىم. ³ مەن پادىشاھقا: – پادىشاھىم مەڭگۈ ياشىغايلا! ئاتا-بوۋىلىرىمنىڭ قەبرىلىرى جايلاشقان شەھەر خارابىلىككە ئايلانغان، دەرۋازا-قۇۋۇقلىرى كۆيدۈرۈۋېتىلگەن تۇرسا، مەن قانداقمۇ غەمكىن كۆرۈنمەي؟ – دېدىم.

⁴ پادىشاھ مېنىڭدىن: – سېنىڭ نېمە تەلىپىڭ بار؟ – دەپ سورىۋىدى، مەن ئاسماندىكى خۇداغا دۇئا قىلىپ، ⁵ ئاندىن پادىشاھقا: – ئەگەر پادىشاھىمنىڭ كۆڭلىگە مۇۋاپىق كۆرۈنسە، قۇللىرى ئۆزلىرىنىڭ ئالدىدا ئىلتىپاتقا ئېرىشكەن

بولسا، مېنى يەھۇدىيەگە ئەۋەتكەن بولسلا، ئاتا-بوۋىلىرىمنىڭ قەبرىلىرى جايلاشقان شەھەرگە بېرىپ، ئۇنى يېڭىۋاشتىن قۇرۇپ چىقسام، دېدىم.

⁶ پادىشاھ (شۇ چاغدا خانىش پادىشاھنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتى) مەندىن: — سەپىرىڭگە قانچىلىك ۋاقىت كېتىدۇ؟ قاچان قايتىپ كېلسەن؟ — دەپ سورىدى. شۇنىڭ بىلەن پادىشاھ مېنى ئەۋەتىشنى مۇۋاپىق كۆردى؛ مەنمۇ ئۇنىڭغا قايتىپ كېلىدىغان بىر ۋاقىتنى بېكىتتىم. ⁷ مەن يەنە پادىشاھتىن: — ئالىيلىرىغا مۇۋاپىق كۆرۈنسە، ماڭا ئەفرات دەرياسىنىڭ ⁽²⁾ ئۆقېتىدىكى ۋالىيلارغا مېنى تاكى يەھۇدىيەگە بارغۇچە ئۆتكىلى قويۇش ⁽³⁾ توغرىلىق يارلىق خەتلىرىنى پۈتۈپ بەرگەن بولسلا؛ ⁸ ۋە يەنە پادىشاھلىق ئورمانلىقىغا قارايدىغان ئاساققا مۇقەددەس ئۆيگە تەۋە بولغان قەلئەنىڭ دەرۋازىلىرى، شۇنىڭدەك شەھەرنىڭ سېپىلى ۋە ئۆزۈم تۇرىدىغان ئۆيگە كېتىدىغان لىملارنى ياساشقا كېرەكلىك ياغاچلارنى ماڭا بېرىش توغرىلىقمۇ بىر يارلىقنى پۈتۈپ بەرگەن بولسلا، دېدىم. خۇدايىمنىڭ شەپقەتلىك قولى ئۈستۈمدە بولغاچقا، پادىشاھ ئىلتىپات قىلىپ بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ماڭا بەردى. ⁹ شۇنىڭ بىلەن مەن دەريانىڭ ئۆقېتىدىكى ۋالىيلارنىڭ يېنىغا بېرىپ پادىشاھنىڭ يارلىقلىرىنى تاپشۇردۇم. پادىشاھ يەنە بىرنەچچە قوشۇن سەردارلىرى بىلەن ئاتلىق لەشكەرلەرنىمۇ ماڭا ھەمراھ بولۇشقا ئورۇنلاشتۇرغانىدى. ¹⁰ ھورونلۇق سانباللات بىلەن ئامموني توپىيا دېگەن ئەمەلدار ⁽⁴⁾ ئىسرائىللارنىڭ مەنپەئەتىنى ئىزدەپ ئادەم كەپتۇ، دېگەن خەۋەرنى ئاڭلاپ ئىنتايىن نارازى بولدى.

نەھەميانىڭ كېچىسى سېپىلىنى چارلاشقا چىقىشى

¹¹ مەن يېرۇسالېمغا كېلىپ ئۈچ كۈن تۇردۇم. ¹² ئاندىن كېچىسى مەن ۋە ماڭا ھەمراھ بولغان بىرنەچچە ئادەم ئورنىمىزدىن تۇردۇق (مەن خۇدايىمنىڭ كۆڭلۈمگە

² «ئەفرات دەرياسى» — مەشكۇر كىتابتا مۇشۇ يەردىن باشلاپ «دەريا» «ئەفرات دەرياسى» نى كۆرسىتىدۇ. «مۇشۇ تەرىپى» — غەربىي تەرىپى، ئەلۋەتتە.

³ ياكى «سەپىرىمدە مېنى ئالغا سۈرۈش».

⁴ ئىبرانىي تىلىدا «قۇل».

يېرۇسالېم ئۈچۈن نېمە ئىشلارنى قىلىشنى سالغانلىقى توغرىسىدا ھېچكىمگە بىرەر نېمە دېمىگەندىم). ئۆزۈم مىنگەن ئۇلاغدىن باشقا ھېچقانداق ئۇلاغمۇ ئالماي، ¹³ كېچىسى «جىلغا قوۋۇقى»دىن چىقىپ «ئەجدىھا بۇلىقى»غا قاراپ مېڭىپ، «تېزەك قوۋۇقى»غا كېلىپ، يېرۇسالېمنىڭ بۇزۇۋېتىلگەن سېپىللىرىنى ۋە كۆيدۈرۈۋېتىلگەن قوۋۇق-دەرۋازىلىرىنى كۆزدىن كەچۈردۈم. ¹⁴ يەنە ئالدىغا مېڭىپ «بۇلاق قوۋۇقى» بىلەن «شاھانە كۆل»گە كەلدىم؛ لېكىن شۇ يەردە مەن مىنگەن ئۇلاغنىڭ ئۆتۈشكە يول بەك تار كەلگەچكە، ¹⁵ كېچىدە مەن جىلغا بىلەن چىقىپ سېپىلنى كۆزدىن كەچۈرۈپ چىقتىم. ئاندىن يېنىپ «جىلغا قوۋۇقى»دىن شەھەرگە كىرىپ، ئۆيگە قايتتىم. ¹⁶ ئەمەلدارلارنىڭ ھېچقايسىسى مېنىڭ نەگە بارغانلىقىمنى ۋە نېمە قىلغانلىقىمنى بىلمەي قېلىشتى، چۈنكى مەن يا يەھۇدىيلارغا، كاھىنلارغا، يا ئەمىر-ھاكىملارغا ۋە ياكى باشقا خىزمەت قىلىدىغانلارغا ھېچنېمە ئېيتىمىغاندىم.

نەھەمىيانىڭ خەلقىنى سېپىلنى قايتا سېلىشقا ئىلھاملاندۇرۇشى

¹⁷ كېيىن مەن ئۇلارغا: - سىلەر بېشىمىزغا كەلگەن بالايىناپەتنى، يېرۇسالېمنىڭ خارابىگە ئايلانغانلىقىنى، سېپىل قوۋۇقلىرىنىڭ كۆيدۈرۈۋېتىلگەنلىكىنى كۆردۈڭلار؛ كېلىڭلار، ھەممىمىز ھاقارەتكە قېلىۋەرمەسلىكىمىز ئۈچۈن يېرۇسالېمنىڭ سېپىلنى قايتىدىن ياساپ چىقايلى، - دېدىم. ¹⁸ مەن يەنە ئۇلارغا خۇدايىمنىڭ شەپقەتلىك قولىنىڭ مېنىڭ ئۈستۈمدە بولغانلىقىنى ۋە پادىشاھنىڭ ماڭا قىلغان گەپلىرىنى ئېيتىۋىدىم، ئۇلار: - ئورنىمىزدىن تۇرۇپ ئۇنى ياسايلى! - دېيىشىپ، بۇ ياخشى ئىشنى قىلىشقا ئۆز قوللىرىنى قۇۋۋەتلەندۈردى.

¹⁹ لېكىن ھورونلۇق سانباللات، خىزمەتكار ئاممىۋىي توبىيا ھەم ئەرەب بولغان گەشەم بۇ ئىشنى ئاڭلاپ بىزنى زاڭلىق قىلىپ مەنستەي: - سىلەرنىڭ بۇ قىلغىنىڭلار نېمە ئىش؟ سىلەر پادىشاھقا ئاسىيلىق قىلماقچىمۇسىلەر؟ - دېيىشتى.

²⁰ مەن ئۇلارغا جاۋاب بېرىپ: — ئاسمانلاردىكى خۇدا بولسا بىزنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرىدۇ ۋە ئۇنىڭ قۇللىرى بولغان بىزلەر قويۇپ قۇرىمىز. لېكىن سىلەرنىڭ يېرۇسالېمدا ھېچقانداق نېسىۋەڭلار، ھوقۇقۇڭلار ياكى يادنامەڭلار يوق، — دېدىم.

سېپىلنى بۆلەكلەرگە بۆلۈپ ئوڭشاشقا بۇيرۇلۇشى (كونا شەھەرنىڭ خەرتىسىنى كۆرۈڭ)

3

¹ شۇ چاغدا باش كاھىن ئەلىياشېب ۋە ئۇنىڭ كاھىن قېرىنداشلىرى قويۇپ «قوي قوۋۇقى» نى يېڭىۋاشتىن ياساپ چىقتى؛ ئۇلار قوۋۇقنىڭ قاناتلىرىنى ئورنىتىپ، ئۇنى خۇداغا ئاتاپ مۇقەددەس دەپ بېكىتتى؛ ئۇلار «يۈزنىڭ مۇنارى»⁽⁵⁾ بىلەن «ھاناڭنىڭ مۇنارى» غىچە بولغان ئارىلىقتىكى سېپىلنى ئوڭشاپ، ئۇنى مۇقەددەس دەپ بېكىتتى⁽⁶⁾؛² ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى يېرىخولۇقلار ياسىدى؛ يەنە ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى ئىمىرنىڭ ئوغلى زاككۇر ياسىدى.³ «بېلىق قوۋۇقى» نى سەئانناھنىڭ ئوغۇللىرى ياسىدى؛ ئۇلار ئۇنىڭ لىم-كېشەكلىرىنى سېلىپ، قاناتلىرى، تاقاقلىرى ۋە بالداقلىرىنى ئورناتتى.⁴ ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى ھاكوزنىڭ⁽⁷⁾ نەۋرىسى، ئۇرىيانىڭ ئوغلى مەرەموت ياسىدى؛ ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى مەشەزەبەنىڭ نەۋرىسى، بەرەكىيانىڭ ئوغلى مەشۇلام ياسىدى. ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى بائاناھنىڭ ئوغلى زادوك ياسىدى.⁵ ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى تەكونالىقلار ياسىدى؛ لېكىن ئۇلارنىڭ چوڭلىرى ئۆز خوجىسىنىڭ ئىشىنى زىممىسىگە ئېلىشقا ئۇنىمىدى.

⁵ باشقا خىل تەرجىمىلەر: — «ھاممېئاننىڭ مۇنارى» ياكى «مېئاننىڭ مۇنارى».

⁶ «مۇقەددەس دەپ بېكىتتى» — نېمىشقا شۇنداق بېكىتىدۇ؟ ئۇنىڭ «قوي قوۋۇقى» دەپ ئاتىلىشىنىڭ سەۋەبى بەلكىم ئىبادەتخانىدا سۈنۈلىدىغان قۇربانلىقلار (كۈپىنچىسى قويلار، ئەلۋەتتە) شۇ دەۋرىدىن شەھەرگە ئېلىپ كىرىلەتتى. شۇڭا قۇربانلىقلارنىڭ كىرىش يولىنى «مۇقەددەس» دەپ بېكىتىش تولىمۇ مۇۋاپىق ئىدى — دېمەك، شۇ دەۋرىدىن قۇربانلىقلاردىن باشقا ھېچقانداق نەرسىلەرنى ئېلىپ كىرىشكە بولمايتتى.

⁷ ياكى «كوزنىڭ».

⁶ «كونا قوۋۇق» نى پاسىيانىڭ ئوغلى يەھودا⁽⁸⁾ بىلەن بېسودىيانىڭ ئوغلى مەشۇلام ياسىدى؛ ئۇلار ئۇنىڭ لىم-كېشەكلىرىنى سېلىپ، قاناتلىرى، تاقاقلىرى ۋە بالداقلىرىنى ئورناتتى. ⁷ ئۇلارنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى گېبېئونلۇق مەلاتىيا، مېرونوتلۇق يادون ھەمدە دەريانىڭ⁽⁹⁾ بۇغەربىي تەرىپىدىكى ۋالىيلارنىڭ باشقۇرۇشى ئاستىدىكى گېبېئونلۇقلار بىلەن مىزپاھلىقلار ياسىدى.⁽¹⁰⁾ ⁸ ئۇلارنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى زەرگەرلەردىن بولغان خارەيانىڭ ئوغلى ئۆزىيەل ياسىدى. ئۇنىڭغا تۇتاش قىسمىنى خۇشۇبۇي بۇيۇم ياسايدىغان ئەتىرچىلەردىن ھانانىيا ياسىدى. ئۇلار يېرۇسالېم سېپىلىنى تاكى «قېلىن تام» غىچە ئوڭشاپ ياسىدى.⁽¹¹⁾ ⁹ ئۇلارنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى يېرۇسالېمنىڭ يېرىمنىڭ ھاكىمى بولغان خۇرنىڭ ئوغلى رىفايا ياسىدى. ¹⁰ ئۇلارنىڭ يېنىدا، خارۇمافنىڭ ئوغلى يەدايا ئۆزىنىڭ ئۆيىنىڭ ئۈستىدىكى قىسمىنى ياسىدى. ئۇلارنىڭ يېنىدىكى قىسمىنى خاشابنىيانىڭ ئوغلى ھاتتۇش ياسىدى. ¹¹ ھارمىنىڭ ئوغلى مالكىيا بىلەن پاھات-موئابنىڭ ئوغلى ھاششۇب سېپىلىنىڭ باشقا بىر بۆلىكى بىلەن «خۇمدانلار مۇنارى» نى ياسىدى. ¹² ئۇلارنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى يېرۇسالېمنىڭ يېرىمنىڭ ھاكىمى خاللوھەشنىڭ ئوغلى شاللوم ئۆزى ۋە ئۇنىڭ قىزلىرى ياسىدى.

¹³ «جىلغا قوۋۇقى» نى ھانۇن بىلەن زانوئاھ شەھىرىنىڭ ئاھالىسى ياسىدى. ئۇلار ئۇنى ياساپ، ئۇنىڭ قاناتلىرى، تاقاقلىرى ۋە بالداقلىرىنى ئورناتتى ۋە يەنە «تېزەك قوۋۇقى» غىچە مىڭ گەز سېپىلىنىمۇ ياسىدى. ¹⁴ «تېزەك قوۋۇقى» نى بەيت-ھاككەرەم يۇرتىنىڭ باشلىقى رەكابنىڭ ئوغلى مالكىيا ياسىدى؛ ئۇلار ئۇنى ياساپ، ئۇنىڭ قاناتلىرى، تاقاقلىرى ۋە بالداقلىرىنى ئورناتتى.

¹⁵ «بۇلاق قوۋۇقى» نى مىزپاھ يۇرتىنىڭ باشلىقى كول-ھوزەھنىڭ ئوغلى شاللوم ياسىدى. ئۇ ئۇنى ياساپ، ئۆگزىسىنى يېپىپ، ئۇنىڭ قاناتلىرى، تاقاقلىرى ۋە بالداقلىرىنى ئورناتتى ۋە يەنە شاھانە باغنىڭ يېنىدىكى سىلونام

⁸ ياكى «يوئادا».

⁹ «دەريا» — ئەفرات دەرياسى.

¹⁰ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «مەلاتىيا... ۋە يادون ياسىدى؛ بۇلار دەريانىڭ غەربىي تەرىپىدىكى ۋالىيلار ئىدارە قىلىدىغان گېبېئونلۇقلار ۋە مىزپاھلىقلار ئىدى».

¹¹ ياكى «سۇۋاپ چىقتى».

كۆلىنىڭ سېپىلىنى ⁽¹²⁾ «داۋۇتنىڭ شەھىرى» دىن چۈشىدىغان پەلەمپەيگىچە يېڭىۋاشتىن ياسىدى.

¹⁶ ئۇنىڭدىن كېيىنكى تۇتاش قىسمىنى داۋۇتنىڭ قەبرىلىرىنىڭ ئۇدۇلىدىكى ۋە ئۇنىڭدىن كېيىنكى سۈنئىي كۆلگە ھەم ئۇنىڭ كەينىدىكى «پالۋانلارنىڭ ئۆيى» گە قەدەر بەيت-زۇر يۇرتىنىڭ يېرىمىنىڭ ھاكىمى، ئازۇكنىڭ ئوغلى نەھەمىيا ياسىدى. ¹⁷ ئۇنىڭدىن كېيىنكى تۇتاش قىسمىنى لاۋىيلار - يەنى باننىڭ ئوغلى رەھۇم ياسىدى، ئۇنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى كېئىلاھنىڭ يېرىم يۇرتىنىڭ ھاكىمى ھاشابىيا ئۆز يۇرتىغا ۋاكالىتەن ياساپ چىقتى. ¹⁸ ئۇنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى - كېئىلاھنىڭ ئىككىنچى يېرىمىنىڭ ھاكىمى، ھېنادادنىڭ ئوغلى باۋاي ⁽¹³⁾ ياسىدى. ¹⁹ ئۇنىڭ يېنىدا، مىزىياھنىڭ ھاكىمى يەشۇيانىڭ ئوغلى ئېزەر قورال-ياراغ ئامبىرىغا چىقىش يولىنىڭ ئۇدۇلىدا، سېپىلنىڭ دوقمۇشىدىكى يەنە بىر بۆلىكىنى ياسىدى. ²⁰ زابابىيانىڭ ئوغلى بارۇق ئۇنىڭدىن كېيىنكى يەنە بىر بۆلىكىنى، يەنى سېپىلنىڭ دوقمۇشىدىن تاكى باش كاھىن ئەلىياشېبىنىڭ ئۆيىنىڭ دەرۋازىسىغىچە بولغان بۆلىكىنى كۆڭۈل قويۇپ ياسىدى. ²¹ ئۇنىڭ يېنىدا ھاكوزنىڭ ⁽¹⁴⁾ نەۋرىسى، ئۇريانىڭ ئوغلى مەرەموت سېپىلنىڭ ئەلىياشېبىنىڭ ئۆيىنىڭ دەرۋازىسىدىن تاكى ئەلىياشېبىنىڭ ھويلىسىنىڭ ئاخىرىغىچە بولغان يەنە بىر بۆلىكىنى ياسىدى. ²² بۇلاردىن كېيىنكى بىر قىسمىنى ئىئوردان تۈزلەڭلىكىدىكىلەر، كاھىنلار ياسىدى. ²³ بۇلارنىڭ يېنىدا، بىنىامىن بىلەن ھاششۇب ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدىكى بۆلىكىنى ياسىدى. ئۇلاردىن كېيىن ئانانىيانىڭ نەۋرىسى، ماناسىياھنىڭ ئوغلى ئازارىيا ئۆز ئۆيىنىڭ يېنىدىكى قىسمىنى ياسىدى. ²⁴ ئۇنىڭ يېنىدا، ئازارىيانىڭ ئۆيىدىن تاكى سېپىلنىڭ دوقمۇشىغىچە بولغان يەنە بىر بۆلىكىنى ھېنادادنىڭ ئوغلى بىننۇئى ياسىدى. ²⁵ ئۇنىڭ يېنىدا، ئۇزايىنىڭ ئوغلى پالال پادىشاھ ئوردىسىنىڭ دوقمۇشى، شۇنىڭدەك ئوردىدىكى چوقچىيىپ تۇرغان، زىندان ھويلىسىنىڭ يېنىدىكى ئېگىز مۇنارنىڭ ئۇدۇلىدىكى بۆلىكىنى ياسىدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى بىر بۆلىكىنى پاروشنىڭ ئوغلى

¹² مۇشۇ يەردە ئىبرانى تىلىدا «سېلاھ كۆلى» دېيىلىدۇ.

¹³ ياكى «بىننۇئى».

¹⁴ ياكى «كوزنىڭ».

پىدايا ياسىدى. ²⁶ ئەمدى ئوفەلدە تۇرىدىغان ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى ⁽¹⁵⁾ كۈنچىقىش تەرەپتىكى «سۇ قوۋۇقى» نىڭ ئۇدۇلىدىكى ۋە چوقچىيىپ تۇرغان مۇنارنىڭ ئۇدۇلىدىكى سېپىلنى ياسىدى. ²⁷ چوقچىيىپ تۇرغان چوڭ مۇنارنىڭ ئۇدۇلىدا تەكۋىلىقلار تاكى ئوفەل سېپىلىغىچە بولغان ئىككىنچى بىر بۆلىكىنى ياسىدى. ²⁸ «ئات قوۋۇقى» نىڭ يۇقىرى بىر بۆلىكىنى كاھىنلار ھەربىرى ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدىكى قىسمىنى ياسىدى. ²⁹ ئىممەرنىڭ ئوغلى زادوڭ ئۇلارنىڭ يېنىدا، كېيىنكى قىسمىنى، ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدىكى بىر بۆلىكىنى ياسىدى. ئۇنىڭ يېنىدىكى تۇتاش قىسمىنى «شەرقىي دەرۋازا» نىڭ دەرۋازىۋەنى شېكانىيانىڭ ئوغلى شېمايا ياسىدى. ³⁰ ئۇنىڭ يېنىدا، شەلەمىيانىڭ ئوغلى ھانانىيا بىلەن زالاڧنىڭ ئالتىنچى ئوغلى ھانۇن ئىككىنچى بىر بۆلىكىنى ياسىدى؛ ئۇلارنىڭ يېنىدا، بەرەكىيانىڭ ئوغلى مەشۇلام ئۆز قورۇسىنىڭ ئۇدۇلىدىكى بىر بۆلەكنى ياسىدى. ³¹ ئۇنىڭ يېنىدا، شۇيەردىن تارتىپ ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى بىلەن سودىگەرلەرنىڭ قورۇلىرىدىن ئۆتۈپ، «تەكشۈرۈش قوۋۇقى» نىڭ ئۇدۇلىدىكى سېپىل دوقمۇشنىڭ بالىخانىسىغىچە ⁽¹⁶⁾ بولغان بۆلىكىنى زەرگەرلەردىن بولغان مالكىيا ياسىدى. ³² دوقمۇشنىڭ بالىخانىسى بىلەن «قوي قوۋۇقى» نىڭ ئارىلىقىدىكى بۆلەكنى زەرگەرلەر بىلەن سودىگەرلەر ياسىدى.

سانباللارنىڭ خاپا بولۇشى ۋە مەسخىرە قىلىشى

4

¹ شۇنداق بولدىكى، سانباللار بىزنىڭ سېپىلنى يېڭىۋاشتىن ئوڭشاۋاتقانلىقىمىزنى ئاڭلاپ غەزەپلىنىپ، قەھرى بىلەن يەھۇدلارنى مەسخىرە قىلدى. ² ئۇ ئۆز قېرىنداشلىرى ۋە سامارىيە قوشۇنى ئالدىدا: — بۇ زەئىپ يەھۇدلار نېمە قىلىۋاتىدۇ؟ ئۇلار ئۆزلىرىنى شۇنداق مۇستەھكەملىمەكچىمۇ؟ ⁽¹⁷⁾ ئۇلار قۇربانلىقلارنى سۇنماقچىمۇ؟ ئۇلار بىر كۈن

¹⁵ «ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى» — ئىبرانىي تىلىدا «نەتانىيلار».

¹⁶ ياكى «سېپىل دوقمۇشقا چىقىش يولىغىچە» ياكى «سېپىل دوقمۇشدىكى پەلەمپەيگىچە»

¹⁷ ياكى «ئۇلار ئۆز مەيلىگە شۇنداق كېتىۋەرسە بولامدۇ؟» ياكى «ئۆزلىرىگە تايىنىپ بۇ ئىشنى قىلالامدۇ؟». تېكىستنىڭ ئىبرانىي تىلىنى چۈشىنىش سەل تەس.

ئىچىدە پۈتتۈرۈشمەكچىمۇ؟ توپا دۆۋىلىرى ئىچىدىن كۆيۈپ كەتكەن تاشلارنى كولاپ چىقىرىپ ئۇلارغا جان كىرگۈزەمدىكەن؟⁽¹⁸⁾ - دېدى. ³ ئۇنىڭ يېنىدا تۇرۇۋاتقان ئاممىنى توپىيا: - ئۇلار ھەرقانچە ياسىسىمۇ، بىر تۈلكە سېپىلنىڭ ئۈستىگە يامىشىپ چىقسا، ئۇلارنىڭ تاش تېمىنى ئۇرۇۋېتىدۇ! - دېدى.

نەھەمىيانىڭ دۇئاسى

⁴ - ئى خۇدايىمىز، قۇلاق سېلىپ ئاڭلىغايسەن، كەمىستىلەمىز، ئۇلارنىڭ قىلغان ھاقارەتلىرىنى ئۆز بېشىغا ياندۇرغايىسۇن؛ ئۇلارنى تۇتقۇن قىلىپ ئېلىپ بېرىلغان ياقا يۇرتتا خەقنىڭ ئولجىسىغا ئايلاندۇرغايىسۇن! ⁵ ئۇلارنىڭ قەبىھلىكىنى ياپمىغايىسەن، گۇناھلىرى ئالدىڭدىنمۇ ئۆچۈرۈۋېتىلىمىسۇن؛ چۈنكى ئۇلار سېپىلنى ئوڭشاۋاتقانلارنىڭ كۆڭلىگە ئازار بەردى!

⁶ شۇنداقتىمۇ سېپىلنى يېڭىۋاشتىن ئوڭشاۋەردۇق؛ ئۇنى ئۇلاپ، ئېگىزلىكىنى يېرىمىغا يەتكۈزدۇق؛ چۈنكى كۆپچىلىك كۆڭۈل قويۇپ ئىشلىدى.

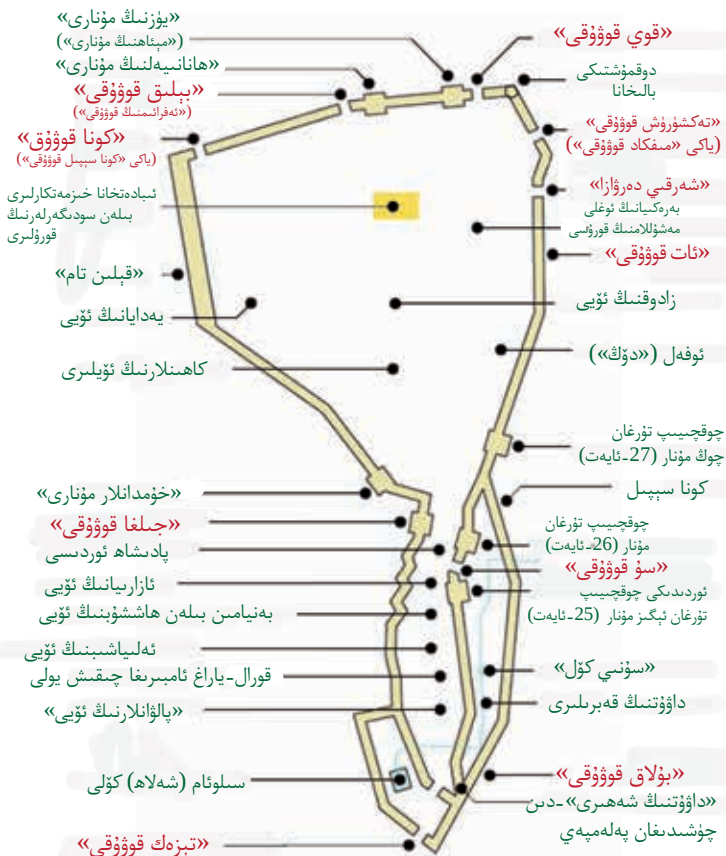
دۈشمەنلەرنىڭ توسقۇنلۇق ۋە بۇزغۇنچىلىق قىلىشقا قەستلىشى

⁷ شۇنداق بولدىكى، سانباللات، توپىيا، ئەرەبلەر، ئاممىنىلار، ئاشدودلۇقلار يېرۇسالېم سېپىللىرىنى يېڭىۋاشتىن ئوڭشاش قۇرۇلۇشىنىڭ يەنىلا ئېلىپ بېرىلىۋاتقانلىقىنى، سېپىل بۆسۈكلىرىنىڭ ئېتىۋېتىلگەنلىكىنى ئاڭلاپ قاتتىق غەزەپكە كېلىشتى-دە، ⁸ بىرلىكتە يېرۇسالېمغا ھۇجۇم قىلىپ ئۇنىڭدا قالماقچىلىق تۇغدۇرۇشنى قەستلەشتى. ⁹ شۇڭا بىز خۇدايىمىزغا ئىلتىجا قىلدۇق ھەم ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن كېچە-كۈندۈز كۆزەتچى قويۇپ، ئۆزلىرىمىز ئۇلاردىن مۇداپىئەلەندۇق.

¹⁸ بۇ مەسخىرە سۆزلىرى ئىچىدە بىر-بىرىگە زىت كېلىدىغان ئىشلار بار. قارىغاندا، گەرچە سانباللات مازاق قىلغىنى بىلەن، ئۇنىڭ قۇرۇلۇشقا بولغان غەزىپى ئۇنىڭدا بۇ ئىش پۈتتۈرۈلۈشى مۇمكىن، دېگەندەك بىرخىل قورقۇنچىنىڭ بارلىقىغا ئىسپات بولىدۇ.

يېرۇسالېمنىڭ قوۋۇق-دەرۋازىلىرى

(نەھەمىيا دەۋرى - «نەھەمىيا» 3-بابى كۆرۈڭ)

¹⁰ بۇ چاغدا يەھۇدىيەدىكىلەر: - ئىشچى-ھاممالار ھالىدىن كەتتى، شۇنىڭدەك چالما-كېسەك ئەخلەتلەر يەنىلا ناھايىتى كۆپ، بىز سېپىلنى ئوڭشاشقا ھەتتا سېپىلغىمۇ يېقىنلىشالمىدۇق! - دېيىشتى. ¹¹ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا دۈشمەنلىرىمىز: - ئۇلار سەزمەستە، ئۇلار كۆرمەستە، ئۇلارنىڭ ئارىسىغا كىرىۋېلىپ ئۇلارنى ئۆلتۈرۈپ، قۇرۇلۇشنى توختىتىۋېتىمىز! - دېيىشتى.

¹² ۋە شۇنداق بولدىكى، ئۇلارنىڭ ئەتراپىدا تۇرۇۋاتقان يەھۇدىلارمۇ يېنىمىزغا ئون قېتىم كېلىپ: - قايسى تەرەپكە قارىساڭلار، ئۇلار شۇ تەرەپتىن كېلىپ سىلەرگە ھۇجۇم قىلماقچى! ⁽¹⁹⁾ - دەپ خەۋەر يەتكۈزۈشتى. ¹³ شۇڭا مەن خەلقنى جەمەت-جەمەت بويىچە، قولىغا قىلىچ، نەيزە ۋە ئوقىلارنى ئېلىپ، سېپىلنى پەس بولغان ياكى ھۇجۇمغا ئۇچۇق تۇرغان يەرلەردە سېپىلنىڭ ئارقىسىدا قاراۋۇللۇقتا تۇرۇشقا قويدۇم. ¹⁴ كۆزدىن كەچۈرۈپ چىققاندىن كېيىن ئورنۇمدىن قوپۇپ مۆتىۋەرلەر بىلەن ئەمەلدارلار ۋە باشقا خەلققە: - ئۇلاردىن قورقماڭلار، ئۇلۇغ ۋە دەھشەتلىك رەببى ئېسىڭلاردا تۇتۇڭلار، ئۆز قېرىنداشلىرىڭلار، ئوغۇل-قىزلىرىڭلار، ئاياللىرىڭلار ۋە ئۆي-ماكانىڭلار ئۈچۈن جەڭ قىلىڭلار، دېدىم.

بىر تەرەپتىن ئىشلەش، بىر تەرەپتىن مۇداپىئەلىنىش

¹⁵ شۇنداق بولدىكى، ئۆزلىرىنىڭ سۈيىقەستىنى بىلىپ قالغانلىقىمىز دۈشمەنلەرنىڭ قۇلىقىغا يېتىپ بارغاچ، شۇنىڭدەك خۇدا ئۇلارنىڭ سۈيىقەستىنى بىتچىت قىلغاچ، بىز ھەممىمىز سېپىلغا قايتىپ، ھەربىرىمىز ئەسلى ئىش ئورنىمىزدا ئىشنى داۋاملاشتۇرۇۋەردۇق.

¹⁶⁻¹⁷ ئەنە شۇ چاغدىن باشلاپ خىزمەتكارلىرىمنىڭ يېرىمى ئىش بىلەن بولدى، يېرىمى قولغا نەيزە، قالقان، ئوقيا تۇتقان، دۈبۇلغا-ساۋۇت كىيگەن

¹⁹ ئەسلى ئايەتنىڭ كۆچۈرۈلمىسى كەمتۈك بولغاچقا، مەنىسىنى جايدا چىقىرىش تەس بولۇپ قالدى؛ شۇڭا مۇشۇ يەھۇدىيلارنىڭ ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى بار. لېكىن ئاساسىي مەنىلىرىنىڭ ھەممىسى دۈشمەنلەرنىڭ ھەرتەرەپلىمە قەستلەشلىرىنى كۆرسىتىدۇ.

ھالدا يۈرۈشتى. سەردار-ئەمەلدارلار سېپىلنى ئوڭشاۋاتقان بارلىق يەھۇدا جەمەتىدىكىلەرنىڭ ئارقىسىدا تۇردى. ھەم يۈكلەرنى توشۇۋاتقانلار ھەم ئۇلارغا يۈك ئارتىۋاتقانلارمۇ بىر قولىدا ئىشلەپ، بىر قولىدا ياراغلارنى چىڭ تۇتۇشقانىدى. ¹⁸ تامچىلارنىڭ ھەربىرى بەللىرىگە قىلىچ-خەنجەرلىرىنى ئاسقان ھالدا سېپىلنى ياساۋاتاتتى؛ كانايچى بولسا يېنىمدا تۇراتتى. ¹⁹ مەن مۆتىۋەرلەر، ئەمەلدارلار ۋە باشقا خەلققە: - بۇ قۇرۇلۇش ناھايىتى چوڭ، دائىرىسى كەڭ؛ بىز ھەممىمىز سېپىلدا بۆلەك-بۆلەكلەر بويىچە تارقىلىپ ئىشلەپ، بىر-بىرىمىزدىن يىراق تۇرۇۋاتىمىز. ²⁰ شۇڭا مەيلى قەيەردە بولۇڭلار، كاناي ئاۋازىنى ئاڭلىساڭلارلا، بىز بار شۇ يەرگە كېلىپ يىغىلىڭلار؛ خۇدايىمىز بىز ئۈچۈن جەڭ قىلىدۇ، - دېدىم.

²¹ بىز ئەنە شۇ تەرىقىدە ئىشلىدۇق؛ خەلقنىڭ يېرىمى تاڭ ئاتقاندىن تارتىپ يۇلتۇز چىققۇچە نەيزىلىرىنى چىڭ تۇتۇپ تۇرۇشتى. ²² ئۇ چاغدا مەن يەنە خەلققە: - ھەممەيلەن ئۆز خىزمەتكارى بىلەن كېچىنى يېرۇسالېمغا كىرىپ ئۆتكۈزسۇن، شۇنداق بولسا ئۇلار كېچىسى بىزنىڭ مۇھاپىزەتچىلىكىمىزنى قىلىدۇ، كۈندۈزى ئىشلەيدۇ، دېدىم. ²³ شۇنداق قىلىپ يا مەن، نە قېرىنداشلىرىم، يا خىزمەتكارلىرىم ياكى ماڭا ئەگەشكەن مۇھاپىزەتچىلەرنىڭ ھېچقايسىسى كىيىملىرىنى سېلىشمىدى؛ ھەربىرى ھەتتا سۇغا بارغاندىمۇ ئۆزىنىڭ ياراغلارنى ئېلىۋالاتتى. ⁽²⁰⁾

نامراتلارنىڭ نالىسى

5

¹ ئۇ چاغدا خالايق ۋە ئۇلارنىڭ خوتۇنلىرى ئۆز قېرىنداشلىرى بولغان يەھۇدالار ئۈستىدىن شىكايەت قىلىپ قاتتىق داد-پەرياد كۆتۈرۈشتى. ² بەزىلەر: - بىز ۋە ئوغۇل-قىزلىرىمىزنىڭ جان سانىمىز كۆپ، كۈن كەچۈرىشىمىز ئۈچۈن تويغۇدەك ئاشلىق ئالمىساق بولمايدۇ، دېيىشتى. ³ يەنە بەزىلەر: - بىز ئاچارچىلىقتا قالغان ۋاقتىمىزدا ئاشلىق ئېلىپ يەيمىز

²⁰ ياكى «ھەربىرى ئوڭ قولىدىن ياراغلارنى چۈشۈرۈشمىدى» ياكى «ھەربىرىلەن پەقەت يۇيۇنغاندىلا كىيىملىرىنى سالاتتى». ئەينى تېكىست كەمتۈكتەك كۆرۈنىدۇ.

دەپ ئېتىزلىرىمىز، ئۈزۈمزارلىقلىرىمىزنى ۋە ئۆيلىرىمىزنى رەنگە بېرىشكە مەجبۇر بولدۇق، دېيىشتى. ⁴ ۋە يەنە بەزىلەر: – پادىشاھنىڭ ئېتىزلىرىمىز ۋە ئۈزۈمزارلىقلىرىمىز ئۈستىگە سالغان باج-سېلىقنى تاپشۇرۇشقا پۇل قەرز ئالدۇق ⁽²¹⁾. ⁵ گەرچە بەدەنلىرىمىز قېرىنداشلىرىمىزنىڭ بەدەنلىرىگە، پەرزەنتلىرىمىز ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرىگە ئوخشاش بولسىمۇ، لېكىن ئوغۇل-قىزلىرىمىزنى قۇل-دېدەك بولۇشقا تاپشۇرماي ئاماللىرىمىز بولمىدى؛ ئەمەلىيەتتە قىزلىرىمىزدىن بەزىلىرى ئاللىقاچان دېدەك بولۇپمۇ كەتتى؛ ئۇلارنى بەدەل تۆلەپ ھۆرلۈككە چىقىرىشقا قۇربىمىز يەتمىدى، چۈنكى بىزنىڭ ئېتىزلار ۋە ئۈزۈمزارلىقلىرىمىز ھازىر باشقىلارنىڭ قولىدىدۇر، – دېيىشتى.

نەھەميانىڭ مۆتىۋەرلەر بىلەن مەنسەپدارلارنى غەزەپ بىلەن ئەيىبلىشى

⁶ مەن ئۇلارنىڭ داد-پەريادلىرىنى ۋە ئېيتقان بۇ گەپلىرىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن قاتتىق غەزەپلەندىم. ⁷ كۆڭلۈمدە بىرەر قۇر ئويلىنىۋالغاندىن كېيىن، مۆتىۋەرلەر بىلەن ئەمەلدارلارنى ئەيىبلەپ: – سىلەر ئۆز قېرىنداشلىرىڭلارغا قەرز بېرىپ ئۇلاردىن ئۆسۈم ئالىدىكەنسىلەر-ھە! – دەپ تەنبە بەردىم. ئاندىن ئۇلارنىڭ سەۋەبىدىن چوڭ بىر يىغىن ئېچىپ ⁸ ئۇلارنى: – بىز كۈچىمىزنىڭ يېتىشىچە يات تائىپىلەرگە سېتىۋېتىلگەن قېرىنداشلىرىمىز يەھۇدالارنى قايتۇرۇپ سېتىۋالدۇق، لېكىن سىلەر بىزنى ئۇلارنى قايتۇرۇپ سېتىۋالسۇن دەپ قېرىنداشلىرىڭلارنى يەنە سېتىۋەتمەكچى بولۇۋاتامسىلەر؟ – دەپ ئەيىبلىۋىدىم، ئۇلار دەيدىغان گەپ تاپالماي، شۇك تۇرۇپ قالدى. ⁹ ئاندىن مەن ئۇلارغا يەنە: – سىلەرنىڭ بۇ قىلغىنىڭلار قاملاشماپتۇ. سىلەر دۈشمەنلىرىمىز بولغان تائىپىلەر ئالدىدا بىزنى ئاھانەتكە قالدۇرماي، خۇدايىمىزنىڭ قورقۇنچىدا ماڭساڭلار بولماسمىدى؟ ¹⁰ مەنمۇ، قېرىنداشلىرىم ۋە خىزمەتكارلىرىم ئۇلارغا پۇل ۋە ئاشلىق ئۆتەنە بېرىپ تۇرۇپ ئۆسۈم ئالساق

²¹ ياكى «پادىشاھنىڭ باج-سېلىقنى تۆلەشكە ئېتىزلىرىمىز ۋە ئۈزۈمزارلىقلىرىمىزنى رەنگە بېرىپ پۇل قەرز ئالدۇق».

ئالتۇق!⁽²²⁾ سىلەردىن ئۆتۈنمەن، مۇنداق ئۆسۈم ئېلىشتىن ۋاز كېچەيلى!⁽²³⁾
¹¹ ئۆتۈنۈپ قالاي، سىلەر دەل بۈگۈن ئۇلارنىڭ ئېتىزلىرىنى، ئۈزۈملارلىق،
 زەيتۇنزارلىق ۋە ئۆيلىرىنى قايتۇرۇپ بېرىڭلار⁽²⁴⁾، ۋە شۇنىڭدەك سىلەر ئۇلاردىن
 ئۇندۇرۇۋالغان پۇل، ئاشلىق، يېڭى مەي-شاراب ۋە يېڭى زەيتۇن مايلىرىنىڭ
 ئۆسۈمىنى⁽²⁵⁾ ئۇلارغا قايتۇرۇپ بېرىڭلار، دېدىم.

¹² ئۇلار: - قايتۇرۇپ بېرىمىز، ئەمدى ئۇلاردىن ھېچ ئۆسۈم ئالمايمىز؛ سىلى
 نېمە دېسىلە، بىز شۇنداق قىلىمىز، دېيىشتى. مەن كاھىنلارنى چاقىرتىپ
 كېلىپ، ئۇلارنى بۇ ۋەدە بويىچە شۇنداق ئىجرا قىلىشقا قەسەم ئىچكۈزدۈم.⁽²⁶⁾
¹³ مەن تونۇمنىڭ پېشىنى قېقىپ تۇرۇپ: - كىم مۇشۇ ۋەدىنى ئادا قىلمىسا،
 خۇدا شۇ يول بىلەن ئۇنىڭ ئۆزىنى ئۆز ئۆيىدىن ۋە مال-مۈلكىدىن مەھرۇم قىلىپ
 قېقىۋەتسۇن! شۇ يول بىلەن ئۇنىڭ ھەممە نېمىسى قۇرۇقلىنىپ قالغۇچە
 قېقىۋېتىلسۇن! - دېدىم. پۈتكۈل جامائەت بىردەك: «ئامىن!» دېيىشتى ھەم
 پەرۋەردىگارغا ھەمدۇسانا ئوقۇشتى. ئاندىن كۆپچىلىك شۇ ۋەدىسى بويىچە
 دېگىنىدەك قىلىشتى.

²² باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: (1) «مەنمۇ، قېرىنداشلىرىم، خىزمەتكارلىرىمۇ ئۇلارغا پۇل ۋە
 ئاشلىق ئۆتنە بېرىپ تۇرۇۋاتىمىز» ياكى: (2) «مەنمۇ، قېرىنداشلىرىم، خىزمەتكارلىرىمۇ ئۇلارغا
 پۇل ۋە ئاشلىق ئۆتنە بېرىپ تۇرايلى».

نەھەميانىڭ خاراكتېرى بەك سېخى بولغاچقا، بەلكىم ئۆسۈمسىز ئۆتنە-قەرزنى كۆپ بەرگەن
 بولۇشى مۇمكىن ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، قېرىنداشلارغا ئۆتنە بېرىپ ئۆسۈم ئېلىش مۇسا
 پەيغەمبەرگە نازىل قىلىنغانغا خىلاپلىق («مىس» 25:22، «پەند» 5:15). شۇڭا بۇ ئىككىنچى
 خىل تەرجىمىنى توغرا ئەمەس، دەپ قارايمىز.

²³ ياكى «مۇشۇنداق قەرزگە رەنى ئېلىشتىن ۋاز كېچەيلى!».
²⁴ مۇشۇ ئېتىز قاتارلىق مۈلۈكلەر ئەسلىدە قەرز-ئۆتىلەرگە «رەنە» سۈپىتىدە قويۇلغان بولۇپ، قەرز
 ئىگىلىرى ئۇلارنى تارتىۋالغان بولسا كېرەك.

²⁵ ئىبرانىي تىلىدا «يۈزدىن بىرى» ياكى «ئۆسۈمى بىر پىرسەنت» - قانداق تەرجىمە قىلىنىشتىن
 قەتئىينەزەر، مۇشۇ سۆزلەر چوقۇم ئۆسۈمنىڭ ئۆزىنى كۆرسىتىشى كېرەك.

²⁶ كاھىنلار ئەسلىدە قەرز ئىگىلىرى ئەمەس؛ ئۇلارنىڭ مەسئۇلىيىتى باشقىلارنىڭ شۇ ۋەدىسىنى
 ئادا قىلىشىغا نازارەتچىلىك قىلىشتىن ئىبارەت ئىدى. ئەسلىدە كاھىنلار ئۆسۈم بېرىش توغرىلىق
 مۇقەددەس قانۇن-بەلگىلىمىلەرنى بىلىشى كېرەك ئىدى، شۇنداقلا بۇنداق ۋەزىيەتكە يول
 قويماسلىقى كېرەك ئىدى.

پاك-دىيانەتلىك ۋە ئاددىي-ساددا نەھەمىيا

¹⁴ شۇنىڭدەك، يەھۇدىيە زېمىنىدا ئۇلارغا ۋالىي بولۇشقا تىكلەنگەن كۈندىن بۇيان، يەنى پادىشاھ ئارتاخشاشتانىڭ يىگىرمىنچى يىلىدىن ئوتتۇز ئىككىنچى يىلىغىچە بولغان ئون ئىككى يىل ئىچىدە نە مەن، نە مېنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىم ۋالىيلىق نېنىنى ھېچ يېمىدۇق. ¹⁵ مەندىن ئىلگىرى ۋالىي بولغانلار خەلققە ئېغىرچىلىك سېلىپ، ئۇلاردىن كۈندىلىك ئاشلىق، مەي-شاراب ۋە شۇنىڭدەك قىرىق شەكەل ⁽²⁷⁾ كۈمۈش ئېلىپ كەلگەنىكەن؛ ھەتتا ئۇلارنىڭ خىزمەتكارلىرىمۇ خەلقنىڭ ئۈستىدىن ھوقۇقۋازلىق قىلىپ كەلگەنىكەن. لېكىن مەن خۇدادىن قورقۇدىغىنىم ئۈچۈن ئۇنداق قىلمىدىم. ¹⁶ مەن دەرۋەقە سىپىلىنىڭ قۇرۇلۇشىغا بېرىلگەچكە، بىز ھەتتا بىرەر ئېتىزنىمۇ سېتىۋالمىدۇق؛ مېنىڭ بارلىق خىزمەتكارلىرىمۇ قۇرۇلۇشتا ئىشلەشكە شۇ يەرگە يىغىلاتتى. ¹⁷ ئەتراپىمىزدىكى يات ئەللەردىن بىزنىڭ يېنىمىزغا كەلگەنلەردىن بۆلەك، مېنىڭ بىلەن بىر داستىخاندا غىزا يەيدىغانلار يەھۇدىيلار ۋە ئەمەلدارلاردىن بىر يۈز ئەللىك كىشى ئىدى. ¹⁸ ھەركۈنى بىر كالا، خىللانغان ئالتە قوي تەييارلىناتتى، يەنە ماڭا بەزى ئۇچار قۇشلار تەييارلىناتتى؛ ھەر ئون كۈندە بىر قېتىم ھەرخىل مول مەي-شاراب بىلەن تەمىنلىنەتتى. شۇنداق بولسىمۇ مەن يەنىلا «ۋالىي نېنى» نى تەلەپ قىلمىدىم؛ چۈنكى قۇرۇلۇش ئىشى خەلقنىڭ ئۈستىدىكى ئېغىر يۈك ئىدى.

¹⁹ - ئاھ خۇدايىم، مەن مۇشۇ خەلق ئۈچۈن قىلغان بارلىق ئىشىمنى ياد ئەتكەيسەن، ماڭا شاپائەت كۆرسەتكەيسەن!.

²⁷ «شەكەل» ئېغىرلىق مىقدارى، بىر شەكەل كۈمۈش بولسا بەلكىم 11.4 گرام ئىدى. مۇشۇ يەردە «قىرىق شەكەل» بەلكىم ھەركۈنى خەلقنى ئالغان پۇلنى كۆرسىتىشى مۇمكىن.

سانباللارنىڭ قۇرۇلۇشقا توسقۇنلۇق قىلىش سۈيىقەستى

6

¹ شۇنداق بولدىكى، سانباللار، توبىيا، ئەرەب بولغان گەشەم ۋە دۈشمەنلىرىمىزنىڭ قالغان قىسمى مېنىڭ سېپىلنى يېڭىۋاشتىن ئوڭشاپ چىققانلىقىمنى، سېپىلنىڭ ئەمدى بۆسۈكلىرىنىڭ قالمىغانلىقىنى ئاڭلاپ (لېكىن ئۇ چاغدا مەن تېخى سېپىل قوۋۇقلىرىنىڭ قاناتلىرىنى ئورناتمىغانىدىم)، ² سانباللار بىلەن گەشەم ماڭا: — كەلسىلا، بىز ئونو تۈزلەڭلىكىدىكى كەفىرىم كەنتىدە ⁽²⁸⁾ كۆرۈشەيلى! — دەپ ئادەم ئەۋەتتېتۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇلار ماڭا قەست قىلماقچى ئىكەن. ³ شۇڭلاشقا مەن ئەلچىلەرنى ئەۋەتتې: — مەن ئۇلۇغ بىر ئىش بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقانلىقىمىدىن سىلەر تەرەپكە چۈشمەيمەن. مەن قانداقمۇ سىلەرنىڭ قېشىڭلارغا بارىمەن دەپ، ئىشنى تاشلاپ ئۇنى توختىتىپ قوياي؟ — دېدىم.

⁴ ئۇلار ئۇدا تۆت قېتىم مۇشۇ تەرىقىدە ئادەم ئەۋەتتى، مەن ھەر قېتىم شۇنداق جاۋاپ بەردىم. ⁵ ئاندىن سانباللار بەشىنچى قېتىم شۇ تەرىقىدە ئۆز خىزمەتكارىغا پېچەتلەنمىگەن خەتنى قولغا تۇتقۇزۇپ ئەۋەتتېتۇ. ⁶ خەتتە: «ھەرقايسى ئەللەر ئارىسىدا مۇنداق بىر گەپ تارقىلىپ يۈرىدۇ، ۋە گەشەممۇ ⁽²⁹⁾ شۇنداق دەيدۇ: — سەن ۋە يەھۇدالار بىرگە ئىسيان كۆتۈرمەكچى ئىكەنسىلەر؛ شۇڭا سەن سېپىلنىمۇ يېڭىۋاشتىن ئوڭشاشقا كىرىشىپسەن؛ ئېيتىشلارغا قارىغاندا سەن ئۆزۈڭنى ئۇلارغا پادىشاھ قىلماقچىكەنسىن. ⁷ سەن يەنە يېرۇسالېمدا ئۆزۈڭ توغۇرلۇق: «مانا، يەھۇدىيەدە ئۆزىمىزنىڭ بىر پادىشاھىمىز بار!» دەپ جار سېلىپ تەشۋىق قىلىشقا بىرنەچچە پەيغەمبەر قويۇپسەن. ئەمدى بۇ گەپلەر سۆزىسىز پادىشاھنىڭ قۇلقىغا يېتىپ بايان قىلىنىدۇ. شۇڭا، كەلگىن، بىز بىرلىكتە مەسلىھەتلىشىۋالايلى» دېيىلگەن ئىكەن.

⁸ مەن ئۇنىڭغا: «سەن ئېيتقان ئىشلار ھېچقاچان قىلىنغان ئەمەس؛ بۇلار بەلكى ئۆز كۈڭلۈڭدىن ئويدۇرۇپ چىقارغىنىڭ، خالاس» دەپ جاۋاپ قايتۇردۇم. ⁹ ئەمەلىيەتتە، ئۇلار: «مۇشۇنداق قىلساق ئۇلارنىڭ قولى ماغدۇرسىزلىنىپ،

²⁸ ياكى «كەنتلەرنىڭ بىرىدە».

²⁹ ئىبرانىي تىلىدا «گاشمۇ» — گەشەمنىڭ يەنە بىر شەكلى.

قۇرۇلۇش ئىشى ئادا قىلىنماي قالدۇ!» دەپ ئويلاپ بىزنى قورقاتماقچى ئىدى. — «ئەمدى مېنىڭ قولۇمنى ئىشتا تېخىمۇ كۈچلەندۈرگەيسەن!».

يالغان پەيغەمبەر شىمايانىڭ تەھدىت سېلىشى

¹⁰ مەھەتابەلنىڭ نەۋرىسى، دېلايانىڭ ئوغلى شىمايا ئۆزىنى ئۆز ئۆيىگە قامىۋالغانىدى⁽³⁰⁾؛ مەن ئۇنىڭ ئۆيىگە كەلسەم ئۆز — بىز خۇدانىڭ ئۆيىدە، ئىبادەتخانىنىڭ ئىچىدە كۆرۈشەيلى ۋە ئىبادەتخانىنىڭ دەرۋازا قاناتلىرىنى ئېتىپ قويمايلى؛ چۈنكى ئۇلار سېنى ئۆلتۈرگىلى كېلىدۇ؛ شۇبېسىزكى، كېچىسى كېلىپ سېنى ئۆلتۈرمەكچى بولدى! — دېدى.

¹¹ مەن: — ماڭا ئوخشاش بىر ئادەم قانداقمۇ قېچىپ كەتسۇن؟ مەندەك بىر ئادەم جېنىمنى قۇتقۇزۇپمەن دەپ قانداقمۇ ئىبادەتخانىغا كىرىۋالغۇدەكمەن؟ مەن ھەرگىز ئۆيەرگە كىرىۋالمايمەن! — دەپ جاۋاپ بەردىم. ¹² چۈنكى مەن قارىسام، ئۇنىڭ خۇدا تەرىپىدىن ئەۋەتىلگەن ئەمەس، بەلكى توبىيا بىلەن سانباللات تەرىپىدىن سېتىۋېلىنىپ، ماڭا زىيان يەتكۈزۈپمەكچى بولۇپ بۇ بېشارەت بەرگەنلىكىگە كۆزۈم يەتتى. ¹³ ئۇنى سېتىۋېلىشىدىكى مەقسەت، مېنى قورقۇتۇپ، شۇلارنىڭ دېگىنىدەك قىلغۇزۇپ گۇناھ قىلدۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. شۇنداق قىلغان بولسام، نامىمنى بۇلغاپ مېنى قارىلاشقا شىكايەت قىلالايدىغان بولاتتى⁽³¹⁾.

¹⁴ — «ئاه خۇدا، توبىيا بىلەن سانباللاتنى ئېسىڭدا تۇتۇپ، ئۇلارنىڭ قىلغانلىرىغا يارىشا ئۆز بېشىغا ياندۇرغايىسەن، شۇنداقلا مېنى قورقاتماقچى بولغان ئايال پەيغەمبەر ئونادىيا بىلەن باشقا پەيغەمبەرلەرنىڭمۇ قىلغانلىرىنى ئۆز بېشىغا ياندۇرغايىسەن!».

³⁰ ئۆزىنى قامىۋېلىشنىڭ سەۋەبى ئېنىق ئەمەس؛ «رەسىمىي ناپاك» بولغانلىقى ياكى قەسەم ئىچكەنلىكى سەۋەب بولغان بولۇشى مۇمكىن.

³¹ سانباللات ۋە توبىيانىڭ بۇ ئەقلى خېلى ھەيلى-مىكرىلىك ئىدى. نەھەميا كاھىن ئەمەس؛ شۇڭا (1) ئۇ ئىبادەتخانىغا ناپاك ھالدا ياكى ئېھتىياتسىزلىق بىلەن كىرسە گۇناھ ئۆتكۈزۈشى مۇمكىن ئىدى؛ (2) «مۇقەددەس جاي»نىڭ ئۆزىگە كىرگەن بولسا گۇناھى تېخىمۇ ئېغىر بولاتتى؛ قايسىلا ئەھۋالدا بولسۇن ئۆز خەلقى ئالدىدىكى نام-ئابرويى چۈشكەن بولاتتى ۋە شۇنىڭ تۈپەيلىدىن قۇرۇلۇش ئىشى توختىتىلغان بولاتتى.

قايتا ئوڭشاشنىڭ تاماملىنىشى

¹⁵ ئېلۇل ئېيىنىڭ يىگىرمە بەشىنچى كۈنى سېپىل پۈتتى، پۈتۈن قۇرۇلۇشقا ئەللىك ئىككى كۈن ۋاقىت كەتتى. ¹⁶ شۇنداق بولدىكى، دۈشمەنلىرىمىز بۇنىڭدىن خەۋەر تاپتى ۋە ئەتراپىمىزدىكى بارلىق ئەللەر قورقۇپ كېتىشتى؛ ئۆز نەزىرىدە ھەيۋىتى بەك چۈشۈپ كەتتى ۋە بۇ قۇرۇلۇشنى خۇدايىمىزنىڭ ئۆزى ئېلىپ بارغان ئىش ئىكەنلىكىنى بىلىپ يەتتى. ¹⁷ شۇ كۈنلەردە يەھۇدىيەدىكى مۇتەۋەللەر توپىغا نۇرغۇن خەت يازدى، توپىمۇ ئۇلارغا جاۋابەن دائىم خەت يېزىپ تۇردى. ¹⁸ چۈنكى يەھۇدىيەدە توپىغا باغلىنىپ قېلىپ، قەسەم ئىچكەن نۇرغۇن كىشىلەر بار ئىدى؛ چۈنكى ئۇ ئاراهنىڭ ئوغلى، شېكانيانىڭ كۈيىنوغلى ئىدى، ھەمدە ئۇنىڭ ئوغلى يوهانان بەرەكىيانىڭ ئوغلى مەشۇللانىڭ قىزىنى خوتۇنلۇققا ئالغانىدى. ¹⁹ شۇنىڭدەك ئۇلار يەنە مېنىڭ ئالدىمدا پات-پات توپىيانىڭ ياخشى ئىشلىرىنى تىلغا ئېلىپ قويۇشاتتى ھەم مېنىڭ گەپلىرىمىمۇ ئۇنىڭغا يەتكۈزۈپ تۇرۇشاتتى؛ توپىيا بولسا ماڭا پات-پات تەھدىت سېلىپ خەت يېزىپ تۇراتتى.

ھانانى بىلەن ھانانيانىڭ بىرلىكتە باشقۇرۇشقا قويۇلۇشى

7 ¹ سېپىل ئوڭشىلىپ بولۇپ، مەن دەرۋازىلارنى ئورنىتىپ، دەرۋازىۋەنلەرنى، غەزەلكەشلەرنى ۋە لاۋىيلارنى بېكىتىپ تەيىنلىگەندىن كېيىن شۇنداق بولدىكى، ² مەن ئىنىم ھانانى ⁽³²⁾ بىلەن قەلئە سەردارى ھانانيانى يېرۇسالېمنى باشقۇرۇشقا قويدۇم؛ چۈنكى ھانانيا ⁽³³⁾ ئىشەنچلىك ئادەم بولۇپ، خۇدادىن قورقۇشتا كۆپ ئادەملەردىن ئېشىپ كېتەتتى ⁽³⁴⁾. ³ مەن ئۇلارغا: – كۈن ئىسسىغۇچە يېرۇسالېمنىڭ قوۋۇقلىرى ئېچىلمىسۇن؛ قوۋۇقلارنىڭ قاناتلىرى

³² نەھەميانىڭ ئىنىسى 2:1، 3دە تىلغا ئېلىنىدۇ.

³³ ئىبرانى تىلىدا «ئۇ». بەزى ئالىملار «ئۇ» ھانانىنى كۆرسىتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

³⁴ يېرۇسالېمنى باشقۇرۇشقا ئادەملەرنى قويۇش، نەھەميانىڭ ئارتاخاشاشنىڭ يېنىغا قايتماقچى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىشى مۇمكىن (6:2نى كۆرۈڭ).

ئېتىلگەندە، بالدقلار تاقالغان ۋاقىتلىرىدىمۇ دەرۋازىۋەنلەر⁽³⁵⁾ يېنىدا تۇرۇپ كۆزەت قىلىسۇن؛ شۇنىڭدەك يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلاردىن قاراۋۇللار كۆزەت نۆۋەتلىرىگە قويۇلۇپ بېكىتىلسۇن؛ ھەر بىر ئادەم ئۆزىنىڭ بىر كۆزىتىگە مەسئۇل بولسۇن، شۇنداقلا ھەربىرىنىڭ كۆزىتى ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدا بولسۇن،⁽³⁶⁾ دەپ تاپىلىدىم. ⁴ شەھەر چوڭ ھەم كەڭرى بولغىنى بىلەن ئاھالە ئاز، ئۆيلەر تېخى سېلىنمىغانىدى.

بىرىنچى قېتىم قايتىپ كەلگەن يەھۇدىيلار («ئەزرا» 1:2-35)

⁵ خۇدايىم كۈڭلۈمگە مۆتىۋەرلەر، ئەمەلدارلار ۋە خەلقنىڭ ھەربىرىنى نەسەبنامىسى بويىچە رويخەتكە ئېلىشقا ئۇلارنى يىغىش نىيىتىنى سالىدى. مەن ئاۋۋال بىرىنچى قېتىم قايتىپ كەلگەن ئادەملەرنىڭ نەسەبنامىسىنى تاپتىم، ئۇنىڭدا مۇنداق پۈتۈلگەنىدى: —

⁶ تۆۋەندىكىلەر⁽³⁷⁾ يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىكىلەردىن، ئەسلى بابىل پادىشاھى نېبوئادنەسار تەرىپىدىن سۈرگۈن قىلىنغانلاردىن، يېرۇسالېم ۋە يەھۇدىيەگە چىقىپ، ھەربىرى ئۆز شەھەرلىرىگە كەتتى: —

³⁵ ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلار».

³⁶ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: «يېرۇسالېمنىڭ قوۋۇقلىرى چۈش ۋاقتىدا ئوچۇق تۇرمىسۇن؛ قوۋۇقلار ئېتىلگەندە، بالدقلرى تاقالغىنىدا دەرۋازىۋەنلەر يېنىدا تۇرۇپ كۆزەت قىلىسۇن؛ يېرۇسالېمدا تۇرۇۋاتقانلاردىن قاراۋۇللار ئېلىنىپ، كۆزەت نۆۋەتلىرىگە قويۇپ بېكىتىلسۇن؛ بەزىلەر ئالاھىدە نۆۋەتتىكى كۆزەتتە تۇرسۇن، بەزىلەر ئۆز ئۆيىنىڭ ئۇدۇلىدا كۆزەتتە تۇرسۇن». يەنە باشقا بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى ئۇچرىشى مۇمكىن.

³⁷ بۇ تىزىملىك بىلەن «ئەزرا» 2-بابتىكى تىزىملىك ئوتتۇرىسىدا ئادەملەرنىڭ ئىسىملىرى، سانى ۋە تىزىملىك تەرتىپىدە بەزىدە ئازراق پەرقلەر بار. بۇ پەرقلەر ئىككى تىزىملىكنىڭ ھەقىقەت ئىكەنلىكىگە تېخىمۇ ئىسپات بېرىدۇ. ئىككىنچى تىزىملىكنى يېرۇسالېمدا، بىرىنچى تىزىملىكنى بابىلدا قىلغان بولۇشى مۇمكىن. ئىككىنچى تىزىملىك ئاخىرىدا يېرۇسالېمغا يېتىپ كېلىپ ئولتۇراقلاشقانلارنى كۆرسىتىدۇ؛ بىرىنچى تىزىملىكتە خاتىرىلەنگەن بەزىلىرى شۈبھىسىزكى، كېيىن نىيىتىدىن يېنىپ، يېرۇسالېمغا بارماي قالغان ياكى بارغاندىن كېيىن، يەنە بابىلغا قايتىپ كەتكەنىدى؛ شۇنداقلا يېرۇسالېمغا قايتىش يولىدا ئۆلگەنلەر بولۇشمۇ مۇمكىن. ئەسلىدىكى تىزىملىككە خاتىرىلەنمىگەن بولسىمۇ، لېكىن كېيىن يېرۇسالېمغا بارمەن دەپ «قايتىش»قا قاتناشقانلارمۇ بار بولسا كېرەك؛ ئۇلار ئىككىنچى تىزىملىككە خاتىرىلەنگەن.

⁷ ئۇلار زەرۇبابل، يەشۇئا، نەھەمىيا، ئازاريا، راھامىيا، ناھامانى، مۇردىكاي، بىلشان، مىسپەرەت، بىگۇاي، نەھۇم ۋە باناناهلار بىللە قايتىپ كەلدى. ئەمدى ئىسرائىل خەلقىنىڭ ئىچىدىكى ئەركەكلەرنىڭ سانى تۆۋەندىكىچە: -

⁸ پاروشنىڭ ئەۋلادلىرى ئىككى مىڭ بىر يۈز يەتمىش ئىككى كىشى؛

⁹ شەفاتىيانىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچ يۈز يەتمىش ئىككى كىشى؛ ¹⁰ ئاراهنىڭ

ئەۋلادلىرى ئالتە يۈز يەتمىش بەش كىشى؛ ¹¹ پاھات-موناينىڭ ئەۋلادلىرى،

يەنى يەشۇئا بىلەن يوناينىڭ ئەۋلادلىرى ئىككى مىڭ سەككىز يۈز ئون سەككىز

كىشى؛ ¹² ئېلامنىڭ ئەۋلادلىرى بىر مىڭ ئىككى يۈز ئەللىك تۆت كىشى؛

¹³ زاتتۇنىڭ ئەۋلادلىرى سەككىز يۈز قىرىق بەش كىشى؛ ¹⁴ زاككاينىڭ ئەۋلادلىرى

يەتتە يۈز ئاتمىش كىشى؛ ¹⁵ بىنئۇنىينىڭ ئەۋلادلىرى ئالتە يۈز قىرىق سەككىز

كىشى؛ ¹⁶ بىباينىڭ ئەۋلادلىرى ئالتە يۈز يىگىرمە سەككىز كىشى؛ ¹⁷ ئازگادنىڭ

ئەۋلادلىرى ئىككى مىڭ ئۈچ يۈز يىگىرمە ئىككى كىشى؛ ¹⁸ ئادونىكامنىڭ

ئەۋلادلىرى ئالتە يۈز ئاتمىش يەتتە كىشى؛ ¹⁹ بىگۇاينىڭ ئەۋلادلىرى ئىككى

مىڭ ئاتمىش يەتتە كىشى؛ ²⁰ ئادىننىڭ ئەۋلادلىرى ئالتە يۈز ئەللىك بەش

كىشى؛ ²¹ ھەزەكىيانىڭ جەمەتىدىن بولغان ئاتېرنىڭ ئەۋلادلىرى توقسان

سەككىز كىشى؛ ²² ھاشۇمنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچ يۈز يىگىرمە سەككىز كىشى؛

²³ بىزايىنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچ يۈز يىگىرمە تۆت كىشى؛ ²⁴ ھارىفنىڭ ⁽³⁸⁾ ئەۋلادلىرى

بىر يۈز ئون ئىككى كىشى؛ ²⁵ گىبېئۇننىڭ ⁽³⁹⁾ ئەۋلادلىرى توقسان بەش

كىشى؛ ²⁶ بەيت-لەھەملىكلەر بىلەن نىتوفالىقلار جەمئىي بىر يۈز سەكسەن

سەككىز كىشى؛ ²⁷ ئاناتوتلۇقلار بىر يۈز يىگىرمە سەككىز كىشى؛ ²⁸ بەيت-

ئازماۋەتلىكلەر قىرىق ئىككى كىشى. ²⁹ كىرىئات-يېئارىملىقلار، كەفراھلىقلار

ۋە بەئەرتلۇقلار بولۇپ جەمئىي يەتتە يۈز قىرىق ئۈچ كىشى؛ ³⁰ راماهلىقلار

بىلەن گېباللىقلار جەمئىي ئالتە يۈز يىگىرمە بىر كىشى؛ ³¹ مىكماشلىقلار بىر

يۈز يىگىرمە ئىككى كىشى؛ ³² بەيت-ئەللىكلەر بىلەن ئايلىقلار جەمئىي

بىر يۈز يىگىرمە ئۈچ كىشى؛ ³³ ئىككىنچى بىر نېبودىكلەر ئەللىك ئىككى

كىشى؛ ³⁴ ئىككىنچى بىر ئېلامنىڭ ئەۋلادلىرى بىر مىڭ ئىككى يۈز ئەللىك

³⁸ «ئەزرا» 18:2 دە «يوراه».

³⁹ «ئەزرا» 20:2 دە «گىبار».

تۆت كىشى؛ ³⁵ ھارمىنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچ يۈز يىگىرمە كىشى؛ ³⁶ يېرىخولۇقلار ئۈچ يۈز قىرىق بەش كىشى؛ ³⁷ لود، ھادىد ۋە ئونونىڭ ئەۋلادلىرى ⁽⁴⁰⁾ جەمئىي يەتتە يۈز يىگىرمە بىر كىشى؛ ³⁸ سىنا ئاھىنىڭ ئەۋلادلىرى ئۈچ مىڭ توققۇز يۈز ئوتتۇز كىشى.

قايتىپ كەلگەن كاھىنلار ۋە لاۋىيلار («ئەزرا» 36:2-42)

³⁹ كاھىنلارنىڭ سانى تۆۋەندىكىچە: – يەشۇئا جەمەتىدىكى يەدايانىڭ ئەۋلادلىرى توققۇز يۈز يەتمىش ئۈچ كىشى؛ ⁴⁰ ئىممەرنىڭ ئەۋلادلىرى بىر مىڭ ئەللىك ئىككى كىشى؛ ⁴¹ پاشخۇرنىڭ ئەۋلادلىرى بىر مىڭ ئىككى يۈز قىرىق يەتتە كىشى؛ ⁴² ھارمىنىڭ ئەۋلادلىرى بىر مىڭ ئون يەتتە كىشى. ⁴³ لاۋىيلارنىڭ سانى تۆۋەندىكىچە: – خودۇۋاھنىڭ ⁽⁴¹⁾ ئەۋلادلىرىدىن، يەنى يەشۇئا بىلەن كادىمىيەلنىڭ ئەۋلادلىرى يەتمىش تۆت كىشى. ⁴⁴ غەزەلكەشلەردىن: – ئاسافنىڭ ئەۋلادلىرى بىر يۈز قىرىق سەككىز كىشى. ⁴⁵ دەرۋازىۋەنلەرنىڭ نەسلىدىن: – شاللۇمنىڭ ئەۋلادلىرى، ئاتېرنىڭ ئەۋلادلىرى، تالموننىڭ ئەۋلادلىرى، ئاككۇبنىڭ ئەۋلادلىرى، خاتتاتنىڭ ئەۋلادلىرى بىلەن شوباينىڭ ئەۋلادلىرى جەمئىي بىر يۈز ئوتتۇز سەككىز كىشى.

قايتىپ كەلگەن مۇقەددەس جاي ۋە شاھ جەمەتىدىكى خىزمەتكارلار («ئەزرا» 43:2-58)

⁴⁶ ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى ⁽⁴²⁾ تۆۋەندىكىچە: – زىخاننىڭ ئەۋلادلىرى، خاسۇفانىڭ ئەۋلادلىرى، تابىئاۋىتنىڭ ئەۋلادلىرى. ⁴⁷ كىروسىنىڭ ئەۋلادلىرى،

⁴⁰ ياكى «لودلۇقلار، ھادىدلىقلار ۋە ئونولۇقلار...».

⁴¹ «ئەزرا» 40:2 دە «خوداۋىيانىڭ...».

⁴² «ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى» – ئىبرانىي تىلىدا «نەتىنىيلار». مەنىسى بەلكىم «يېغىشلانغانلار». ئۇلارنىڭ ئەجدادلىرى بەلكىم «گىبئۇنلۇقلار» ئىدى. «يە» 27:9 نى ۋە «1 تار» 2:9 نى كۆرۈڭ.

سىيانىڭ⁽⁴³⁾ ئەۋلادلىرى، پادوننىڭ ئەۋلادلىرى،⁴⁸ لىباناھنىڭ ئەۋلادلىرى،
ھاگاباھنىڭ ئەۋلادلىرى، شالماينىڭ ئەۋلادلىرى،⁴⁹ ھانانىڭ ئەۋلادلىرى،
گىددەلنىڭ ئەۋلادلىرى، گاھارنىڭ ئەۋلادلىرى،⁵⁰ رېئاياننىڭ ئەۋلادلىرى،
رەزىنىڭ ئەۋلادلىرى، نىكودانىڭ ئەۋلادلىرى،⁵¹ گاززاننىڭ ئەۋلادلىرى، ئۆززاننىڭ
ئەۋلادلىرى، پاسىياننىڭ ئەۋلادلىرى،⁵² بىسايىنىڭ ئەۋلادلىرى، مەئۇننىڭ
ئەۋلادلىرى، نەفۇسسەسىمىنىڭ⁽⁴⁴⁾ ئەۋلادلىرى،⁵³ باكىۈكنىڭ ئەۋلادلىرى،
خاكۇفانىڭ ئەۋلادلىرى، خارخۇرنىڭ ئەۋلادلىرى،⁵⁴ بازلىتنىڭ⁽⁴⁵⁾ ئەۋلادلىرى،
مەھىدانىڭ ئەۋلادلىرى، خارشانىڭ ئەۋلادلىرى،⁵⁵ باركوسىنىڭ ئەۋلادلىرى،
سىسپراننىڭ ئەۋلادلىرى، تېماھنىڭ ئەۋلادلىرى،⁵⁶ نەزىياننىڭ ئەۋلادلىرى بىلەن
خاتىفانىڭ ئەۋلادلىرىدىن ئىبارەت.

⁵⁷ سۇلايماننىڭ خىزمەتكارلىرىنىڭ ئەۋلادلىرىنىڭ سانى تۆۋەندىكىچە: –
سوتايىنىڭ ئەۋلادلىرى، سوفەرەتنىڭ ئەۋلادلىرى، پېرىداننىڭ⁽⁴⁶⁾ ئەۋلادلىرى،
⁵⁸ يائالانىڭ ئەۋلادلىرى، داركوننىڭ ئەۋلادلىرى، گىددەلنىڭ ئەۋلادلىرى،
⁵⁹ شەفەتپاننىڭ ئەۋلادلىرى، خاتىلىنىڭ ئەۋلادلىرى، پوقەرەت-ھاززىبائىمىنىڭ
ئەۋلادلىرى بىلەن ئاموننىڭ⁽⁴⁷⁾ ئەۋلادلىرىدىن ئىبارەت. ⁶⁰ ئىبادەتخانا
خىزمەتكارلىرى ۋە سۇلايماننىڭ خىزمەتكارى بولغانلارنىڭ ئەۋلادلىرى جەمئىي
ئۈچ يۈز توقسان ئىككى كىشى.

كېلىپ چىقىشى ئائىلىق كىشىلەر («ئەزرا» 2: 59-63)

⁶¹ تۆۋەندىكى كىشىلەر تەل-مېلاھ، تەل-خارش، كېرۇب، ئاددون،
ئىممەردىن كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئاتا جەمەتىنىڭ
ياكى نەسەبىنىڭ ئىسرائىل ئادىمى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرەلمىدى.
⁶² بۇلار دېلاياننىڭ ئەۋلادلىرى، توبىياننىڭ ئەۋلادلىرى ۋە نىكودانىڭ ئەۋلادلىرى

⁴³ «ئەزرا» 2: 47 دە «سىياھا».

⁴⁴ «ئەزرا» 2: 50 دە «نەفۇسسەم».

⁴⁵ ياكى «بازلۇت» «ئەزرا» 2: 52.

⁴⁶ ياكى «پېرۇدا» «ئەزرا» 2: 55.

⁴⁷ ياكى «ئامى» «ئەزرا» 2: 57.

بولۇپ، جەمئىي ئالتە يۈز قىرىق ئىككى كىشى؛⁶³ كاھىنلاردىن خابايانىڭ ئەۋلادلىرى، كوزنىڭ⁽⁴⁸⁾ ئەۋلادلىرى بىلەن بارزىلاينىڭ ئەۋلادلىرى بار ئىدى؛ بارزىلاي گىلبئادلىق بارزىلاينىڭ بىر قىزىنى ئالغاچقا ئۇلارنىڭ ئېتى بىلەن ئاتالغانىدى.⁶⁴ بۇلار جەمەتنىڭ نەسەبنامىسىنى ئىزدەپ تاپالمىدى؛ شۇڭا ئۇلار «ناپاك» ھېسابلىنىپ كاھىنلىقتىن قالدۇرۇلدى.⁶⁵ ۋالىي⁽⁴⁹⁾ ئۇلارغا: — ئۆرۈم ۋە تۆمۈمنى كۆتۈرگۈچى كاھىن ئارىمىزدا خىزمەتتە بولغۇچە⁽⁵⁰⁾ «ئەڭ مۇقەددەس يىمەكلىكلەر»گە ئېغىز تەگكۈزمەيسىلەر، دېدى.

قايتىپ كەلگۈچىلەرنىڭ ئومۇمىي سانى («ئەزرا» 2:64-67)

⁶⁶ پۈتۈن جامائەت جەمئىي قىرىق ئىككى مىڭ ئۈچ يۈز ئاتمىش كىشى؛⁽⁵¹⁾ ⁶⁷ بۇنىڭدىن باشقا ئۇلارنىڭ يەنە يەتتە مىڭ ئۈچ يۈز ئوتتۇز يەتتە قۇل-دېدىكى بار ئىدى؛ يەنە ئىككى يۈز قىرىق بەش ئەر-ئايال غەزەلچىسى بار ئىدى. ⁶⁸ ئۇلارنىڭ يەتتە يۈز ئوتتۇز ئالتە ئېتى، ئىككى يۈز قىرىق بەش قېچىرى،⁶⁹ ئۆت يۈز ئوتتۇز بەش تۈگىسى ۋە ئالتە مىڭ يەتتە يۈز يىگىرمە ئېشىكى بار ئىدى.

ئىبادەتخانا ئۈچۈن تەقدىم قىلىنغان سوۋغاتلار («ئەزرا» 2:68-70)

⁷⁰ جەمەت كاتتىۋاشلىرىدىن بەزىلىرى ئىبادەتخانا قۇرۇلۇشى ئۈچۈن ھەدىيەلىرىنى تەقدىم قىلدى؛ ۋالىي خەزىنىگە مىڭ دارىك⁽⁵²⁾ ئالتۇن، ئەللىك داس⁴⁸ ياكى «ھاككوز».

⁴⁹ ئىبرانىي تىلىدىكى «تىرشانا»، ئەسلىدە پارس تىلى بولۇپ، مەنىسى بەلكىم «جانابلىرى». ⁵⁰ «ئۆرۈم ۋە تۆمۈم» ئالاھىدە بىرخىل تاشلار. ئۇ كاھىن كىيگەن «ئەفۇد»نىڭ يانچۇقىدا (قوشىندا) تۇرىدۇ. بۇ تاشلار ئارقىلىق ئىسرائىل خەلقى خۇدادىن يول سورىسا بولاتتى. «مىس». 28:28-30 نى كۆرۈڭ. «ئۆرۈم ۋە تۆمۈمنى كۆتۈرگۈچى كاھىن ئارىمىزدا خىزمەتتە بولغۇچە» — مەنىسى بەلكىم: (1) ئۆرۈم ۋە تۆمۈم بايلىدا سۈرگۈن بولغان ۋاقتىدا يوقاپ كەتكەن بولۇشى مۇمكىن؛ (2) تېپىلغىنى بىلەن ئۇلارغا تەبىرى بېرىپ مەنىسىنى چۈشەندۈرىدىغان كاھىن تېخى چىقمىدى.

⁵¹ بۇ «ئەزرا» 2:64 دىكى سانغا ئوخشاش؛ شۈبھىسىزكى، بۇ يېرۇسالېمغا يېتىپ كېلىپ، بابىغا قايتماي، ھەۋدىيەدە ھەققىي ئولتۇراقلاشقانلارنىڭ سانىدۇر.

⁵² «دارىك» ياكى «دراخما» — مۇشۇ يەردە پارس ئىمپېرىيەسىدىكى بىرخىل ئالتۇن تەڭگە، بىر

ۋە بەش يۈز ئوتتۇز قۇر كاھىن تونى تەقدىم قىلدى؛ ⁷¹ جەمەت كاتىتۋاشلىرىدىن بەزىلىرى قۇرۇلۇش خەزىنىسىگە يىگىرمە مىڭ داريك ئالتۇن، ئىككى مىڭ ئىككى يۈز مىنا ⁽⁵³⁾ كۈمۈش؛ ⁷² خەلقنىڭ قالغىنى يىگىرمە مىڭ داريك ئالتۇن، ئىككى مىڭ ئىككى يۈز مىنا كۈمۈش، ئاتىمىش يەتتە قۇر كاھىن تونىنى تەقدىم قىلدى. ⁷³ شۇنىڭدىن كېيىن كاھىنلار، لاۋىيلار، دەرۋازىۋەنلەر، غەزەلكەشلەر ۋە بىر قىسىم خەلق قوشۇلۇپ، ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى، شۇنداقلا قالغان ئىسرائىل خەلقىنىڭ ھەممىسى ئۆز شەھەرلىرىگە ماكانلاشتى ⁽⁵⁴⁾.

تەۋراتشۇناس ئەزىزانىڭ تەۋرات-قانۇن كىتابىنى ئوقۇپ بېرىشى

8

¹ يەتتىنچى ئايغا كەلگەندە، ئىسرائىللارنىڭ ھەممىسى ئۆز شەھەرلىرىگە كېلىپ ئورۇنلىشىپ بولدى. بۇ چاغدا پۈتۈن خالايق خۇددى بىر ئادەمدەك بولۇپ «سۇ قوۋۇقى» ئالدىدىكى مەيدانغا يىغىلىپ، تەۋراتشۇناس ئەزىزادىن پەرۋەردىگارنىڭ مۇسانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىسرائىلغا تاپىلغان تەۋرات-قانۇن كىتابىنى كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلدى. ² يەتتىنچى ئاينىڭ بىرىنچى كۈنى ⁽⁵⁵⁾ كاھىن ئەزىزا تەۋرات-قانۇن كىتابىنى جامائەتكە، يەنى ئەر-

دارىكنىڭ ئېغىرلىقى 0.5-0.4 گرام بولۇشى مۇمكىن؛ مۇشۇ يەردە بۇ داسلارنىڭ قىممىتى 0.5-0.4 كىلوگرام ئالتۇنغا باراۋەر ئىدى.

⁵³ «مىنا» بىرخىل كۈمۈش تەڭگە، 60 شەكەلگە ياكى «تالانت» تىن ئاتىمىشتىن بىرىگە باراۋەر ئىدى. مۇشۇ يەردە كۈمۈشنىڭ جەمئىي ئېغىرلىقى بەلكىم 800-1200 كىلوگرامچە ئىدى. ⁵⁴ بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى بەلكىم: (1) كاھىنلار، لاۋىيلار قاتارلىقلار ئۆزىگە يېڭىۋاشتىن تەقسىم قىلىنغان شەھەرلىرىدە ماكان تۇتتى، ياكى يېرۇسالېمدىكى خىزمەتتە بولۇش ئۈچۈن يېرۇسالېمغا يېقىن بولغان، شۇنداقلا ئۇلارغا تەقسىم قىلىنغان شەھەرلەردە ماكانلاشتى؛ (2) لاۋىيلاردىن باشقا ئىسرائىللار، يەنى ئون ئىككى قەبىلىدىن قايتىپ كەلگەنلەر ئەسلىدە ئۆزىگە خاس شەھەرلىرىگە ماكانلاشتى ياكى يېڭىۋاشتىن ئۇلارغا تەقسىم قىلىنغان شەھەرلەردە ماكانلاشتى.

كۆپ شەھەر-يېزىلار ۋەيران بولغاچقا، ياكى يات ئەللەرنىڭ ئىگىدارچىلىقى ئاستىدا بولغاچقا، بەلكىم ھەرخىل ئىمكانىيەت تەڭ بولۇشى مۇمكىن ئىدى.

⁵⁵ بۇ كۈن «كانايىلار چېلىش ھېيتى» ئىدى. ئادەتتە شۇ ھېيت ئۈچۈن بارلىق خەلقنىڭ يېرۇسالېمغا يىغىلىشىنىڭ زۆرۈرىيىتى بولمايتتى؛ لېكىن يەتتىنچى ئاينىڭ ئونىنچى كۈنىدىكى «كافارەت كۈنى» ۋە كېيىنكى «كەپىلەر ھېيتى» دا (14-21-كۈنى) يىغىلىشى مۇقەددەس قانۇندا تەلەپ قىلىنغانىدى.

ئاياللار، شۇنداقلا ئاڭلاپ چۈشىنەلەيدىغان بارلىق كىشىلەرنىڭ ئالدىغا ئېلىپ چىقتى؛ ³ «سۇ قوۋۇقى» نىڭ ئالدىدىكى مەيداندا، ئەتىگەندىن چۈشكەچە، ئەر-ئاياللارغا، شۇنداقلا ئاڭلاپ چۈشىنەلەيدىغان كىشىلەرگە ئوقۇپ بەردى. پۈتكۈل جامائەتنىڭ قۇلاقلىرى تەۋرات-قانۇن كىتابىدىكى سۆزلەردە ئىدى. ⁴ تەۋراتشۇناس ئەزرا مەخسۇس مۇشۇ ئىشقا ھازىرلانغان ياغاچ مۇنبەرگە چىقىپ تۇردى؛ ئۇنىڭ ئوڭ تەرىپىدە تۇرغىنى ماتىتتىيا، شېما، ئاناياھ، ئۇرىيا، ھىلقىيا بىلەن مائاسىپىياھلار ئىدى؛ سول تەرىپىدە تۇرغىنى پىدايا، مىشائەل، مالكىيا، ھاشوم، ھاشىبادانا، زەكەرىيا بىلەن مەشۇلام ئىدى. ⁵ ئەزرا پۈتكۈل خالايقىنىڭ كۆز ئالدىدا كىتابىنى ئاچتى، چۈنكى ئۇ پۈتۈن خالايقىتىن ئېگىزدە تۇراتتى؛ ئۇ كىتابىنى ئاچقاندا، بارلىق خالايق ئورنىدىن قوپتى. ⁶ ئەزرا ئۇلۇغ خۇدا بولغان پەرۋەردىگارغا مەدھىيەلەر ئوقۇۋىدى، بارلىق خالايق قوللىرىنى كۆتۈرۈپ جاۋابەن: «ئامىن! ئامىن!» دېيىشتى؛ ئاندىن تىزلىنىپ، پىشانىسىنى يەرگە يېقىپ، پەرۋەردىگارغا سەجدە قىلدى. ⁷ ئاندىن كېيىن لاۋىيلاردىن يەشۇيا، بانى، شەرەبىيا، يامىن، ئاككۇب، شاپىيتاي، خۇدىيا، مائاسىپىياھ، كېلىتا، ئازاريا، يوزاباد، ھانان ۋە پېلايالار خالايققا تەۋرات قانۇنىنى چۈشەندۈردى؛ جامائەت ئۆرە تۇراتتى. ⁸ ئۇلار جامائەتكە كىتابتىن خۇدانىڭ تەۋرات-قانۇنىنى جاراڭلىق ئوقۇپ بەردى ۋە ئوقۇلغاننى چۈشىنىۋېلىشى ئۈچۈن ئۇنىڭ مەنىسى ۋە ئەھمىيىتى توغرىسىدا ئېنىق تەبىر بەردى ⁽⁵⁶⁾.

⁹ ۋالىي نەھەمىيا بىلەن تەۋراتشۇناس كاھىن ئەزرا ۋە خەلققە قانۇننىڭ مەنىسىنى ئۆگىتىدىغان لاۋىيلار پۈتكۈل جامائەتكە: – بۈگۈن خۇدايىڭلار بولغان پەرۋەردىگارغا ئاتالغان مۇقەددەس كۈندۇر، يىغا-زار قىلماڭلار! – دېدى. چۈنكى خالايقىنىڭ ھەممىسى تەۋرات قانۇنىدىكى سۆزلەرنى ئاڭلاپ يىغا-زار قىلىپ كېتىشكە ئىدى. ¹⁰ ئاندىن نەھەمىيا ئۇلارغا: – سىلەر بېرىپ نازۇ-نېمەتلەرنى يەپ، شەرەتلەرنى ئىچىڭلار، ئۆزىگە يىمەك-ئىچمەك تەييارلىيالمىغانلارغا يىمەك-ئىچمەك بۆلۈپ بېرىڭلار؛ چۈنكى بۈگۈن رەببىمىزگە ئاتالغان مۇقەددەس بىر كۈندۇر. غەمكىن بولماڭلار؛ چۈنكى پەرۋەردىگارنىڭ شادلىقى سىلەرنىڭ

⁵⁶ بۇ چۈشەندۈرۈش جەريانى، شۈبھىسىزكى، ئارامىي تىلىغا ۋە بەلكىم باشقا بىرنەچچە تىللارغا تەرجىمە قىلىشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان.

كۈچۈڭلاردۇر، دېدى. ¹¹ لاۋىيلارمۇ: - بۈگۈن مۇقەددەس كۈن بولغاچقا، تىنچلىنىڭلار، غەمكىن بولماڭلار! - دەپ جامائەتنى تىنچلاندۇردى. ¹² جامائەت قايتىپ بېرىپ، يەپ-ئىچىشتى، باشقىلارغىمۇ يىمەك-ئىچمەك ئۆلەشتۈرۈپ بەردى، شاد-خۇراملىققا چۆمدى؛ چۈنكى ئۇلار بېرىلگەن تەلىم سۆزلىرىنى چۈشەنگەنىدى.

«كەپىلەر ھېيتى» ئۆتكۈزۈش

¹³ ئەتىسى خالايق ئىچىدىكى قەبىلە كاتتىۋاشلىرى، كاھىنلار ۋە لاۋىيلار تەۋراتشۇناس ئەزانىڭ يېنىغا يىغىلىپ، تەۋرات قانۇنىدىكى سۆزلەرنى تېخىمۇ چۈشىنىپ پەم-پاراسەتكە ئېرىشمەكچى بولدى. ¹⁴ ئۇلار تەۋرات قانۇنىدا پەرۋەردىگار مۇسانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئىسرائىللارغا يەتتىنچى ئايدىكى ھېيتتا كەپىلەردە تۇرۇشى كېرەكلىكى پۈتۈلگەنلىكىنى ئۇقتى، ¹⁵ شۇنداقلا ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان بارلىق شەھەرلەردە ۋە يېرۇسالېمدا: «سىلەر تاغقا چىقىپ، زەيتۇن شېخى بىلەن ياۋا زەيتۇن شاخلىرىنى، خاداس ئۆجمە شاخلىرىنى، خورما دەرەخلىرىنىڭ شاخلىرىنى ۋە يوپۇرماقلىرى باراقسان دەرەخ شاخلىرىنى ئەكىلىپ، تەۋراتتا يېزىلغىنىدەك كەپىلەرنى ياساڭلار» دېگەنلىكىنى تارقىتىپ جاركالاشنى بۇيرۇغانلىقىنى ئۇقتى. ¹⁶ ⁽⁵⁷⁾ شۇنىڭ بىلەن خالايق چىقىپ شاخ ئەكىلىپ ئۆزلىرى ئۈچۈن، ھەربىرى ئۆيلىرىنىڭ ئۆگزىلىرىدە، ھويلىلىرىدا، خۇدانىڭ ئۆيىدىكى ھويلىلاردا، «سۇ قوۋۇقى»نىڭ چوڭ مەيدانىدا ۋە «ئەفرائىم دەرۋازىسى»نىڭ چوڭ مەيدانىدا كەپىلەرنى ياساپ تىكتى. ¹⁷ سۈرگۈنلۈكتىن قايتىپ كەلگەن پۈتكۈل جامائەت كەپىلەرنى ياساپ تىكتى ۋە شۇنداقلا كەپىلەرگە جايلاشتى؛ ئۇنىڭ ئوغلى يەشۇئانىڭ كۈنلىرىدىن تارتىپ شۇ كۈنگىچە ئىسرائىللار ئۇنداق قىلىپ باقمىغانىدى. ھەممەيلىن قاتتىق خۇشال بولۇشتى. ¹⁸ بىرىنچى كۈندىن ئاخىرقى كۈنگىچە ئەزا ھەركۈنى خۇدانىڭ تەۋرات-قانۇن كىتابىنى ئوقۇدى. ئۇلار يەتتە كۈن ھېيت ئۆتكۈزدى؛ سەككىزىنچى كۈنى بەلگىلىمە بويىچە تەنتەنەلىك ئىبادەت يىغىلىشى ئۆتكۈزۈلدى.

⁵⁷ بەلگىلىمە «لاۋى»، 23:34-44، «قان»، 16:13-17 نى كۆرۈڭ.

خەلقنىڭ روزا تۇتۇپ گۇناھىنى تونۇشى

9

¹ شۇ ئاينىڭ يىگىرمە تۆتىنچى كۈنى ئىسرائىللار روزا تۇتۇپ، بۆز كىيىپ، ئۈستى-بېشىغا توپا چاچقان ھالدا يىغىلدى؛ ² ئىسرائىل نەسلى ئۆزلىرىنى بارلىق يات تائىپىلەردىن ئايرىپ چىقتى، ئاندىن ئۆرە تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ گۇناھلىرىنى ۋە ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ ئۆتكۈزگەن قەبىھلىكلىرىنى ئېتىراپ قىلدى. ³ ئۇلار شۇ كۈننىڭ تۆتتىن بىرىدە ئۆز يېرىدە تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ خۇداسى بولغان پەرۋەردىگارىنىڭ تەۋرات-قانۇن كىتابىنى ئوقۇدى؛ كۈننىڭ يەنە تۆتتىن بىرىدە ئۆزلىرىنىڭ گۇناھلىرىنى تونۇدى ۋە خۇداسى بولغان پەرۋەردىگارغا سەجدە قىلدى. ⁴ لاۋىيلاردىن يەشۇئا، بانى، كادىمىيەل، شەبانىيا، بۇنى، شەرەبىيا، بانى ۋە كېننارلار پەلەمپەيلەردە ⁽⁵⁸⁾ تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ خۇداسى بولغان پەرۋەردىگارغا ئۈنلۈك ئاۋاز بىلەن ندا قىلدى.

ھەمدۇسانا ۋە دۇئا

⁵ لاۋىي يەشۇئا، كادىمىيەل، بانى، ھاشابىنىيا، شەرەبىيا، خودىيا، شەبانىيا ۋە پىتاهىيالار: «ئورۇنڭلاردىن قويۇپ خۇدايىڭلار بولغان پەرۋەردىگارغا ئەبەدىلەن بەدگىچە تەشەككۈر-مەدھىيە قايتۇرۇڭلار» - دېدى ۋە مۇنداق دۇئا-ھەمدۇسانا ئوقۇدى: -

«ئى خۇدا، ئىنسانلار سېنىڭ شانۇ-شەۋكەتلىك نامىڭنى ئۇلۇغلىسۇن! بەرھەق، بارلىق تەشەككۈر-مەدھىيىلەر نامىڭغا يېتىشمەيدۇ! ⁶ سەن، پەقەت سەنلا پەرۋەردىگاردۇرسەن ⁽⁵⁹⁾؛ ئاسمانلارنى، ئاسمانلارنىڭ ئاسمىنى ۋە ئۇلارنىڭ بارلىق قوشۇنلىرىنى، يەر ۋە يەر ئۈستىدىكى ھەممىنى، دېڭىزلار ۋە ئۇلار ئىچىدىكى ھەممىنى ياراتقۇچىدۇرسەن؛ سەن بۇلارنىڭ ھەممىسىگە ھاياتلىق بەرگۈچىسەن، ئاسمانلارنىڭ بارلىق قوشۇنلىرى ساڭا سەجدە قىلغۇچىدۇر.

⁵⁸ ياكى «يەشۇئا، بانى، ... لاۋىيلارنىڭ پەلەمپەيدە».

⁵⁹ ئىبرانىي تىلىدا: «سەن، پەقەت سەنلا ئى پەرۋەردىگار، «ئۇ»دۇرسەن» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. مۇشۇ ئېتىقادچىلارغا نىسبەتەن پەقەت بىر «ئۇ» باردۇر.

⁷ سەن بەرھەق پەرۋەردىگار خۇدادۇرسەن⁽⁶⁰⁾، سەن ئابىرامنى تاللىدىڭ، ئۆنى كالدېيەنىڭ ئۇر شەھىرىدىن ئېلىپ چىقتىڭ، ئۇنىڭغا ئىبراھىم دېگەن نامنى ئاتا قىلدىڭ⁽⁶¹⁾. ⁸ سەن ئۇنىڭ قەلبىنىڭ ئۆزۈڭگە سادىق-ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ بىلەن ئەھدە تۈزۈپ قانائانىلارنىڭ، ھىتتىيلارنىڭ، ئامورىيلارنىڭ، پەرىزىيلەرنىڭ، يەبۇسىيلارنىڭ ۋە گىرگاشىيلارنىڭ زېمىنىنى ئۇنىڭ ئەۋلادلىرىغا تەقدىم قىلىپ بېرىشنى ۋەدە قىلدىڭ؛ سەن ھەققانىي بولغانلىقىڭدىن، سۆزلىرىڭنى ئىشقا ئاشۇردۇڭ.

⁹ سەن ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ مىسىردا جەبىر-زۇلۇم چېكىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇلارنىڭ قىزىل دېڭىز بويىدىكى ئالسىغا قۇلاق سالىدىڭ. ¹⁰ سەن مىسىرلىقلارنىڭ ئۇلارغا قانداق يوغانچىلىق بىلەن مۇئامىلە قىلغانلىقىنى بىلگىنىڭدىن كېيىن پىرەۋن، ئۇنىڭ بارلىق خىزمەتچىلىرى ۋە ئۇنىڭ زېمىنىدىكى بارلىق خەلققە مۇجىزىلىك ئالامەت ۋە كارامەتلەرنى كۆرسىتىپ، ئۆزۈڭ ئۈچۈن بۈگۈنگە قەدەر ساقلىنىپ كېلىۋاتقان ئۇلۇغ بىر نام-شۆھرەتنى تىكلەدىڭ. ¹¹ سەن يەنە ئاتا-بوۋىلىرىمىز ئالدىدا دېڭىزنى بۆلۈپ، ئۇلار دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىن قۇرۇق يەر ئۈستىدىن مېڭىپ ئۆتتى؛ ئۇلارنى قوغلاپ كەلگەنلەرنى چوڭقۇر دېڭىز تېگىگە تاشلاپ غەرق قىلىۋەتتىڭ، خۇددى جۇشقۇنلۇق دېڭىزغا تاشلانغان تاشتەك غەرق قىلدىڭ. ¹² سەن ئۇلارنى كۈندۈزى بۇلۇت تۈۋرۈكى بىلەن، كېچىسى ئوت تۈۋرۈكى بىلەن يېتەكلىدىڭ، بۇلار ئارقىلىق ئۇلارنىڭ ماڭىدىغان يولىنى يورۇتۇپ بەردىڭ. ¹³ سەن سىناي تېغىغا چۈشۈپ، ئاسماندا تۇرۇپ ئۇلار بىلەن سۆزلىشىپ، ئۇلارغا توغرا ھۆكۈم، ھەقىقىي ئىشەنچلىك قانۇنلار، ياخشى بەلگىلىمىلەر ۋە ئەمىرلەرنى ئاتا قىلدىڭ. ¹⁴ سەن ئۇلارغا ئۆزۈڭنىڭ مۇقەددەس شابات كۈنۈڭنى تونۇتتۇڭ، قۇلۇڭ مۇسانىڭ ۋاستىسى بىلەن ئۇلارغا ئەمىرلەر، بەلگىلىمىلەر ۋە تەۋرات قانۇنىنى تاپىلىدىڭ. ¹⁵ سەن ئۇلارغا ئاچ قالغاندا يېسۇن دەپ ئاسماندىن نان، ئۆسسىغاندا ئىچسۇن دەپ قورام تاشتىن سۇ چىقىرىپ بەردىڭ؛ سەن ئۇلارغا

⁶⁰ ئىبرانىي تىلىدا: «بەرھەق، ئى پەرۋەردىگار خۇدا، سەن «ئۇ»دۇرسەن» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. 6-ئايەتنىمۇ كۆرۈڭ.

⁶¹ «يەر»، 1:17 نى كۆرۈڭ.

بېرىشكە قولۇڭنى كۆتۈرۈپ قەسەم قىلغان ئەشۇ زېمىننى كىرىپ ئىگىلەڭلار، دېدىڭ. ¹⁶ لېكىن ئۇلار، يەنى ئاتا-بوۋىلىرىمىز مەغرۇللىنىپ، بوينى قاتتىقلىق قىلىپ ئەمىرلىرىگە قۇلاق سالمايدى. ¹⁷ ئۇلار ئىتائەت قىلىشنى رەت قىلدى، سېنىڭ ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا ياراتقان كارامەت مۆجىزىلىرىڭنى ياد ئەتمىدى، بەلكى بوينى قاتتىقلىق قىلدى، ئاسىيلىق قىلىپ، قۇل قىلىنغان جايغا كەتمەكچى بولۇپ، ئۆز ئالدىغا يولباشچى تىكلدى. لېكىن سەن ئەپۇچان، مېھىر-شەپقەتلىك ھەم رەھىمدىل، ئاسان غەزەپلەنمەيدىغان، زور مېھىر-مۇھەببەتلىك تەڭرىدۇرسەن؛ شۇڭا سەن ئۇلارنى تاشلىۋەتمىدىڭ. ¹⁸ ئۇلار ھەتتا تېخى ئۆزلىرىگە بىر قۇيما موزايىنى ياساپ: «مانا بۇ سىلەرنى مىسىردىن ئېلىپ چىققان ئىلاھ!» دېگەن ۋاقىتتا ھەم قاتتىق كۇيۇرلۇق قىلغىنىدا، ¹⁹ سەن تولىمۇ رەھىمدىل بولغانلىقىڭ ئۈچۈن ئۇلارنى يەنىلا باياۋاندا تاشلاپ قويىمىدىڭ؛ كۈندۈزى بۇلۇت تۈۋرۈكى ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن نېرى كەتمەي، ئۇلارغا يول باشلىدى؛ كېچىسى ئوت تۈۋرۈكىمۇ ئۇلاردىن نېرى كەتمەي، ئۇلارغا نۇر بېرىپ، ماڭىدىغان يولنى كۆرسەتتى. ²⁰ سەن ئۆزۈڭنىڭ مېھرىبانە روھىڭنى چۈشۈرۈپ ئۇلارغا تەلىم بەردىڭ؛ سەن ئۇلارنىڭ يېيىشى ئۈچۈن «مانا» نى ئايىمىدىڭ، ئۈسۈسۈزلۈقنى قاندۇرۇش ئۈچۈن سۈنى بەردىڭ. ²¹ سەن ئۇلارنى باياۋاندا قىرىق يىل قامداپ كەلدىڭ؛ ھېچنېمىسى كەم بولمىدى، كىيىملىرى كۈنرىمىدى، پۇتلىرىمۇ ئىششىمىدى. ²² سەن پادىشاھلىقلار ۋە تائىپىلەرنى ئۇلارنىڭ قولىغا بەردىڭ، بۇلارنى ئۇلارنىڭ زېمىنىغا چېگرالار قىلىپ بەردىڭ. شۇنىڭ بىلەن ئۇلار سېھون پادىشاھىنىڭ زېمىنىنى، ھەشبوننىڭ پادىشاھىنىڭ زېمىنىنى ⁽⁶²⁾ ۋە باشان پادىشاھى ئوگىنىڭ زېمىنىنى ئىگىلىدى. ²³ سەن ئۇلارنىڭ پەررەنت-ئەۋلادلىرىنى ئاسماندىكى يۇلتۇزلاردەك ئاۋۇتتۇڭ؛ سەن ئۇلارنى ئاتا-بوۋىلىرىغا: «سىلەر بۇ زېمىننى ئىگىلەشكە ئۇنىڭغا كىرىڭلار» دەپ تەقدىم قىلغان زېمىنغا باشلاپ كىردىڭ. ²⁴ ئۇلارنىڭ ئەۋلادلىرى كىرىپ ئۇ زېمىننى ئىگىلىدى؛ سەن ئۇ زېمىندا تۇرۇۋاتقان قانائان ئاھالىسىنى ئۇلارغا بېقىندۇردۇڭ ھەم زېمىندىكى پادىشاھلارنى ۋە ئۇلارنىڭ قەبىلە-قوۋملىرىنى: «سىلەر ئۇلارغا خالىغانچە مۇئامىلە قىلىڭلار» دەپ ئۇلارنىڭ قولىغا تاپشۇردۇڭ.

⁶² ياكى «سېھون پادىشاھىنىڭ زېمىنىنى، يەنى ھەشبوننىڭ پادىشاھىنىڭ زېمىنىنى»

²⁵ ئۇلار مۇستەھكەم شەھەرلەرنى، مۇنبەت يەرلەرنى ئىشغال قىلىپ، ھەرخىل ئېسىل بۇيۇملارغا تولغان ئۆيلەرگە، كولاپ قويۇلغان قۇدۇقلارغا، ئۈزۈملارلىقلار، زەيتۇنلۇقلار ۋە ئىنتايىن كۆپ مېۋىلىك دەرەخلەرگە ئىگە بولدى؛ يەپ-ئىچىپ سەمرىپ، سېنىڭ زور مېھرىبانلىقىڭدىن سۆيۈنۈشتى!

²⁶ لېكىن ئۇلار گەدەنكەشلىك قىلىپ سېنىڭدىن يۈز ئۆرۈپ، تەۋرات قانۇنىڭنى ئارقىسىغا تاشلىدى، ئۇلارنى يېنىڭغا ياندۇرماق ئۈچۈن ئاگاھ-گۇۋاھلىق يەتكۈزگەن پەيغەمبەرلىرىڭنى ئۆلتۈرۈپ ئەشەددىي كۈيۈرلۈق قىلدى. ²⁷ شۇڭا سەن ئۇلارنى جەبىر-زۇلۇم سالغۇچىلارنىڭ قولىغا تاپشۇردۇڭ، دەرۋەقە ئۇلار ئۇلارنى قىيىندى؛ ئۇلار قىيىنلانغان ۋاقىتلىرىدا ساڭا يالۋۇرۇشقاندى، سەن ئاسمانلاردا تۇرۇپ ئۇلارغا قۇلاق سالىدىڭ، زور رەھىمدىللىقنىڭ بويىچە ئۇلارغا قۇتقۇزغۇچىلارنى ئەۋەتتەتتىڭ، ئۇلار بۇلارنى ئەزگۈچىلەرنىڭ قولىدىن قۇتقۇزاتتى. ²⁸ لېكىن ئۇلار ئازاملىققا ئېرىشكەندىن كېيىن يەنە سېنىڭ ئالدىڭدا رەزىللىك قىلىشقا باشلىۋىدى، سەن ئۇلارنى يەنە دۈشمەنلىرىنىڭ قولىغا تاپشۇردۇڭ، ئۇلار ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن ھۆكۈمرانلىق قىلدى؛ ئۇلار يەنە سېنىڭ ئالدىڭدا نالە-پەريات قىلىشۋىدى، سەن ئاسمانلاردا تۇرۇپ قۇلاق سېلىپ، رەھىمدىللىقلىرىڭ بويىچە ئۇلارنى يېنىش-يېنىشلاپ قۇتقۇزدۇڭ. ²⁹ سەن ئۇلارنى ئۆزۈڭنىڭ تەۋرات-قانۇنىڭغا قايتىشقا ئاگاھلاندىردۇڭ؛ لېكىن ئۇلار مەغرۇرلىنىپ، ئەمىرلىرىڭگە قۇلاق سالمىدى، ھۆكۈملىرىڭ ئالدىدا گۇناھ قىلدى (ئىنسان ھۆكۈملىرىڭگە ئەمەل قىلسا، ئۇلار شۇ سەۋەبتىن ھاياتتا بولىدۇ⁽⁶³⁾). ئۇلار جاھىللىق بىلەن بويىنىنى تولغاپ⁽⁶⁴⁾، گەدەنكەشلىك قىلىپ ساڭا قۇلاق سېلىشنى رەت قىلدى. ³⁰ ئۇلارغا ئۇزۇن يىل سەۋر-تاقەت قىلىدىڭ، روھىڭ پەيغەمبەرلىرىڭنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئاگاھ-گۇۋاھلىق بەرگەن بولسىمۇ، ئۇلار يەنىلا قۇلاق سالمىدى؛ شۇڭا سەن ئۇلارنى ھەرقايسى ئەل-يۇرتلاردىكى تائىپىلەرنىڭ قولىغا تاپشۇردۇڭ. ³¹ ھالبۇكى، سەن زور رەھىمدىللىقلىرىڭ تۈپەيلىدىن ئۇلارنىڭ نەسلىنى پۈتۈنلەي قۇرۇتۇۋەتمىدىڭ ھەم ئۇلارنى تاشلىۋەتمىدىڭ؛ چۈنكى سەن مېھىر-شەپقەتلىك ھەم رەھىمدىل تەڭرىدۇرسەن.

⁶³ بۇ ئايەتتە كۆرسىتىلگەن «ھايات» پەقەت جىسمانىي ھاياتنى ئەمەس، بەلكى ھەقىقىي، روھىي ھاياتنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

⁶⁴ ئىبرانىي تىلىدا «مۇرسىنى جاھىل قىلىپ».

³² ئەمدى ئاھ خۇدايىمىز، ئەھدەڭدە تۇرۇپ ئۆزگەرمەس مۇھەببىتىڭنى كۆرسىتىدىغان ئۇلۇغ، قۇدرەتلىك ۋە دەھشەتلىك تەڭرى، ئەمدى سېنىڭدىن بىزنىڭ، پادىشاھلىرىمىزنىڭ ۋە ئەمىرلىرىمىزنىڭ، كاھىنلىرىمىزنىڭ، پەيغەمبەرلىرىمىزنىڭ، ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ شۇنداقلا ئۆزۈڭنىڭ بارلىق خەلقىڭنىڭ ئاسۇرىيە پادىشاھىنىڭ زامانىدىن بۇيان بۈگۈنگىچە بېشىمىزغا چۈشكەن بارلىق ئازاب-ئوقۇبەتلەرنى كىچىك ئىش دەپ قارىماسلىقىڭنى ئۈنۈنمىز. ³³ بېشىمىزغا كەلگەن بارلىق ئىشتا سەن ئادىلسەن؛ چۈنكى سېنىڭ قىلغىنىڭ ھەقىقەت بويىچە بولدى، بىزنىڭ قىلغىنىمىز رەزىلىكتۇر. ³⁴ پادىشاھلىرىمىز، ئەمىرلىرىمىز، كاھىنلىرىمىز بىلەن ئاتا-بوۋىلىرىمىزنىڭ ھەممىسى سېنىڭ تەۋرات قانۇنىڭغا ئەمەل قىلماي، ئەمىرلىرىڭگە ۋە سېنىڭ ئۇلارغا ئىسپاتلاپ بەرگەن ئاگاھ-گۇۋاھلىقلىرىڭغا ھېچ قۇلاق سالمدى. ³⁵ ئۇلار سەن ئۇلارغا مۇيەسسەر قىلغان پادىشاھلىقتا تۇرۇشتىن، ئۇلارغا ئاتا قىلغان زور مەمۇرىيلىقتىن ۋە شۇنىڭدەك ئۇلارنىڭ ئالدىغا يايغان بۇ كەڭ مۇنبەت زېمىندىكى تۇرمۇشتىن بەھرىمەن بولۇۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار سېنىڭ ئىبادەت-خىزمىتىڭدە بولمىدى ياكى ئۆزلىرىنىڭ رەزىل قىلمىشلىرىدىن يانمىدى. ³⁶ مانا، بىز بۈگۈن قۇللارمىز! سەن مېۋىسى بىلەن نازۇ-نېمەتلىرىدىن يېيىشكە ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا تەقدىم قىلىپ بەرگەن زېمىندا تۇرساقمۇ، بىز مانا ئۇنىڭدا قۇل بولۇپ قالدۇق! ³⁷ زېمىن سەن بىزنىڭ گۇناھلىرىمىز ئۈچۈن بىزنى ئىدارە قىلىشقا بېكىتكەن پادىشاھلارغا مول مەھسۇلاتلىرىنى بېرىپ تۇرىدۇ؛ ئۇلار بەدەنلىرىمىزنى ھەم چارۋا ماللىرىمىزنى ئۆز مەيلىچە باشقۇرۇپ كېلىۋاتىدۇ؛ بىز زور دەرد-ئەلەمدە بولدۇق».

³⁸ «— بىز مانا مۇشۇ بارلىق ئىشلار تۈپەيلى مۇقىم بىر ئەھدىنى تۈزۈپ يېزىپ چىقتۇق؛ ئەمىرلىرىمىز، لاۋىيلىرىمىز بىلەن كاھىنلىرىمىز بۇنىڭغا ئۆز مۆھۈرلىرىنى باستى».

مۆھۈر باسقانلار

10

¹ بۇنىڭغا بىرىنچى بولۇپ مۆھۈر باسقانلار ھاقالىيانىڭ ئوغلى،
ۋالىي نەھەمىيا بىلەن زەدەكيا⁽⁶⁵⁾ ئىدى؛ ² ئاندىن كاھىنلاردىن سېرايا، ئازاريا،
يەرەمىيا، ³ پاشخۇر، ئامارىيا، مالكىيا، ⁴ ھاتتۇش، شەبانىيا، ماللۇق، ⁵ ھارم،
مەرەموت، ئوبادىيا، ⁶ دانيال، گىننىتون، بارۇق، ⁷ مەشۇلام، ئابىيا، مىيامىن،
⁸ مانازىياھ، بىلگاي، شېمايىلار؛ ئۇلار كاھىنلار ئىدى.

⁹ لاۋىيلاردىن: — ئازانىيانىڭ ئوغلى يەشۇئا، ھېنادادنىڭ ئەۋلادلىرىدىن
بىننۇئى بىلەن كادمىيەل ¹⁰ ۋە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرىدىن شەبانىيا، خودىيا،
كېلىتا، پېلايا، ھانان، ¹¹ مىكا، رەخوب، ھاشابىيا، ¹² زاككور، شەرەبىيا،
شەبانىيا، ¹³ خودىيا، بانى، بېننۇئىدى.

¹⁴ جامائەت باشلىقلىرىدىن: پاروش، پاھات-موتاب، ئېلام، زاتتۇ، بانى،
¹⁵ بۇننى، ئازگاد، بېباي، ¹⁶ ئادونىيا، بېگۇاي، ئادىن، ¹⁷ ئاتېر، ھەزەكىيا، ئاززۇر،
¹⁸ خودىيا، ھاشۇم، بىزاي، ¹⁹ ھارىق، ئاناتوت، نېباي، ²⁰ ماگېپىياش، مەشۇلام،
ھېزىر، ²¹ مەشەزەبەل، زادوك، ياددۇئا، ²² پىلاتىيا، ھانان، ئانايا، ²³ ھوشىيا،
ھانانىيا، ھاششۇب، ²⁴ ھاللوخەش، پىلخا، شوبەك، ²⁵ رەھۇم، ھاشابىناھ،
مائاسېياھ، ²⁶ ئاخىياھ، ھانان، ئانان، ²⁷ ماللۇق، ھارم، باناناھلار ئىدى.

ئەھدىنىڭ مەزمۇنى: — تەۋرات قانۇنىغا ئەمەل قىلىش

²⁸ قالغان خەلق: — كاھىنلار، لاۋىيلار، دەرۋازىۋەنلەر، غەزەلكەشلەر،
ئىبادەتخانىنىڭ خىزمەتكارلىرى ۋە شۇنىڭدەك ئۆزلىرىنى زىمىنلاردىكى
تائىپىلەردىن ئايرىپ چىقىپ، خۇدانىڭ تەۋرات قانۇنىغا قايتقانلارنىڭ
ھەربىرى ۋە ئۇلارنىڭ ئاياللىرى ۋە ئوغۇل-قىز پەرزەنتلىرى قاتارلىق ھىدايەت
تېپىپ يورۇتۇلغانلارنىڭ ھەممىسى ²⁹ ئۆز قېرىنداشلىرى بولغان مۆتىۋەرلەر

⁶⁵ زەدەكيا كاھىن بولۇشى مۇمكىن ئىدى. 8-ئايەتنى كۆرۈڭ (نەھەمىيادىن باشقا بۇ تىزىملىكتىكى
ئادەملەر ھەممىسى كاھىنلار ئىدى).

بىلەن قوشۇلۇپ: «ئۆزىمىزنى قارغىش قەسمى بىلەن ئەھدىگە باغلاپ، خۇدانىڭ قولى مۇسا ئارقىلىق جاكارلىغان تەۋرات قانۇنىدا مېڭىپ، رەببىمىز پەرۋەردىگارنىڭ بارلىق ئەمىرلىرى، ھۆكۈم-بەلگىلىمىلىرىنى تۇتۇپ ئەمەل قىلىمىز؛³⁰ قىزلىرىمىزنى بۇ يۇرتتىكى يات ئەللىكلەرگە ياتلىق قىلمايمىز ھەم ئوغۇللىرىمىزغىمۇ ئۇلارنىڭ قىزلىرىنى ئېلىپ بەرمەيمىز؛³¹ بۇ يۇرتتىكى يات ئەللىكلەر شابات كۈنىدە مال-تاۋار ۋە ئاشلىقلىرىنى ئەكىلىپ ساتماقچى بولسا، شابات كۈنلىرى ياكى ھەرقايسى باشقا مۇقەددەس كۈنلەردىمۇ ئۇلاردىن قەتئىي ھېچنېمە سېتىۋالمايمىز؛ ھەر يەتتىنچى يىلى يەرنى تېرىقسىز ئاق قالدۇرىمىز ھەم بارلىق قەرزلىرىنى كەچۈرۈم قىلىمىز» - دېيىشتى.

مۇقەددەس ئۆيگە تەقدىم بېرىش توغرىسىدىكى بەلگىلىمىلەر

³² بىز يەنە ئۆزىمىزگە ھەربىر ئادەم ھەرىيلى خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىنىڭ خىزمەت خىراجىتى ئۈچۈن ئۈچتىن بىر شەكەل كۈمۈش بېرىشكە بەلگىلىمىلەرنى بېكىتتۇق؛³³ بۇ پۇل «تىزىلىدىغان تەقدىم نان»لار، دائىمىي ئاشلىق ھەدىيەلەر، دائىمىي كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار، شابات كۈنى بىلەن يېڭى ئايلىرىدىكى كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار، قەرەلى بېكىتىلگەن ھېيتلاردا قىلىنىدىغان كۆيدۈرمە قۇربانلىقلار ئۈچۈن، ھەرخىل مۇقەددەس بۇيۇملار ئۈچۈن، ئىسرائىلغا كافارەت كەلتۈرىدىغان گۇناھ قۇربانلىقلىرى ئۈچۈن، شۇنىڭدەك خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىدىكى بارلىق خىزمەتلەرنىڭ خىراجىتى ئۈچۈن ئىشلىتىلسۇن دەپ بەلگىلىنىدى. ³⁴ بىز يەنە ئاتا جەمەتلىرىمىز بويىچە كاھىنلار، لاۋىيلار ۋە خەلق ئارىسىدا چەك تاشلاپ، ھەرىيلى بەلگىلىنگەن قەرەلدە خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىگە تەۋرات قانۇنىدا پۈتۈلگىنىدەك پەرۋەردىگار خۇدايىمىزنىڭ قۇربانگاھىدا قالاش ئۈچۈن ئۈتۈن يەتكۈزۈپ بېرىش نۆۋەتلىرىنى بېكىتتۇق؛³⁵ يەنە ھەرىيلى ئېتىزىمىزدىكى تۇنجى پىشقان ھوسۇلنى، ھەممە مېۋىلىك دەرەخلەرنىڭ تۇنجى پىشقان مېۋىلىرىنى پەرۋەردىگارنىڭ ئۆيىگە يەتكۈزۈپ بېرىشنى، ³⁶ شۇنداقلا تەۋرات قانۇنىدا پۈتۈلگىنىدەك، تۇنجى ئوغللىمىزنى ۋە كالا، قوي-ئوغلاق پادىلىرىدىن تۇنجى چارىيىمىزنى خۇدانىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ، ئۇ ئۆيىدە ۋەزىپە ئۆتەۋاتقان كاھىنلارغا

ئەپكەللىشىنى، ³⁷ ھەربىر يېڭى خېمىرنىڭ دەسلەپ پىشقان نانلىرىدىن بىرنى ⁽⁶⁶⁾، شۇنداقلا بارلىق «كۆتۈرمە ھەدىيە»لىرىمىزنى تەقدىم قىلىشنى، ھەرخىل دەرەخلەردىن دەسلەپكى پىشقان مېۋىلەرنى، يېڭى شاراب، يېڭى زەيتۇن مېيىنى خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىنىڭ خەزىنە-ئامبارلىرىغا ئاپىرىپ بېرىشنى، يەنى كاھىنلارغا يەتكۈزۈپ بېرىشنى، شۇنىڭدەك ئېتىزلىرىمىزدىن چىققان ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرى بولغان ئۆشۈرىنى لاۋىيلارغا بېرىشنى بېكىتتۇق؛ لاۋىيلار بىزنىڭ تېرىقچىلىققا تايىنىدىغان شەھەرلىرىمىزدىن چىققان ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرى بولغان ئۆشۈرىنى تاپشۇرۇۋالسا ئوندىن دەپ بېكىتتۇق؛ ³⁸ شۇنىڭدەك، لاۋىيلار چىققان ھوسۇلنىڭ ئوندىن بىرىنى تاپشۇرۇۋالغان چاغدا ھارۇننىڭ ئەۋلادلىرىدىن كاھىن بولغان بىرىسى ئۇلار بىلەن بىللە بولسۇن، لاۋىيلار ئەشۇ ئوندىن بىر ئۆلۈشنىڭ يەنە ئوندىن بىر ئۆلۈشنى ئاپىرىپ خۇدانىڭ ئۆيىگە، ئۇنىڭ خەزىنە-ئامبارلىرىغا ساقلاشقا تاپشۇرسۇن دەپ بەلگىلىدۇق. ³⁹ ⁽⁶⁷⁾ ئىسرائىللار بىلەن لاۋىيلار ئاشلىقتىن، يېڭى شارابتىن، يېڭى زەيتۇن مېيىدىن «كۆتۈرمە ھەدىيە» قىلىپ مۇقەددەس جايدىكى ئەسۋاپ-ئۈسكۈنىلەر ساقلىنىدىغان خەزىنە-ئامبارلارغا، يەنى ۋەزىيە ئۆتەيدىغان كاھىن، دەرۋازىۋەن ۋە غەزەلكەشلەر تۇرىدىغان جايغا تاپشۇرۇشى كېرەك. بىز خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىنىڭ ھاجەتلىرىدىن ھەرگىز ئۆزىمىزنى تارتمايمىز!

مەنسەپدارلار بىلەن پۇقرالارنىڭ جايلىشىشى

11

¹ ئۇ چاغدا خەلق ئىچىدىكى ئەمىرلەر يېرۇسالېمدا تۇراتتى؛ قالغان پۇقرالار چەك تاشلىنىش بىلەن ئوندىن بىرى مۇقەددەس شەھەر يېرۇسالېمدا ئولتۇراقلىشىپ، قالغان ئوندىن توققۇزى باشقا شەھەرلەردە

⁶⁶ «ھەربىر يېڭى خېمىرنىڭ دەسلەپ پىشقان نانلىرىدىن بىرنى» دېگەننىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى: — «سىلەر دەسلەپكى ھوسۇلدىن چىققان ئۇندىن...» (تەقدىم قىلىشنى بېكىتتۇق). «ئەز. 30:44»دىكى مەنىسىدىن قارىغاندا تەرجىمىمىز توغرا بولۇشى مۇمكىن. ⁶⁷ ئىبرانىي تىلىدا مۇشۇ جۈملىنىڭ بېشىدا «چۈنكى» باردۇر.

ئولتۇراقلاشتى. ² ئۆز ئىختىيارى بىلەن يېرۇسالېمدا ئولتۇراقلىشىشقا ئوتتۇرىغا چىققانلارغا بولسا، جامائەت ئۇلارغا بەخت-بەرىكەت تىلىدى. ³⁻⁴ يەھۇدىيە ئۆلكىسىدىن، يېرۇسالېمغا ماكانلىشىپ قالغان بەگ-ئەمىرلەر تۆۋەندىكىدەك (ئىسرائىللار، كاھىنلار، لاۋىيلار، ئىبادەتخانا خىزمەتكارلىرى ۋە سۇلايماننىڭ خىزمەتكارلىرىنىڭ ئەۋلادلىرى يەھۇدىيە شەھەرلىرىدە، ھەربىرى ئۆز تەۋەلىكىدە ماكانلاشقان بولسىمۇ، يەھۇدالاردىن ۋە بىنيامينلاردىن بەزىلىرى يېرۇسالېمدا ماكانلاشتى): — بۇلارنىڭ ئىچىدە، يەھۇدالاردىن: — پەرەزنىڭ ئەۋلادىدىن بولغان ئۆزىنىڭ ئوغلى ئاتايا؛ ئۆزىنى زەكەرىيانىڭ ئوغلى، زەكەرىيا ئامارىيانىڭ ئوغلى، ئامارىيا شەفاتىيانىڭ ئوغلى، شەفاتىيا ماھالېلنىڭ ئوغلى ئىدى. ⁵ يەنە بارۇقنىڭ ئوغلى مائاسېياھ؛ بارۇق كول-ھوزەھنىڭ ئوغلى، كول-ھوزەھ ھازايانىڭ ئوغلى، ھازايا ئادايانىڭ ئوغلى، ئاداي يونابىننىڭ ئوغلى، يونابى زەكەرىيانىڭ ئوغلى، زەكەرىيا شىلوننىڭ ئوغلى ⁽⁶⁸⁾. ⁶ يېرۇسالېمغا ماكانلاشقان بارلىق پەرەز جەمەتلىكلىرى جەمئىي تۆت يۈز ئاتمىش سەككىز كىشى بولۇپ، ھەممىسى ئەزىمەتلەر ئىدى.

⁷ بىنياميننىڭ ئەۋلادلىرىدىن: — مەشۇلامنىڭ ئوغلى سالىلۇ؛ مەشۇلام يۈئەننىڭ ئوغلى، يۈئەن پىدايانىڭ ئوغلى، پىدايا كولايانىڭ ئوغلى، كولاي مائاسېياھنىڭ ئوغلى، مائاسېياھ ئىتىيەلنىڭ ئوغلى، ئىتىيەل يەشايانىڭ ئوغلى. ⁸ ئۇنىڭغا ئەگەشكەنلەر، گابىي ۋە سالىي ئىدى؛ شۇلارغا مۇناسىۋەتلىك جەمئىي توققۇز يۈز يىگىرمە سەككىز كىشى ئىدى ⁽⁶⁹⁾. ⁹ زىكرىيەنىڭ ئوغلى يۈئەل ئۇلارنى باشقۇرىدىغان ئەمەلدار ئىدى؛ سىنۇئاھنىڭ ⁽⁷⁰⁾ ئوغلى يەھۇدا شەھەرنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى ئىدى.

¹⁰ كاھىنلاردىن: — يونابىننىڭ ئوغلى يەدايا بىلەن ياقىن، ¹¹ شۇنداقلا خۇدانىڭ ئۆيىنىڭ باش غوجىدارى سېرايا؛ سېرايا ھىلقىيانىڭ ئوغلى، ھىلقىيا مەشۇلامنىڭ ئوغلى، مەشۇلام زادوكنىڭ ئوغلى، زادوكن مېرايوتنىڭ

⁶⁸ بەزى تەرجىمىلەردە «شېلاھنىڭ ئەۋلادلىرىدىن ئىدى» دەپ تەرجىمە قىلىندۇ (يار).
12:46، «چۆل» 20:26 نى كۆرۈڭ.

⁶⁹ باشقا بىرنەچچە خىل تەرجىمىلىرى ئۇچرىشى مۇمكىن.

⁷⁰ ياكى «ھاسنۇئاھ».

ئوغلى، مېرابت ئاختۇپنىڭ ئوغلى ئىدى؛¹² يەنە ئۇنىڭ قېرىنداشلىرىدىن ئىبادەتخانىدىكى خىزمەتتە بولغانلاردىن جەمىي سەككىز يۈز يىگىرمە ئىككى كىشى بار ئىدى؛ يەنە يەروھامنىڭ ئوغلى ئادايا بار ئىدى؛ يەروھام پېلالىيانىڭ ئوغلى، پېلالىيا ئامزىنىڭ ئوغلى، ئامزى زەكەرىيانىڭ ئوغلى، زەكەرىيا پاشخۇرنىڭ ئوغلى، پاشخۇر مالكىيانىڭ ئوغلى ئىدى؛¹³ ئۇنىڭ قېرىنداشلىرىنىڭ ھەممىسى جەمەت باشلىقى بولۇپ، جەمىي ئىككى يۈز قىرىق ئىككى كىشى ئىدى؛ يەنە ئازارەلنىڭ ئوغلى ئاماشساي بار ئىدى؛ ئازارەل ئاخزايىنىڭ ئوغلى، ئاخزاي مەشلىموتنىڭ ئوغلى، مەشلىموت ئىممەرنىڭ ئوغلى ئىدى؛¹⁴ يەنە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرىدىن، پالۋان-ئەزىمەتلەردىن، جەمىي بىر يۈز يىگىرمە سەككىز كىشى بار ئىدى؛ گېدولمىنىڭ ئوغلى زابدىيەل ئۇلارنى باشقۇرىدىغان ئەمەلدار ئىدى.

¹⁵ لاۋىيلاردىن: - ھاششۇنىڭ ئوغلى شېمايا بار ئىدى؛ ھاششۇب ئازرىكامنىڭ ئوغلى، ئازرىكام ھاشابىيانىڭ ئوغلى، ھاشابىيا بۇنىنىڭ ئوغلى ئىدى؛¹⁶ يەنە لاۋىيلارنىڭ قەبىلە باشلىقلىرى بولغان شاپىتاي بىلەن يوزاباد بولۇپ، خۇدانىڭ ئۆيىنىڭ تېشىدىكى ئىشلارغا مەسئۇل ئىدى.¹⁷ يەنە مىكانىڭ ئوغلى ماتتانيا دۇئا ۋاقىتلىرىدا تەشەككۈر-رەھمەتلەر ئېيتىشقا يېتەكچىلىك قىلاتتى؛ مىكا زابدىنىڭ ئوغلى، زابدى ئاسافنىڭ ئوغلى ئىدى؛ باكېۇكىيا قېرىنداشلىرى ئىچىدە مۇئاۋىنلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەيتتى؛ يەنە شاممۇئانىڭ ئوغلى ئابدا بار ئىدى؛ شاممۇئا گالانىڭ ئوغلى، گالال يەدۇتۇنىڭ ئوغلى ئىدى.¹⁸ مۇقەددەس شەھەردە تۇرۇۋاتقان لاۋىيلارنىڭ ھەممىسى ئىككى يۈز سەكسەن تۆت كىشى ئىدى.

¹⁹ دەرۋازىۋەنلەردىن: - دەرۋازىلاردا كۆزەتتە تۇرىدىغان ئاڭكۆپ بىلەن تالىمون ۋە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى بار ئىدى؛ ئۇلار جەمىي بىر يۈز يەتمىش ئىككى كىشى ئىدى.

²⁰ قالغان ئىسرائىللار، كاھىنلار، لاۋىيلار يەھۇدىيە شەھەرلىرىدە، ھەربىرى ئۆز مىراسىدا ماكانلاشتى.

²¹ ئىبادەتخانىنىڭ خىزمەتكارلىرى بولسا ئوفەل دېگەنگە⁽⁷¹⁾ ماكانلاشتى؛ ئىبادەتخانىنىڭ خىزمەتكارلىرىنى زىخا بىلەن گىشپا باشقۇردى.

²² يېرۇسالېمدا لاۋىيلارنى باشقۇرغۇچى باننىڭ ئوغلى ئۇزى ئىدى؛ بانى ھاشابىيانىڭ ئوغلى، ھاشابىيا ماتتانيانىڭ ئوغلى، ماتتانيا مېكانىڭ ئوغلى ئىدى - دېمەك، ئۇزى ئاسافنىڭ ئەۋلادلىرىدىن، يەنى خۇدانىڭ ئۆيىدىكى خىزمەتكە مەسئۇل بولغان غەزەلكەشلەردىن ئىدى. ²³ چۈنكى پادىشاھ ئۇلار توغرىلىق يارلىق چۈشۈرگەن بولۇپ، غەزەلكەشلەرنىڭ ھەر كۈنلۈك ئۇزۇق-تۈلۈكىنى⁽⁷²⁾، شۇنداقلا ئۆتەيدىغان ۋەزىپىسىنى بېكىتكەنىدى.

²⁴ يەھۇدانىڭ ئوغلى زەراھنىڭ ئەۋلادلىرىدىن مەشەزەبەلنىڭ ئوغلى پىتاهىيا پۇقرالارنىڭ بارلىق ئىشلىرىدا پادىشاھنىڭ مەسلىھەتچىسى⁽⁷³⁾ ئىدى.

²⁵ يېزا-قىشلاقلار ۋە ئۇلارغا تەۋە ئەتراپىدىكى جايلاردا يەھۇدالاردىن بەزىلىرى تۇراتتى؛ كىرىئات-ئاربا ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، دىبون ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، يەكازىيەل ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، ²⁶ شۇنداقلا يەشۇئا، مولاداه، بەيت-پەلەت، ²⁷ ھازار-شۇئال، بەئەر-شېبا ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، ²⁸ زىكلاگ، مىكونا ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، ²⁹ ئەن-رىمىمون، زوراه⁽⁷⁴⁾، يارمۇت، ³⁰ زانۇئا، ئادۇلام ۋە بۇ ئىككى يەرگە تەۋە قىشلاقلاردا، لاقىش ۋە ئۇنىڭغا تەۋە يەرلەردە، ئازىكاھ ۋە ئۇنىڭغا تەۋە يېزا-كەنتلەردە ماكانلاشتى؛ ئۇلار ماكانلاشقان يەرلەر بەئەر-شېبادىن تاكى ھىننوم جىلغىسىغا قەدەر سوزۇلدى.

³¹ بىنيامينلار بولسا گېبا، مىكماش، ئايچا⁽⁷⁵⁾، بەيت-ئەل ۋە ئۇنىڭ تەۋەسىدىكى يېزا-كەنتلەردە، ³² بەزىلىرى ئاناتوت، نوب، ئانانيا، ³³ ھازور،

⁷¹ «ئوفەل» («دۆڭ» دېگەن مەنىدە) يېرۇسالېمدىكى ئېگىز رايون ئىدى.

⁷² «ھەر كۈنلۈك ئۇزۇق-تۈلۈكىنى، شۇنداقلا...» دېگەننىڭ باشقا بىرخىل تەرجىمىسى «ھەر كۈنلۈك مەسئۇلىيىتى، يەنى...».

⁷³ «پادىشاھنىڭ مەسلىھەتچىسى» ئىبرانىي تىلىدا «پادىشاھنىڭ يېنىدا تۇرغۇچى» دېگەن سۆزلەر بىلەن ئىپادىلىنىدۇ. «پادىشاھ» مۇشۇ يەردە پارس پادىشاھىنى كۆرسىتىدۇ، ئەلۋەتتە.

⁷⁴ ياكى «زورپائا».

⁷⁵ «ئايچا» نىڭ يەنە بىر ئىسمى «ئايى».

راماھ، گىتتايم، ³⁴ ھادىد، زەبوئىم، نىباللات، ³⁵ لود، ئونو، شۇنداقلا ھۇنەرۋەنلەر جىلغىسىدا ماكانلاشقاندى.

³⁶ ئەسلىدە يەھۇدىيەگە تەيىنلەنگەن لاۋىيلار قىسىملىرىدىن بەزىلىرى بىنيامىن قەبىلىسىنىڭ زېمىنىغا ماكانلاشتى.

بىرىنچى «قايتىش» تا قايتىپ كەلگەن كاھىنلار ۋە لاۋىيلار

12

¹ شېئالتىيەلنىڭ ئوغلى زەرۇبابەل ۋە يەشۇئا بىلەن بىرلىكتە سۈرگۈنلۈكتىن چىققان كاھىن ۋە لاۋىيلار تۆۋەندىكىلەر: – كاھىنلار سېرايا، يەرەمىيا، ئەزرا⁽⁷⁶⁾، ² ئامارىيا، مالىۇق، ھاتتۇش، ³ شېكانىيا، رەھۇم، مەرەموت، ⁴ ئىددو، گىننتوي⁽⁷⁷⁾، ئابىيا، ⁵ مىيامىن، مائادىيا، بىلگاھ، ⁶ شېمايا، يوئارىب، يەدايا، ⁷ ساللو، ئاموك، ھىلقىيا ۋە يەدايا. بۇلار بولسا يەشۇئانىڭ كۈنلىرىدە كاھىن بولغانلار ۋە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرىنىڭ جەمەت باشلىقلىرى ئىدى.

⁸ لاۋىيلاردىن بولسا يەشۇئا، بىننۇئىي، كادىمىيەل، شەرەبىيا، يەھۇدا، ماتتانيايلار؛ ماتتانيا ۋە ئۇنىڭ قېرىنداشلىرى تەشەككۈر-رەھمەتلەر ئېيتىشقا مەسئۇل بولدى. ⁹ ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى باكبۇكىيا بىلەن ئۇنى ئۆۋىتى بويىچە ئۇلار بىلەن ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل خىزمەتتە تۇراتتى.

¹⁰ يەشۇئادىن يوپاكىم تۆرەلدى، يوپاكىمدىن ئەلىياشېب تۆرەلدى، ئەلىياشېبتىن يوپادا⁽⁷⁸⁾ تۆرەلدى، ¹¹ يوپادادىن يوناتان تۆرەلدى، يوناتاندىن ياددۇئا تۆرەلدى. ¹² يوپاكىمنىڭ كۈنلىرىدە كاھىنلاردىن جەمەت باشلىقى بولغانلار مۇنۇلار: – سېرايا جەمەتكە مېرايا؛ يەرەمىيا جەمەتكە ھانانىيا؛ ¹³ ئەزرا جەمەتكە مەشۇلام؛ ئامارىيا جەمەتكە يەھوھانان؛ ¹⁴ مېلىكۇ⁽⁷⁹⁾

⁷⁶ بۇ ئەزرا «ئەزرا» دېگەن كىتابتىكى «ئەزرا» ئەمەس. «تەۋراتشۇناس ئەزرا» بولسا، زەرۇبابەلدىن 90 يىلدىن كېيىن يېرۇسالېمغا كەلگەن.

⁷⁷ ياكى «گىننتون».

⁷⁸ ياكى «يەھویدا».

⁷⁹ ياكى «ماللۇق».

جەمەتگە يوناتان؛ شەبانىيا⁽⁸⁰⁾ جەمەتگە يۈسۈپ؛¹⁵ ھارم جەمەتگە ئادنا؛ مېرايوت جەمەتگە ھەلكاي؛¹⁶ ئىددو جەمەتگە زەكەريا؛ گىننىتون جەمەتگە مەشۇلام؛¹⁷ ئابىيا جەمەتگە زىكرى؛ مىنيامن بىلەن مۇئادىيالارنىڭ جەمەتگە پىلتاي؛¹⁸ بىلگاھ جەمەتگە شاممۇئا؛ شېمايا جەمەتگە يەھونatan؛¹⁹ يوناىرب جەمەتگە ماتتىناي؛ يەدايا جەمەتگە ئۇزىزى؛²⁰ ساللاي⁽⁸¹⁾ جەمەتگە كاللاي؛ ئاموك جەمەتگە ئېبەر؛²¹ ھىلقىيا جەمەتگە ھاسابىيا؛ يەدايا جەمەتگە نەتانەل.

²² ئەلىياشېب، يوبادا، يوهانان ۋە ياددۇنانىڭ كۈنلىرىدە لاۋىيلارنىڭ جەمەت باشلىقلىرى تىزىملىغان ۋە ئوخشاشلا، پارس پادىشاھى دارىئۇس تەختتىكى چاغلارغىچە كاھىنلارمۇ تىزىملىنىپ كەلگەن.²³ جەمەت باشلىقى بولغان لاۋىيلار تاكى ئەلىياشېبىنىڭ نەۋرىسى⁽⁸²⁾ يوهانانىڭ ۋاقتىغىچە تەزكىرىنامىدە⁽⁸³⁾ تىزىملىنىپ كەلگەن.²⁴ لاۋىيلارنىڭ جەمەت باشلىقى بولغان ھاسابىيا، شەرەبىيا، كامىيەلنىڭ ئوغلى يەشۇئالار قېرىنداشلىرى بىلەن ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل تۇرۇپ، خۇدانىڭ ئادىمى داۋۇتنىڭ ئەمرى بويىچە نۆۋەتلىشىپ مەدھىيە-مۇناجات، تەشەككۈر-رەھمەتلەر ئېيتىپ تۇراتتى.²⁵ ماتتانيا، باكبۇكىيا، ئوبادىيا، مەشۇلام، تالمون بىلەن ئاككۇيلار دەرۋازىۋەنلەر بولۇپ، سېپىل قوۋۇقلىرىنىڭ ئامبارلىرىغا قارايتتى.

²⁶ بۇ كىشىلەر يوزاداكىنىڭ نەۋرىسى، يەشۇئانىڭ ئوغلى يويىكىمنىڭ كۈنلىرىدە، شۇنىڭدەك ۋالىي نەھەمىيا بىلەن تەۋراتشۇناس كاھىن ئەزرائىڭ كۈنلىرىدە ۋەزىپىگە تەيىنلەنگەن⁽⁸⁴⁾.

⁸⁰ بەزى قەدىمىي كۆچۈرمىلەردە «شېبانىيا» دېيىلىدۇ.

⁸¹ ياكى «ساللۇ».

⁸² ئىبرانىي تىلىدا «ئوغلى».

⁸³ بۇ كىتاب تەۋراتتىكى «تارىخ-تەزكىرە» دېگەن قىسىم ئەمەس؛ «تارىخ-تەزكىرە» دە ئۇنداق

تىزىملىك يوق.

⁸⁴ لاۋىيلار ۋە كاھىنلارنىڭ نەسەبنامىلىرى نېمىشقا شۇنچە مۇھىم؟ ئۆزىنىڭ كېلىپ چىقىشى ئىسپاتلانمىغانلار كاھىنلىق خىزمەتتە ياكى ئىبادەتخانىدىكى لاۋىيلارغا ئائىت خىزمەتتە بولۇشقا مۇيەسسەر بولالمايتتى. بۈگۈنگە قەدەر يەھۇدىيلار ئارىسىدا كىملىر لاۋىيلاردىن، كىملىر كاھىنلار جەمەتىدىن ئىكەنلىكى خاتىرىلىنىپ كەلمەكتە.

يېڭى سېپىلنىڭ خۇداغا ئاتاپ تاپشۇرۇلۇشى

²⁷ يېرۇسالېم سېپىلنى خۇداغا ئاتاپ تاپشۇرۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈلىدىغان چاغدا، جامائەت لاۋىيلارنى تۇرغان ھەرقايسى جايلاردىن ئىزدەپ تېپىپ، ئۇلارنى تەشەككۈر-رەھمەتلەر ئېيتىش، غەزەل ئوقۇش، چاڭ، تەمبۇر ۋە چىلتارلارنى چېلىشقا، خۇشال-خۇراملىق بىلەن ئاتاپ تاپشۇرۇلۇش مۇراسىمى ئۆتكۈزۈشكە يېرۇسالېمغا ئېلىپ كەلدى. ²⁸ غەزەلەكلەر يېرۇسالېمنىڭ ئەتراپىدىكى تۈزلەڭلىكتىن، نىتوفاتلىقلارنىڭ يېزا-كەنتلىرىدىن، ²⁹ بەيت-گىلگالدىن، گېبا بىلەن ئازماۋەت ئېتىزلىقلىرىدىن يىغىلغانىدى؛ چۈنكى غەزەلەكلەر يېرۇسالېمنىڭ تۆت ئەتراپىغا ئۆزلىرىگە مەھەللە-قىشلاقلىرى قۇرۇۋالغانىدى. ³⁰ كاھىنلار بىلەن لاۋىيلار ئۆزلىرىنى پاكلىدى، ئاندىن خەلقنى ۋە سېپىل دەرۋازىلىرىنى ھەم سېپىلنىڭ ئۆزىنىمۇ پاكلىدى.

³¹ مەن نەھەمىيا يەھۇدانىڭ ئەمىرلىرىنى باشلاپ سېپىلغا چىقىپ، تەشەككۈر-ھەمدۇسانا ئوقۇيدىغان ئىككى چوڭ ئەترەت ئادەمنى ئويۇشتۇردۇم، بىر ئەترەت سېپىلنىڭ ئوڭ تەرىپىدە «تېزەك قوۋۇقى»غا قاراپ ماڭدى، ³² ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ھوشايا بىلەن يەھۇدانىڭ ئەمىرلىرىنىڭ يېرىمى ماڭدى؛ ³³ يەنە ئازاريا، ئەزرا، مەشۇلام، ³⁴ يەھۇدا، بىنيامين، شېمايا، يەرەمىيامۇ ماڭدى؛ ³⁵ شۇنىڭدەك كاھىنلارنىڭ ئوغۇللىرىدىن بەزىلىرى قوللىرىغا كاناي ئالغان ھالدا ماڭدى: — ئۇلاردىن يوناتاننىڭ ئوغلى زەكەرىيا بار ئىدى (يوناتان شېمايانىڭ ئوغلى، شېمايا ماتتانيانىڭ ئوغلى، ماتتانيا مىكايانىڭ ئوغلى، مىكاي زاككۇرنىڭ ئوغلى، زاككۇر ئاسافنىڭ ئوغلى ئىدى). ³⁶ ئۇنىڭ قېرىنداشلىرىدىن شېمايا، ئازارەل، مىلاي، جىلالاي، مائاي، نەتanel، يەھۇدا، ھانانىيىلار بار ئىدى؛ ئۇلار قوللىرىغا خۇدانىڭ ئادىمى داۋۇتنىڭ سالىرىنى ئېلىشقانىدى؛ تەۋراتشۇناس ئەزرا ئۇلارنىڭ بېشىدا ماڭغانىدى. ³⁷ ئۇلار «بۇلاق قوۋۇقى»غا كېلىپ «داۋۇتنىڭ شەھىرى»نىڭ پەلەمپىيىگە چىقىپ، «داۋۇتنىڭ ئوردىسى»دىن ئۆتۈپ، كۈنچىقىش تەرەپتىكى «سۇ قوۋۇقى»غا كەلدى.

³⁸ تەشەككۈر-ھەمدۇسانا ئوقۇيدىغان ئىككىنچى ئەترەت سول تەرەپ⁽⁸⁵⁾ بىلەن ماڭدى، مەن ۋە جامائەتنىڭ يېرىمى ئۇلارنىڭ ئارقىدىن مېڭىپ، سېپىل ئۈستىدە «خۇمدانلار مۇنارى»دىن ئۆتۈپ، ئۇدۇل «كەڭ سېپىل» غىچە مېڭىپ، ³⁹ «ئەفرائىم قوۋۇقى»، «كونا قوۋۇقى»، «بېلىق قوۋۇقى» ئۈستىدىن ئۆتۈپ، «ھانانىيەل مۇنارى» ۋە «يۈزنىڭ مۇنارى»دىن⁽⁸⁶⁾ ئۆتۈپ، ئۇدۇل «قوي قوۋۇقى»غا كېلىپ، ئاندىن «قاراۋۇللار قوۋۇقى»دا⁽⁸⁷⁾ توختىدۇق. ⁴⁰ ئاندىن تەشەككۈر-ھەمدۇسانا ئوقۇيدىغان ئىككى ئەترەت ئادەم خۇدانىڭ ئۆيىدە ئۆز ئورۇنلىرىدا تۇردى؛ مەن بىلەن ئەمەلدارلارنىڭ يېرىمىمۇ شۇ يەردە تۇردۇق؛ ⁴¹ كاھىنلاردىن ئېلىئاكەم، مائاسېياھ، مىنيامىن، مىگايا، ئەليوپىناي، زەكەرىيا بىلەن ھانانىيالار كارنايلىرىنى ئېلىپ تۇرۇشتى؛ ⁴² يەنە مائاسېياھ، شېمىيا، ئەلىئازار، ئۆزى، يەھوھانان، مالكىيا، ئېلام بىلەن ئېزەرمۇ تۇرۇشتى؛ غەزەلكەشلەر يىزراقىيانىڭ يېتەكچىلىكىدە جاراڭلىق غەزەل ئوقۇشتى. ⁴³ شۇ كۈنى جامائەت ناھايىتى چوڭ كۆلەملىك قۇربانلىقلارنى سۇندى ھەم بەك خۇشال بولۇپ كېتىشتى، چۈنكى خۇدا ئۇلارنى زور شادلىق بىلەن شادلاندۇرغانىدى؛ ئاياللار بىلەن بالىلارمۇ شۇنداق شادلاندى؛ يېرۇسالېمدىكى بۇ خۇشاللىق سادالىرى يىراق-يىراقلارغا ئاڭلاندى.

لاۋىيلار بىلەن كاھىنلارغا كېرەكلىك نەرسىلەرنىڭ ھازىرلىنىشى

⁴⁴ ئۇ چاغدا بىر قىسىم كىشىلەر كۆتۈرمە قۇربانلىقلار، دەسلەپكى پىشقان ھوسۇللار ۋە ئۆشۈرلەرنى ساقلايدىغان خەزىنە-ئامبارلارغا مەسئۇل بولۇشقا تەيىنلەندى؛ ھەرقايسى شەھەرلەردىكى ئېتىزلىقلاردىن، تەۋرات قانۇنىدا كاھىنلارغا ۋە لاۋىيلارغا بېرىشكە بەلگىلەنگەن ئۇلۇشلار شۇ يەردە ساقلىناتتى. چۈنكى يەھۇدا خەلقى ئۆز خىزمىتىدە تۇرۇۋاتقان كاھىنلار بىلەن لاۋىيلاردىن خۇشال ئىدى. ⁴⁵ كاھىنلار بىلەن لاۋىيلار، غەزەلكەشلەر بىلەن

⁸⁵ ئىبرانىي تىلىدا «تەتۈر تەرەپ».

⁸⁶ ياكى «مېئاھنىڭ مۇنارى».

⁸⁷ ياكى «زىندان دەرۋازىسى».

دەرۋازىۋەنلەرمۇ، ئۆز خۇداسىنىڭ تاپىلغان ۋەزىپىسىنى ۋە شۇنىڭدەك پاكلاش ۋەزىپىسىنىڭ ھەممىسىنى داۋۇتنىڭ ۋە ئۇنىڭ ئوغلى سۇلايماننىڭ ئەمرى بويىچە ئۆتەيتتى. ⁴⁶ چۈنكى قەدىمدە، داۋۇتنىڭ ۋە ئاسافنىڭ كۈنلىرىدە، غەزەلەكلەشلەرگە يېتەكچىلىك قىلىشقا ھەم خۇداغا تەشەككۈر-ھەمدۇسانا كۈيلىرىنى ئوقۇشقا يېتەكچىلەر بولغانىدى. ⁴⁷ زەرۇبابەلنىڭ كۈنلىرىدە ۋە نەھەميانىڭ كۈنلىرىدە غەزەلەكلەشلەرنىڭ ۋە دەرۋازىۋەنلەرنىڭ ئۆلۈشلىرىنى، ھەر كۈنلۈك تەمىناتىنى پۈتكۈل ئىسرائىل خەلقى بېرەتتى؛ ئۇلار يەنە لاۋىيلار ئۈچۈن مۇقەددەس ھېسابلانغان نەرسىلەرنى ئۆلەشتۈرۈپ بېرەتتى؛ لاۋىيلارمۇ مۇقەددەس ھېسابلانغان نەرسىلەردىن ھارۋىنىڭ ئەۋلادلىرىغا بېرىپ تۇراتتى.

ئاممونييلار بىلەن موئابىيلارنىڭ مۇقەددەس ئۆيگە كىرىشىگە رۇخسەت قىلىنماسلىقى

13

¹ شۇ كۈندە مۇسانىڭ كىتابى جامائەت ئالدىدا ئوقۇپ بېرىلدى، كىتابتا: ئاممونييلار بىلەن موئابىيلار مەڭگۈ خۇدانىڭ جامائىتىگە كىرمىسۇن، ² چۈنكى ئۇلار ئىسرائىللارنى ئوزۇقلۇق ۋە سۇ ئەكىلىپ قارشى ئالماي، ئەكسىچە ئۇلارنى قارغاشقا بالائامنى ياللىۋالغان؛ ھالبۇكى، خۇدايىمىز ئۇ قارغاشلارنى بەخت-بەرىكەتكە ئايلاندۇرۇۋەتكەن، دەپ يېزىلغان سۆزلەر چىقتى ⁽⁸⁸⁾. ³ شۇنداق بولدىكى، جامائەت بۇ قانۇن سۆزلىرىنى ئاڭلاپ بارلىق شالغۇت كىشىلەرنى ئىلغاپ چىقىرىۋەتتى.

توبىيانىڭ ئۆي سايماڭلىرىنىڭ چىقىرىپ تاشلىنىشى

⁴ بۇ ئىشتىن ئاۋۋال، خۇدايىمىزنىڭ ئۆيىنىڭ خەزىنىسىنى باشقۇرۇشقا مەسئۇل كاھىن ئەلىياشېب توبىيانىڭ تۇغقىنى بولۇپ ⁽⁸⁹⁾، ⁵ ئۇنىڭغا كەڭرى

⁸⁸ «قان. 5:23 نى كۆرۈڭ. «رۇت»دىكى «قوشۇمچە سۆز» بىزدە شۇ ئىش توغرىلىق توختىلىمىز.

⁸⁹ ياكى «كاھىن ئەلىياشېب توبىيا بىلەن قويۇق مۇناسىۋەتتە بولۇپ».

بىر ئۆيىنى تەييارلاپ بەرگەندى. شۇ ئۆيدە ئىلگىرى ئاشلىق ھەدىيەلەر، مەستىكى، قاچا-قۇچا، شۇنىڭدەك لاۋىيلار، غەزەلكەشلەر ۋە دەرۋازىۋەنلەرگە بېرىشكە بۇيرۇلغان ئاشلىق ئۆشۈرلەر، يېڭى شاراب ۋە يېڭى زەيتۇن مېيى، شۇنداقلا كاھىنلارغا ئاتالغان «كۆتۈرمە قۇربانلىق» لار ساقلىنىتتى. ⁶ بۇ ۋاقىتلاردا مەن يېرۇسالېمدا ئەمەس ئىدىم؛ چۈنكى بابىل پادىشاھى ئارتاخشاھنىڭ ئوتتۇز ئىككىنچى يىلى مەن پادىشاھنىڭ يېنىغا قايتىپ كەتكەندىم؛ بىر مەزگىلدىن كېيىن مەن يەنە پادىشاھتىن رۇخسەت ئېلىپ ⁷ يېرۇسالېمغا قايتىپ بارسام، ئەلىياشېنىڭ خۇدانىڭ ئۆيىدىكى ھويىلاردا تويىغا ئۆي ھازىرلاپ بەرگەنلىكىدەك رەزىل ئىشنى ئۇقتۇم. ⁸ بۇ ئىش مېنى قاتتىق ئازابلىدى، مەن تويىيانىڭ ئۆيىدىكى بارلىق ئۆي جاھازىلىرىنى قويماي تالاغا تاشلاشقۇزۇۋەتتىم. ⁹ مەن يەنە ئەمىر قىلىپ، ئۇ ئۆيلەرنى پاكلاتقۇزۇپ، ئاندىن خۇدانىڭ ئۆيىدىكى قاچا-قۇچا، ئاشلىق ھەدىيەلەر بىلەن مەستىكىنى ئۆيەرگە ئەكىرگۈزۈپ قويدۇم.

لاۋىيلارغا ھەدىيە قىلىندىغان ئۆشۈرلەرنىڭ يېڭىۋاشتىن بېكىتىلىشى

¹⁰ مەن يەنە خەقلەرنىڭ لاۋىيلارنىڭ ئېلىشقا تېگىشلىك ئۇلۇشلىرىنى بەرمىگەنلىكىنى، ھەتتا ۋەزىپىگە قويۇلغان لاۋىيلار بىلەن غەزەلكەشلەرنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۆز يەر-ئېتىزلىقىغا قېچىپ كەتكەنلىكىنى بايقىدىم؛ ¹¹ شۇڭا مەن ئەمەلدارلار بىلەن سوقۇشۇپ، ئۇلارنى ئەيىبلەپ: - نېمىشقا خۇدانىڭ ئۆيى شۇنداق تاشلىۋېتىلدى؟! - دەپ، لاۋىيلارنى يىغىپ ⁽⁹⁰⁾ ئۇلارنى ئىلگىرىكى ئورنىغا يېڭىۋاشتىن تۇرغۇزدۇم. ¹² ئاندىن بارلىق يەھۇدىيە خەلقى ئاشلىق ئۆشۈرىسىنى، يېڭى شاراب ۋە يېڭى زەيتۇن مېيىنى خەزىنە-ئامبارلىرىغا ئېلىپ كېلىپ تاپشۇردى. ¹³ مەن خەزىنە-ئامبارلارغا مەسئۇل بولۇشقا خەزىنچى-ئامبارچىلارنى تەيىنلىدىم؛ ئۇلار كاھىن شەلەمىيا، تەۋراتشۇناس زادوك بىلەن لاۋىيلاردىن بولغان پىدايا ئىدى؛ ئۇلارنىڭ قول ئاستىدا ماتتانياننىڭ

⁹⁰ ئىبرانىي تىلىدا «ئۇلارنى يىغىپ».

نەۋرىسى، زاككۇرنىڭ ئوغلى ھانان بار ئىدى؛ چۈنكى بۇلارنىڭ ھەممىسى سادىق، ئىشەنچلىك دەپ ھېسابلىناتتى؛ ئۇلارنىڭ ۋەزىپىسى قېرىنداشلىرىغا تېگىشلىك ئۆلۈشلەرنى ئۆلەشتۈرۈپ بېرىش ئىدى.

14 - «ئاھ خۇدايىم، مۇشۇ ئىش يۈزىسىدىن مېنى ياد ئەيلىگەيسەن، خۇدايىمنىڭ ئۆيى ۋە ئۇنىڭغا ئائىت خىزمەتلەر⁽⁹¹⁾ ئۈچۈن كۆرسەتكەن مېھرىمنى ئۆچۈرۈۋەتمىگەيسەن!»

خەلققە شابات كۈنىنى ھۆرمەتلەشنى جېكىلەش

15 شۇ كۈنلەردىمۇ مەن يەھۇدىيەدە بەزىلەرنىڭ شابات كۈنلىرىدە شاراب كۆلچەكلىرىنى چەيلەۋاتقىنىنى، ئۆنچىلەرنى باغلاپ، بۇلارنى ۋە شۇنىڭدەك شاراب، ئۇزۇم، ئەنجۈر ۋە ھەرخىل يۈكلەرنى ئېشەكلەرگە ئارتىپ، توشۇپ يۈرگەنلىكىنى كۆردۈم؛ ئۇلار بۇلارنى يېرۇسالېمغا شابات كۈنىدە ئېلىپ كىردى؛ ئۇلارنىڭ مۇشۇ ئاش-تۈلۈكلەرنى سېتىپ يۈرگەن كۈنى مەن ئۇلارنى گۇۋاھلىق بېرىپ ئاگاھلاندۇرۇپ قويدۇم.

16 يەنە يەھۇدىيەدە⁽⁹²⁾ تۇرۇۋاتقان بەزى تۇرلۇقلار بېلىق ۋە ھەرخىل مال-تاۋارلارنى توشۇپ كېلىپ شابات كۈنى يەھۇدىيەلىكلەرگە ساتىدىكەن، يەنە كېلىپ بۇلارنى يېرۇسالېمدا ساتىدىكەن! 17 شۇ سەۋەبتىن مەن يەھۇدىيە ئەمىرلىرى بىلەن سوقۇشۇپ، ئۇلارنى ئەيىبلەپ: - سىلەرنىڭ شابات كۈنىنى بۇلغا، رەزىل ئىش قىلغىنىڭلار نېمىسى؟ 18 ئىلگىرى ئاتا-بوۋاڭلار ئوخشاش ئىشنى قىلغان ئەمەسمۇ، شۇنىڭ بىلەن خۇدايىمىز بىزنىڭ بېشىمىزغا ۋە بۇ شەھەرگە ھازىرقى بۇ بالايسىناپەتنى ياغدۇرغان ئەمەسمۇ؟ ئەمدى سىلەر شابات كۈنىنى بۇلغا، ئىسرائىلنىڭ بېشىغا خۇدانىڭ غەزىپىنى تېخىمۇ ياغدۇرىدىغان بولدۇڭلار، دېدىم.

91 ياكى «ئۇنىڭ (يەنى، ئىبادەتخانىنىڭ) خىزمەتچىلىرى».

92 ياكى «يېرۇسالېمدا». ئىبرانىي تىلىدا «شۇ يەردە».

¹⁹ شۇڭا، شۇنداق بولدىكى، شابات كۈنىدىن ئىلگىرى⁽⁹³⁾، گۇگۇم سايبىسى يېرۇسالېم قوۋۇقلىرىغا چۈشكەن ۋاقتىدا، مەن شەھەر قوۋۇقلىرىنى ئېتىشىنى بۇيرۇدۇم ۋە شۇنىڭدەك شابات كۈنى ئۆتۈپ كەتكۈچە قوۋۇقلارنى ئاچماسلىق توغرىسىدا بۇيرۇق چۈشۈردۈم. مەن يەنە ھېچقانداق يۈكنىڭ توشۇلۇپ قوۋۇقلاردىن كىرگۈزۈلمەسلىكى ئۈچۈن خىزمەتكارلىرىمنىڭ بەزىلىرىنى شەھەر قوۋۇقلىرىغا كۈزەتچى قىلىپ تۇرغۇزۇپ قويدۇم.²⁰ شۇنداق بولسىمۇ سودىگەرلەر ۋە ھەرخىل مال-تاۋار ساتىدىغانلار بىر-ئىككى قېتىم يېرۇسالېمنىڭ سىرتىدا تۇندى.²¹ مەن ئۇلارنى ئاگاھلاندۇرۇپ: — سىلەر نېمىشقا سېپىلىنىڭ ئالدىدا تۇنەيسىلەر؟ يەنە شۇنداق قىلىدىغان بولساڭلار، مەن ئۈستۈڭلارغا قول سالىمەن⁽⁹⁴⁾، دېيىدىم، ئۇلار شۇنىڭدىن باشلاپ شابات كۈنىدە كەلمىدى.²² ئاندىن شابات كۈنىنىڭ مۇقەددەسلىكىنى ساقلاش ئۈچۈن، مەن لاۋىيلارغا: — ئۆزۈڭلارنى پاكلاڭلار؛ ئاندىن كېلىپ سېپىل دەرۋازىلىرىنى بېقىڭلار، دېدىم. — «ئى خۇدايىم، مۇشۇ ئىش يۈزىسىدىنمۇ مېنى ياد ئەيلىگەيسەن، ئۆزۈڭنىڭ زور ئۆزگەرمەس مۇھەببىتىڭ بىلەن مېنى ئايىغايسەن!»

يات ئەللىكلەر بىلەن نىكاھلىنىشنىڭ مەنىي قىلىنىشى

²³ شۇ كۈنلەردە مەن يەنە ئاشدود، ئاممون ۋە موئاب قىزلىرىنى خوتۇنلۇققا ئالغان بەزى يەھۇدىلارنى بايقىدىم.²⁴ ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرىنىڭ يېرىمى ئاشدودچە سۆزلەيدىكەن (ۋە ياكى يۇقىرىقى ئەللەرنىڭ بىرىنىڭ تىلىدا سۆزلەيدىغان) ۋە يەھۇدىي تىلىدا سۆزلەيمەيدىكەن.²⁵ مەن ئۇلارنى سوقۇشۇپ ئەيىبلىدىم، ئۇلارنى قارغىدىم، بىر نەچچىسىنى ئۇرۇپ چاچ-ساقاللىرىنى يۇلدۇم، خۇدانىڭ نامى بىلەن قەسەم ئىچكۈزۈپ: — سىلەرنىڭ قىزلىرىڭلارنى ئۇلارنىڭ ئوغۇللىرىغا بەرمەيسىلەر، ئوغۇللىرىڭلارغىمۇ، ئۆزۈڭلارغىمۇ ئۇلاردىن قىز ئالمايسىلەر!

⁹³ «شابات كۈنىدىن ئىلگىرى» — ئوقۇرمەنلەرنىڭ ئېسىدە باركى، ئوتتۇرا شەرقتە يېڭى كۈن كەچتە، كۈن پېتىشى بىلەن باشلىنىدۇ (مەسىلەن، «يار»، 1:5 نى كۆرۈڭ).

⁹⁴ ئىبرانىي تىلىدا «ئۈستۈڭلارغا بىر قول ئەۋەتمەن» — بۇ ئىبرانىي تىلىدا (يېنىك بىر ئىپادە بولغاچقا) يۇمۇرلۇق گەپ ئىدى.

²⁶ ئىسرائىل پادىشاھى سۇلايمان مۇشۇنداق ئىشلاردا گۇناھ سادىر قىلغان ئەمەسمۇ؟ نۇرغۇن ئەللەر ئارىسىدا ئۇنىڭغا ئوخشاش ھېچقانداق پادىشاھ يوق ئىدى؛ ئۇ ئۆز خۇداسى تەرىپىدىن سۆيۈلگەن، خۇدا ئۇنى پۈتكۈل ئىسرائىل ئۈستىگە پادىشاھ قىلىپ تىكلىگەن بولسىمۇ، لېكىن ھەتتا ئۇنىمۇ يات ئەللىك ئاياللار ئازدۇرۇپ گۇناھقا پاتقۇزغان. ²⁷ ئەمدى سىلەرنىڭ گېپىڭلارغا كىرىپ بۇنداق چوڭ رەزىللىك قىلىپ، يات ئەللىك قىزلارنى ئېلىپ خۇدايىمىزغا ۋاپاسزلىق قىلىمىزمۇ؟ – دېدىم.

²⁸ باش كاھىن ئەلىياشېبنىڭ نەۋرىسى، يوياداننىڭ ئوغۇللىرىدىن بىرى ھورونلۇق سانباللانىڭ كۈيىۋوغلى ئىدى؛ مەن ئۇنى يېنىمدىن قوغلىۋەتتىم. ²⁹ – «ئى خۇدايىم، سەن ئۇلارنى يادىڭدا تۇتقايسەن، چۈنكى ئۇلار كاھىنلىققا داغ تەگكۈگۈچىلەر، كاھىنلىق ھەم لاۋىيلارغا تەۋە ئەھدىنىمۇ بۇلغىغۇچىلاردۇر!».

³⁰ شۇنىڭ بىلەن مەن ئۇلارنى يات ئەللىكلەرنىڭ بۇلغاشلىرىدىن نېرى قىلىپ پاكلىنىدۇرۇم ۋە كاھىنلار بىلەن لاۋىيلارنىڭ ۋەزىپىلىرىنىمۇ يېڭىۋاشتىن بەلگىلەپ، ھەركىمنى ئۆزىنىڭ ئىشىغا ئىگە قىلدىم. ³¹ مەن يەنە ئۆز ۋاقتىدا ئوتۇن-ياغاچ ئېلىپ كېلىنىشى ۋە دەسلەپكى ھوسۇلنى يەتكۈزۈپ تۇرۇشقىمۇ ئادەم ئورۇنلاشتۇردۇم.

– «ئايىمىز خۇدايىم، مېنى يادىڭدا تۇتۇپ، ماڭا شاپائەت كۆرسەتكەيسەن!».

قوشۇمچە سۆز

ئادەتتىكىگە ئوخشاش، بىز كىتابنىڭ بارلىق ئايەتلىرى ئۈستىدە ئەمەس، بەلكى بىر-ئىككى ئالاھىدە قىزىق نۇقتا ئۈستىدە ياكى ئوقۇرمەنلەرنىڭ كۆڭلىدە پەيدا بولۇش مۇمكىنچىلىكى بولغان بىرنەچچە سوئاللار ئۈستىدە توختىلىمىز.

دۇئا توغرىلىق ساۋاتلار

مەزكۇر قىسقا كىتاب ئارقىلىق دۇئا-تىلاۋەت قىلىش توغرىلىق بىرنەچچە مۇھىم ئىشلارنى ئۆگىنىۋېلىشىمىز مۇمكىن. ئۇلاردىن بىرى نەھەمىيانىڭ ئۆزىنىڭ دۇئا قىلىش ئادەتلىرىنى تەپسىلىي كۆزىتىشتىن چىقىدۇ. ئۇ ئۆز خەلقىنىڭ ئەخلاقى ۋە روھىي چۈشكۈنلۈكىدىن، شۇنداقلا بىچارە ھالىتىدىن ئىنتايىن ئېچىنىپ، كۆزىگە ياش ئالىدۇ (4:1). مانا بۇ ھەممىگە قادىردىن جاۋابكارغا ئېرىشىدىغان دۇئالارنىڭ مەنبەسى ۋە سىرىدۇر. بۇ باشقىلارغا ھەقىقىي كۆڭۈل بۆلۈشتۈر.

يەنە بىرى ئۇنىڭ 4:2-5 دە خاتىرىلەنگەن دۇئاسىدىن كېلىدۇ. بەزى ئالىملار بۇ دۇئانى ئۇنىڭ «ئوق دۇئاسى» دەپ ئاتايدۇ. پادىشاھ ئۇنىڭدىن: «نېمە تەلىپىڭ بار؟» دەپ سورىشى بىلەنلا ئۇ: «**مەن ئاسماندىكى خۇداغا دۇئا قىلىپ...** (ئاندىن) **پادىشاھقا ... سۆز قىلدىم**» دەيدۇ.

بۇ دۇئا توغرىلىق تۆۋەندىكىلەرنى بايقايمىز: –

(ئا) بۇ دۇئا ئۇنلۇك ئوقۇلغان ئەمەس ئىدى؛

(ئە) ئۇ دۇئانى كۆزىنى يۇمماي، كۆزى ئوچۇق ھالدا دۇئا قىلىدۇ (بەزىلەر «دۇئا قىلغاندا كۆزۈمنى يۇمۇشۇم كېرەك، دەپ ئويلايدۇ»؛

(ب) دۇئانى خىزمەت ئۈستىدە قىلغان؛

(پ) ئۇنىڭ دۇئاسى ئۆزى بىلمەيدىغان تىلدا ئەمەس، بەلكى ئۆز ئانا تىلدا بولغان بولسا كېرەك؛

(ت) مەلۇم يۆنىلىشكە قاراپ، ياكى مەلۇم «مۇقەددەس جاي»دا ياكى ئادەمنىڭ تېنى ئالاھىدە بىر ھالەتتە (مەسىلەن، يۇيۇلغان، ئالاھىدە كىيىم-كېچەك كىيگەن ھالەتتە) ئوقۇلغان ئەمەس ئىدى.

(چ) دۇئا ناھايىتى قىسقا ۋە پەقەت كۆڭلىدىلا قىلىنغان؛
(ج) بۇ دۇئانى خۇدا قوبۇل قىلدى ۋە جاۋاب بەردى.

رەببىمىز ئەيسا مەسىھ بىزگە ئۆگەتكەندەك، دۇئالارنىڭ خۇدا تەرىپىدىن ئىجابەت قىلىنىشى ئۈچۈن ئۇزۇن يا كۆپ قېتىم قايتىلىنىشى زۆرۈر بولمايدۇ: – «دۇئا-تىلاۋەت قىلغاندا، بۇتپەرەس يات ئەللىكلەردىكىدەك قۇرۇق گەپلەرنى تەكرارلاۋەرمەڭلار. چۈنكى ئۇلار دېگەنلىرىمىز كۆپ بولسا خۇدا تىلىگىنىمىزنى چوقۇم ئىجابەت قىلىدۇ، دەپ ئويلايدۇ» («مات. 7:6»). خۇدا ئادەمنىڭ چىن كۆڭلىدىن قىلىنغان دۇئاسىغىلا قارايدۇ؛ ئۇنىڭدىن باشقا ھېچنەمگە قارىغان ئەمەس؛ دېمەك، شەكىل ئۇنىڭ ئالدىدا ھېچ مۇھىم ئەمەستۇر.

نەھەمىيانىڭ خاراكتېرى

بىز يۇقىرىدا نەھەمىيانىڭ: (ئا) شاد-خۇراملىققا تولغان كىشى؛
(ئە) دۇئا-تىلاۋەتكە بېرىلگەن كىشى ئىكەنلىكىنى بايقىدۇق. بىز يەنى ئۇ توغرىسىدا تۆۋەندىكى ئىشلارنى بايقايمىز: –
(ب) ئۇ ئىنساندىن ئەمەس، بەلكى خۇدادىنلا قورقىدىغان، جۈرئەتلىك ئادەم ئىدى (9:5-10، 14:6)؛

(پ) ئۇ كەمتەر ئادەم ئىدى (مەسىلەن، ئۇ پادىشاھ تەرىپىدىن ۋالىي دەپ تىكلەنگەنلىكىنى بىۋاسىتە تىلغا ئالمايدۇ؛ سېپىل قۇرۇلۇشى توغرىلىق ئۇ: «بۇ قۇرۇلۇشنى خۇدايىمىز ئۆزى ئېلىپ بارغان ئىش» دەيدۇ (16:6))؛
(ت) كۆيۈمچان ئادەم ئىدى (قەرزلىرگە بوغۇلغانلار ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىدۇ، 13:1-13)؛

(چ) ئۇ سېخىي، كۆكسى-قارنى كەڭ ئادەم ئىدى («ۋالىيلىق نان» خىراجىتىنى خەلقىتىن ئالمايتتى؛ ئۆيىدىكىلەر ۋە ھەر كۈنى تەرەپ-تەرەپتىن يېنىغا كېلىدىغان بارلىق مېھمانلىرىغا كېتىدىغان چىقىملارنىمۇ ئۆز يېنىدىن چىقىراتتى. 1:5-13 نى كۆرۈڭ. ئۇ ئارتاخاشتانىڭ يېنىدا ئىشلىگەن ۋاقىتتا خېلىلا پۇللۇق بولۇپ قالغانىدى)؛

(ج) ئۇ ئەمەلىي ئادەم، ھەقىقىي يېتەكچى ئىدى؛ رېئاللىققا يۈزلىنىدىغان، تەۋەككۈل قىلىشتىن قورقمايدىغان ئادەم ئىدى. ھەممە ئىشلاردا ئۆزى باشلامچى بولاتتى (23:4)؛ ئادەم كۈچىگە ھاجىتى چۈشكەندە ئۇ ئاۋۋال ئۆز ئادەملىرىنى ئالدىغا قوياتتى (19:13).

خۇدا مۇشۇ كۈنلەردە ئۆز جامائىتىدە شۇنداق ئادەملەرنى بىزگە ئاتا قىلغاي!

يېرۇسالېم قانداقسىگە شۇنداق خارابە بولۇپ كەتتى؟ سېپىلنى قايتىدىن قۇرۇش نېمىشقا شۇنچە مۇھىم؟

«يېرۇسالېمنىڭ سېپىلى بولسا ئۆرۈۋېتىلدى، قوۋۇقلىرىمۇ كۆيدۈرۈۋېتىلدى» (3:1)؛ «شەھەر چوڭ ھەم كەڭرى بولغىنى بىلەن ئاھالە ئاز، ئۆيلەر تېخى سېلىنمىغانىدى» (4:7).

زەرۇبابەلنىڭ يېتەكچىلىكى ئاستىدا بولغان بىرىنچى «قايتىش»، شۇنداقلا ئىبادەتخانىنىڭ يېڭىلاشتىن قۇرۇلۇشىدىن توقسان يىل كېيىن، شەھەرنىڭ شۇنداق خارابە ھالەتتە تۇرىۋېرىشى كۆپ ئادەملەرگە ھەيران قالدۇرۇش بولۇشى مۇمكىن. مۇقەددەس ئىبادەتخانىنىڭ قايتىدىن قۇرۇلۇشى، شۈبھىسىزكى، خۇدانىڭ پىلانىدا بىرىنچى ئورۇندا تۇراتتى؛ ئۇنىڭ مۇھىملىقى ھاگاي ۋە زەكەرىيا پەيغەمبەرلەر تەرىپىدىن ئېنىق تەستىقلاندى. لېكىن شەھەرنىڭ ئۆزى نېمە سەۋەبتىن تولۇق قۇرۇلمىدى؟

ئېسىمىزدە تۇتۇشىمىز كېرەككى: -

(ئا) خۇدا ئۆز خەلقىگە: «سېلەر يولۇمدا مېڭىپ ماڭا تايانغان بولساڭلار سېلەرنى بەرىكەتلەيمەن»، دەپ كۆپ قېتىم ۋەدە قىلغان. ئەگەر ئۇنىڭ يوللىرىدا ماڭمىسا، ئۇلارنىڭ ھالى بارغانسېرى بەتتەر بولۇپ كېتەتتى («لاۋ»، 17-14:26، «قانۇن شەرىھى» 28-باب). شۇنىڭدەك سۈرگۈنلۈكتىن قايتقانلار ئىبادەتخانىنى قۇرۇشتىن ئېرىشكەن تەجربىنى، قازانغان ئىمان-ئېتىقاد ۋە شۇنىڭدەك مۇيەسسەر قىلىنغان بەخت-بەرىكەتلەرنى يەنە تەرك ئەتكەن بولسا، ئۇنداقتا خۇدا ئۇلارنى مەلۇم بىرخىل تەربىيلىك جازا ئاستىدا قالدۇرۇشى مۇمكىن ئىدى. يېرۇسالېم ئاھالىسى بەك ئاز

بولغانلىقى ۋە دۈشمەنلەرنىڭ ھۇجۇملىرىغا ئۇچۇق تۇرغان ھالىتى بۇنداق تەربىيە-جازانىڭ بىر قىسمى بولغان بولسا كېرەك.

(ئە) قايتىپ كەلگەن خەلقنىڭ كۆپىنچىسى ئىنتايىن نامرات ئىدى. ئۇلارنىڭ ئەتراپىدىكى ئەللەر ئىچىدە نۇرغۇنلىغان قاراقچىلار ۋە بۇلاڭچىلار بار ئىدى («ئەزرا» 31:8). ئۇنداق ئەھۋالدا خەلقلەر يېرۇسالېمدا ئەمەس، بەلكى كىچىكرەك شەھەرلەردە ئولتۇراقلىشىشنى خالايتتى؛ ئۇنداق شەھەرلەرنىڭ ئەتراپىغا سېپىل ياساش يېرۇسالېمدىكى چوڭ سېپىلنى ياساشتىن كۆپ ئاسان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، نۇرغۇن كىچىك شەھەرلەرنىڭ ئەتراپىدىكى ئېتىزلار يېرۇسالېمنىڭكىگە نىسبەتەن مۇنبەترەك ئىدى.

يېرۇسالېمدىكى ئەھۋالنىڭ دەرۋەقە شۇنداق ئىكەنلىكى مەزكۇر كىتابنىڭ 11-بەددا روشەن كۆرۈنىدۇ. يېرۇسالېمغا ئىختىيارەن ماكانلاشماقچى بولغانلار قالغان خەلق تەرىپىدىن تولىمۇ تەرىپلىنىدۇ. ھازىرقى زامانلاردا كۆپ كىشىلەرنىڭ ئۆز دۆلىتىنىڭ پايتەختىدە ئىنتايىن تۇرغۇسى بار، لېكىن شۇ دەۋردە پايتەخت يېرۇسالېمغا قايتىش خەتەرلىك ھەم مۇشەققەتلىك ئەھۋالغا چۈشۈشكە باراۋەر ئىدى. (ب) يېرۇسالېم سېپىلىدەك شۇنچە چوڭ قۇرۇلۇش ئۈچۈن كۆپ كىشىلەر بىرلىشىشى، ھەمكارلىشىشى كېرەك ئىدى؛ ئىمان-ئېتىقاد سۇس بولسا ئۇنداق بىرلىشىش، ھەمكارلىشىش مۇمكىن بولمايتتى.

(ب) يېرۇسالېم سېپىلىنىڭ ۋە قوۋۇقلىرىنىڭ قۇرۇلۇشى نەھەميا كېلىشىدىن بۇرۇنلا بىر يەرگە بېرىپ قالغان بولۇشى مۇمكىن، لېكىن نەتىجە 3:1دە تەسۋىرلەنگەندەك ئىدى: - «يېرۇسالېمنىڭ سېپىلى بولسا ئۆرۈۋېتىلدى، قوۋۇقلىرىمۇ كۆيدۈرۈۋېتىلدى». بۇنداق ئەھۋال دۈشمەنلەرنىڭ بۇلاڭ-تالاڭچىلىق مەقسىتى بىلەن ھۇجۇملىرىنىڭ نەتىجىسى بولاتتى. ئەتراپىدا سېپىلى بولمىسا، كىم يېرۇسالېمدا تۇرۇشنى خالايتتى؟

بۇ تەرەپتە ئىسرائىل خۇدانىڭ دۈشمەنلىرىنىڭ ئاھانەت ۋە مازاق ئويىپكىتى بولۇپ قالغانىدى؛ خۇدانىڭ خەلقىنىڭ پايتەختى يوقتۇر! ئىبادەتخانىنىڭ ئۆزى، ئىبادەتخانىغا يانداش قەلئە، «داۋۇتنىڭ شەھىرى» قاتارلىق مۇستەھكەم كىچىك جايلار ۋە بىرنەچچە مۇداپىئەلىك مۇنارلاردىن باشقا، شەھەرنىڭ مۇداپىئەسى يوق ئىدى (2:8، 1:1، 11، 15، 19، 25، 7:2، 12:37-39).

شۇنىڭ ئۈچۈن خۇدانىڭ پىلانىدا سېپىلنىڭ قۇرۇلۇشى مۇھىم بىر باسقۇچ بولۇپ، مەسىھنىڭ دۇنياغا كېلىشى ئۈچۈن بىرخىل تەييارلىق ئىدى. بۇ ۋاقىتتىن باشلاپ يەھيا پەيغەمبەر كېلىپ مەسىھنىڭ پادىشاھلىقىنى جاكارلىغۇچە بولغان تۆت يۈز ئەللىك يىلدا خۇدا مالاكى پەيغەمبەرنىڭ بېشارىتىدىن باشقا «تەۋرات، «مالاكى»» ئۆز خەلقىگە بېشارەت بەرمەي، جىمجىت بولۇۋالدى. ھالبۇكى، «يېرۇسالېم ۋە سېپىلنىڭ قايتا قۇرۇلۇشى توغرىسىدىكى يارلىق» چۈشۈرۈلگەندىن باشلاپ خۇدانىڭ «بېشارەتلىك سائىتى» مەسىھنىڭ كېلىشىنىڭ ۋاقتى-سائىتىگىچە بولغان ئارىلىقتىكى ۋاقىتنى چىكىلداپ ساناپ بېرەلەيتتى: -

«شۇنى بىلىشك ۋە چۈشىنىشك كېرەككى، يېرۇسالېمنى يېڭىباشتىن ئەسلىگە كەلتۈرۈپ بىنا قىلىش بۇيرۇقى جاكارلانغاندىن تارتىپ، مەسىھ دېگەن ئەمىر مەيدانغا چىققۇچە يەتتە ھەسسە «يەتتە ۋاقىت» قوشۇلغان ئاتمىش ئىككى ھەسسە «يەتتە ۋاقىت» ئۆتدۇ. يېرۇسالېم شەھىرى يېڭىباشتىن بىنا قىلىنىپ، مەيدان-كوچىلار ۋە سېپىل-ئىستېھكام بارلىققا كەلتۈرۈلدى، ئەمما بۇ بىسەرەمجان كۈنلەردە بولىدۇ» («دان.» 25:9).

«دانىيال»دىكى ئىزاھاتلاردا ۋە «قوشۇمچە سۆز»بىمىزدە بىز بۇ ئاجايىپ بېشارەت ئۈستىدە توختالدىق. خۇدانىڭ خەلقى بۇ بېشارەتنىڭ مەسىھنىڭ كېلىشى بىلەن ئەمەلگە ئاشۇرۇلۇشىنى كۈتكۈندە، دانىيال پەيغەمبەرنىڭ باشقا بېشارەتلىرى، بولۇپمۇ «دانىيال» 11-بابتىكى بېشارەتلەر ئاشۇ تۆت يۈز «جىمجىتلىق» يىللاردا ئۇلارنىڭ كۆڭلىنى رىغبەتلەندۈرۈپ تۇراتتى.

ئەزرا بىلەن نەھەمىيادىن ئىبارەت بۇ ئىككى زاتنىڭ مۇناسىۋىتى

تەۋراتشۇناس بولغان كاھىن ئەزرا نەھەمىيادىن ئاۋۋال قايتىپ كەلگەن بولۇپ، ئۇ ئىبادەتخانىدا ئۆتكۈزۈلىدىغان ئىبادەتتە، خالايقىنىڭ تەۋرات قانۇنىغا بولغان ھۆرمىتى ۋە نىكاھ جەھەتتىكى ئىسلاھاتلارغا تۈرتكە ۋە ئىلھام بولغانىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن كەلگەن نەھەمىيانىڭ كۆڭۈل بۆلگىنى ئاۋۋال يېرۇسالېمنىڭ سېپىلنى قايتا قۇرۇشتىن ئىبارەت ئىدى. بۇ ئىشلارنىڭ تەرتىپى خۇدانىڭ ئۆز ئائىلىسىنى ئىدارە

قىلىشىدىكى روھىي تەرتىپتە مۇتلەق توغرىدۇر - «ئاۋۋال ئىچىدىكى ئىشلار، ئاندىن سىرتتىكى ئىشلار» دېگەن تەرتىپ بەك مۇھىم روھىي پرىنسىپتۇر. كېيىن، مەزكۇر كىتابتا نەھەمىيا بىلەن ئەزرا نىڭ ھەمكارلىشىپ ئىشلىگەنلىكىنى كۆرىمىز؛ بۇ ئىش ئۇلارنىڭ تۈپ مەقسەتلىرىنىڭ ئەمەلىيەتتە بىر ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ.

ھەزرىتى ئەزرا ئەسلىدە بىر تەرەپ قىلغان («ئەزرا» 9-10-باب) «بۇتپەرەس قىز-ئاياللار بىلەن نىكاھلىنىش»، شۇنداقلا «يات ئەللىكلەرنىڭ ئۆرپ-ئادەتلىرى بىلەن بۇلغىنىش» دېگەن مەسىلىلەر، شۇنداقلا شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان باشقا قىلمىشلار نەھەمىيانىڭ كۈنلىرىدە يەنە پەيدا بولغانلىقى ئوقۇرمەنلەرگە بەلكىم سەل ھەيران قالارلىق تۇيۇلۇشى مۇمكىن («نەھەمىيا» 5- ۋە 13-بابلارنى كۆرۈڭ). ئەزرا خەلقنىڭ بۇنداق قىلمىشلىرىنى ئەيىبلەمەيتى؟ ئۇ مۇشۇ ئىشلار ئالدىدا سۈكۈت قىلىپ تۇردىمۇ؟ ئۇ نەدە ئىدى؟ بىز ئۇنىڭ بۇنداق قىلمىشلارغا كارى بولمىغىنىغا ئىشەنمەيمىز. مۇقەددەس يازمىلاردا مەلۇم ئىشلار توغرىسىدا گەپ بولمىسا بىزمۇ ھېچنەمە دېيەلمەيمىز، ئەلۋەتتە، بىراق ئەزرا نىڭمۇ نەھەمىياغا ئوخشاشلا ئەسلىدە پارس پادىشاھى ئارتاخشاشتا تەربىدىن ۋالىيلىققا تەيىنلەنگەنلىكىنى بىلىمىز. شۇنىڭ بىلەن ئۇ ۋالىيلىق خىزمىتىنى («ئەزرا» 7:11-28) ئادا قىلىپ بولغاندىن كېيىن پادىشاھنىڭ يېنىغا قايتىپ بېرىشى مۇمكىن ئىدى. نەھەمىيامۇ شۇنىڭغا ئوخشاش بولۇشى كېرەك ئىدى («نەھە» 6:13).

ئەزرا كېيىن ئىسمى-جىسمىغا لايىق (ئۇنىڭ ئىسمى «ياردەم» دېگەن مەنىدە) نەھەمىياغا ياردەم بېرىشكە يەنە بىر قېتىم پەلەستىنگە كېلىدۇ (1:8 نى كۆرۈڭ). ئەمەلىيەتتە ئەزرا نىڭ بىرىنچى قېتىمقى كېلىشىدىن «بۇتپەرەسلەر بىلەن نىكاھلىنىش» مەسىلىسى يەنە پەيدا بولغۇچە 28-29 يىل ئۆتكەن بولۇشى مۇمكىن (1:13، 5-6 نى كۆرۈڭ). ئارىلىقتا نەھەمىيا پارس پايتەختىگە بېرىپ كەلگەندى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ ۋە شۇنداقلا ئەزرا يوق بولغان ۋاقىتلاردا ئىمان-ئېتىقادنىڭ شۇنداق سۇسلىنىپ كەتكەنلىكىنى بايقاش ھېچ ئەجەپلىنەرلىك ئىش ئەمەس.